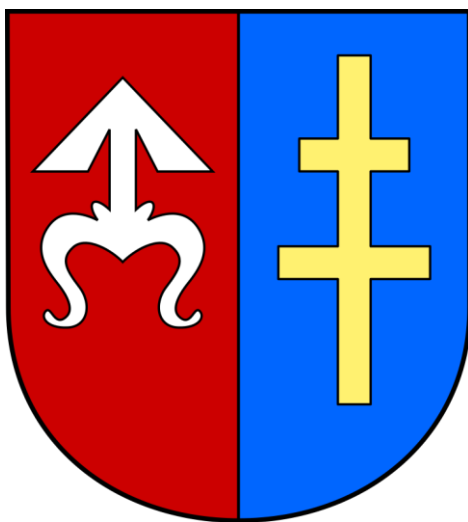

***Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020
z perspektywą do roku 2024***

Skarżysko-Kamienna 2017

**Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024**

opracowany przy współpracy:
Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej

przez:
**PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik
26-200 Końskie ul. Polna 72
tel./fax: (41) 372 49 75
e-mail: basz@post.pl
www.basz.pl**

Spis treści

PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA.....	5
PODSTAWY I CEL OPRACOWANIA	6
METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU	7
CHARAKTERYSTYKA POWIATU.....	9
Ogólna charakterystyka.....	9
Dane administracyjne.....	9
Miasto Skarżysko-Kamienna	11
Miasto i Gmina Suchedniów	12
Gmina Bliżyn	13
Gmina łączna.....	13
Gmina Skarżysko Kościelne.....	14
Położenie geograficzne	14
Warunki klimatyczne.....	15
Uwarunkowania społeczne i gospodarcze powiatu	16
Demografia.....	16
Mieszkalnictwo.....	20
Infrastruktura techniczna	21
Gospodarka	26
Rolnictwo.....	26
Energia odnawialna	28
Energia słoneczna	28
Energia wodna	29
Energia wiatru.....	29
Energia geotermalna.....	30
DZIAŁANIA SAMORZĄDU POWIATU W LATACH 2011-2015	31
Dochody i wydatki budżetu powiatu.....	31
Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej powiatu	32
OCENA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH PRZYSZŁEJ INTERWENCJI.....	35
Ochrona klimatu i jakości powietrza	35
Zagrożenia hałasem.....	38
Pola elektromagnetyczne	44
Gospodarowanie wodami	45
Wody powierzchniowe	45
Wody podziemne.....	48
Gospodarka wodno – ściekowa.....	52
Zasoby geologiczne	53
Gleby	55
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	56
Odpady komunalne.....	57
Odpady niebezpieczne.....	60
Odpady gospodarcze	61
Zasoby przyrodnicze.....	62
Obszary prawnie chronione	68

Zagrożenia poważnymi awariami	80
ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU	80
NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	82
DZIAŁANIA EDUKACYJNE	84
MONITORING ŚRODOWISKA.....	85
ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM.....	88
Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym.....	88
Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim	96
Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym.....	101
ANALIZA SWOT	103
CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE.....	106
ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	132
Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska	132
Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ	132
WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU SKARŻYSKIEGO	135
Elementy wdrażania "Programu..."	135
Środki finansowe na realizację "Programu..."	135
PROCEDURA OPINIOWANIA ORAZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PROJEKTU PROGRAMU	141
STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	142
Spis tabel	144
Spis wykresów	146
Spis rysunków.....	146

Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024.

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 672), a w szczególności:

Art. 17. 1. Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1.

Art. 18. 1. Programy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uchwała odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy.

2. Z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Poprzedni „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020” przyjęty został Uchwałą Nr 306/XLIII/2013 Rady Powiatu Skarżyskiego z dnia 29 listopada 2013r. W związku z upływem czteroletniego okresu programowania POŚ w roku 2016, zachodzi konieczność dokonania kolejnej aktualizacji Programu.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014r., poz. 1101) *programy ochrony środowiska uchwalone w celu realizacji Polityki ekologicznej państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 zachowują ważność na czas, na jaki zostały uchwalone, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2016r.*

Zgodnie z art. 14 ust. 2 ww. ustawy, *w stosunku do programu ochrony środowiska, który wymaga aktualizacji, Rada Powiatu uchwała nowy program ochrony środowiska uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014, poz.1649 ze zm.).*

W programie uwzględnione zostały wymagania także innych dokumentów strategicznych wyższego szczebla (wojewódzkich i krajowych), określono rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego...” stanowi opracowanie, które ma za zadanie umożliwienie kompleksowego i efektywnego zarządzania ochroną środowiska. Ma on zapewnić niezbędną koordynację działań proekologicznych w powiecie, przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów w tym zakresie, a także ukierunkować podejmowane przeciwdziałania mogącym pojawić się w przyszłości zagrożeniom.

W "Programie..." uwzględniono zagadnienia z zakresu ochrony środowiska i dziedzin bezpośrednio powiązanych, co powinno dopomóc we właściwym ukierunkowaniu działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju powiatu.

Podstawy i cel opracowania

Powszechne zainteresowanie problematyką ochrony środowiska wymaga opracowywania syntetycznych dokumentów, które zbierają informacje o stanie środowiska przyrodniczego oraz wyznaczają konkretne kierunki działań, prowadzące w konsekwencji do zrównoważonego rozwoju obszaru. Bardzo ważne jest, aby prowadzić ciągłą aktualizację zamierzonych celów, dostosowywać je do aktualnej sytuacji i badać ich stopień wykonania.

Sporządzanie Programów Ochrony Środowiska dla kolejnych szczebli administracji samorządowej, umożliwi najbardziej efektywną ochronę środowiska przyrodniczego. Ochrona środowiska przyrodniczego jest jedną z głównych dróg do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, czyli osiągnięcia ładu ekologicznego, społecznego, ekonomicznego (gospodarczego) oraz przestrzennego.

Celem aktualizacji Programu jest przedstawienie wytycznych do racjonalnych działań programowych na dalsze lata i poprawa stanu środowiska przyrodniczego Powiatu Skarżyskiego. Zawarte w nim rozwiązania organizacyjne oraz logistyczno-techniczne przyczynią się do właściwego, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju gospodarowania zasobami przyrodniczymi.

Najistotniejsze cele i kierunki działań w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego i ochrony środowiska określone dla Powiatu Skarżyskiego dotyczą:

- racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (zmniejszenia zużycia energii, surowców i materiałów, wzrostu udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych),
- ochrony powietrza (zapewnienia wysokiej jakości powietrza, redukcji emisji gazów i pyłów),
- ochrony przed hałasem (zminimalizowania uciążliwego hałasu),
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- ochrony wód (zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacji zużycia wody, właściwej gospodarki wodno-ściekowej),
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów przyrodniczych (zachowania zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ich różnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych, racjonalnej eksploatacji lasów),
- prowadzenia skutecznej akcji edukacyjno-informacyjnej, gwarantującej powodzenie realizacji wyżej wymienionych działań.

Metodyka opracowania Programu

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, a także z „Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” wydanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2015 roku.

Program stanowi szczegółową diagnozę stanu środowiska przyrodniczego, określając szanse i zagrożenia, przedstawia konkretne działania zmierzające do poprawy jego stanu. Dokument ten ustala również harmonogram realizacji zaplanowanych działań oraz przedstawia prognozę dalszych zmian w środowisku przyrodniczym Powiatu w odniesieniu do regionu i kraju.

Przy opracowywaniu Programu korzystano z zapisów zawartych w niżej wymienionych dokumentach:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020,
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko,
- Strategia innowacyjności efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”,
- Strategia rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030),
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020,
- Strategia „Sprawne Państwo 2020”,
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022,
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku,
- Krajowy Program Ochrony Powietrza w Polsce,
- Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych,
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030,
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022,
- Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
- Program Ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, Plan działań na lata 2014-2020,
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020,
- Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (przyjęta Uchwałą nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r.),
- Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025, Kielce 2015,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Świętokrzyskiego 2016-2022, Kielce 2016,

- Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023, Skarżysko-Kamienna wrzesień 2015.
- Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016, Skarżysko-Kamienna 2009
- Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Skarżyskiego do 2020 roku wraz z wynikającym z niej wieloletnim planem inwestycyjnym na lata 2009-2013, Skarżysko-Kamienna, 2008r.
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020, Skarżysko-Kamienna 2013,
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Skarżysko-Kamienna na lata 2011-2014 z uwzględnieniem lat 2015-2018, Skarżysko-Kamienna 2011,
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Bliżyn na lata 2015-2020, Bliżyn 2015r.
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łączna na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017, Łączna 2010
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Skarżysko Kościelne na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019, Skarżysko Kościelne 2011
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Suchedniów na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024 (Projekt),
- Program ograniczenia niskiej emisji ze szczególnym uwzględnieniem zanieczyszczeń: pył PM10, pył PM2,5 oraz benzo(a)piren dla Miasta Skarżyska-Kamiennej na lata 2013-2020, Skarżysko-Kamienna 2012r.
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Skarżysko-Kamienna na lata 2016-2022, Skarżysko-Kamienna, 2016r.
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Bliżyn, Bliżyn 2016r.
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Łączna na lata 2016-2022.

Niniejszy Program opiera się na dostępnej bazie danych GUS, WIOŚ w Kielcach, Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, RZGW w Warszawie, Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej, Urzędu Miasta Skarżysko-Kamienna, Urzędu Miasta i Gminy Suchedniów, Urzędu Gminy Bliżyn, Urzędu Gminy Łączna, Urzędu Gminy Skarżysko-Kościelne. Przy opracowaniu Programu wykorzystano materiały i informacje uzyskane także od jednostek działających na omawianym terenie oraz na obszarze województwa świętokrzyskiego (zarządców dróg, eksploatorów sieci infrastruktury, przedsiębiorstw wodociągowo – kanalizacyjnych, zarządców instalacji).

Charakterystyka Powiatu

Ogólna charakterystyka

Dane administracyjne

Powiat skarżyski jest jednym z 13 powiatów województwa świętokrzyskiego. Położony jest w jego północnej części, na pograniczu z województwem mazowieckim.

Powiat skarżyski tworzy 5 gmin:

- Skarżysko-Kamienna – gmina miejska, jednocześnie miasto powiatowe,
- Suchedniów – gmina miejsko-wiejska,
- gminy wiejskie: Bliżyn, Łączna i Skarżysko Kościelne

Powierzchnia ogólna powiatu wynosi 395,5 km² i zamieszkuje go 77 039 mieszkańców (wg stanu na 31.12.2015r.). Największe skupiska ludności występują w miastach i miejscowościach będących siedzibami gmin.

Powiat skarżyski usytuowany jest na obrzeżach Gór Świętokrzyskich, w dolinie rzeki Kamiennej i jej dopływów.

Dużym walorem powiatu jest dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna. Przez powiat przebiega trasa międzynarodowa S7 i droga krajowa K42 łącząca wschód i zachód Polski. Ponadto w Skarżysku-Kamiennej znajduje się duży węzeł kolejowy i jedna z największych w kraju stacji rozrządowych Polskich Kolei Państwowych.

Uwarunkowania przyrodnicze (m.in. gleby niskiej jakości, duża lesistość), a także rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz funkcjonujące przez wiele lat duże zakłady przemysłowe nie sprzyjają rozwojowi rolnictwa i intensyfikacji produkcji rolnej.

Ze względu na występujące w powiecie bogactwa naturalne (rudy żelaza i metali kolorowych, złoża kwarcytu), na terenach tych od wieków powstawały kopalnie, huty, odlewnie, kuźnie.

W powiecie funkcjonuje wiele ważnych instytucji, jak: Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Powiatowa Stacja Sanitarno–Epidemiologiczna, Szpital Powiatowy im. Marii Skłodowskiej-Curie.

Powiat skarżyski posiada duże walory turystyczne. Tereny rozciągają się w granicach parków krajobrazowych, występują tu również duże zbiorniki wodne. Powiat posiada na swoim terenie liczne zabytki przemysłu, architektury, sztuki i rzemiosła, m.in. ślady człowieka i eksploatacji kopalń przez starożytnych górników w rezerwacie archeologicznym „Rydno” oraz wiele pomników przyrody.

Rysunek 1. Położenie administracyjne Powiatu Skarżyskiego w województwie świętokrzyskim (www.gminy.pl)

Rysunek 2. Mapa Powiatu Skarżyskiego (mapa.targeo.pl)

Miasto Skarżysko-Kamienna

Miasto Skarżysko-Kamienna jest siedzibą władz powiatowych. Miasto liczy 46 900 mieszkańców, a jego powierzchnia wynosi 64 km² (stan na 31.12.2015r., dane GUS). Miasto leży na północnym obrzeżu Gór Świętokrzyskich, w dolinie rzeki Kamiennej otoczonej zalesionymi wzgórzami Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej - Garbu Gielniowskiego, Płaskowyżu Suchedniowskiego i Przedgórze Łżeckiego.

Skarżysko-Kamienna leży na skrzyżowaniu ważnych ciągów komunikacyjnych: drogi krajowej nr 7 i nr 42 oraz linii kolejowych relacji Kraków-Warszawa i Rozwadów – Skarżysko-Kamienna – Tomaszów Mazowiecki.

Przez wiele lat w Skarżysku-Kamiennej dominował przemysł metalowy, obuwniczy, energetyczny oraz transport kolejowy. Obecnie w gospodarce dominuje sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Obszary działania tych przedsiębiorstw to głównie: handel i naprawy, przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, transport, obsługa nieruchomości, pośrednictwo finansowe. W mieście utworzona została Podstrefa Starachowickiej Strefy Ekonomicznej - Skarżyska Strefa Gospodarcza.

Tabela 1. Ludność na terenie Miasta Skarżyska-Kamiennej w latach 2011-2015

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności ogółem	48 304	47 987	47 538	47 212	46 900
Mężczyźni	23 010	22 903	22 663	22 497	22 325
Kobiety	25 294	25 084	24 875	24 715	24 575
Kobiety na 100 mężczyzn	110	110	110	110	110
Ludność na 1 km ²	750	745	738	733	728
Przyrost naturalny	-172	-137	-223	-148	-167
Saldo migracji	-228	-219	-254	-201	b.d.

Źródło – dane GUS

Miasto i Gmina Suchedniów

Gmina miejsko-wiejska Suchedniów leży w północnej części Gór Świętokrzyskich (teren Puszczy Świętokrzyskiej), na Płaskowyżu Suchedniowskim, w otoczeniu miast: Bodzentyn, Skarżysko – Kamienna, Wąchock i Starachowice. Strukturę administracyjną gminy tworzy miasto Suchedniów oraz cztery sołectwa. Gmina znajduje się przy trasie krajowej nr 7, która stanowi oś rozwojową gminy. Miasto i Gmina Suchedniów obejmuje obszar 75 km², z czego miasto zajmuje 60 km², a obszary wiejskie 15 km². Gmina zamieszkiwana jest przez 10 427 osób (według stanu na 31.12.2015r., dane GUS). Większą część gminy zajmują tereny leśne. Ze względu na słabą jakość ziemi i położenie gminy w strefach ochronnych przyrody rolnictwo nie jest zbyt dobrze rozwinięte. Suchedniów rozciąga się wzdłuż doliny rzeki Kamionki pełniącej rolę międzyregionalnego korytarza ekologicznego, łączącego się z krajowym korytarzem ekologicznym, jakim jest dolina środkowej Wisły. Miasto i gmina charakteryzują się wysokimi walorami krajoznawczymi oraz przyrodniczymi i stanowią w województwie jeden z głównych obszarów, na których mogą i powinny rozwijać się wszystkie formy rekreacji i wypoczynku.

Na terenie miasta i gminy Suchedniów zlokalizowana jest podstrefa Strefy Ekonomicznej Starachowice – podstrefa Suchedniów o powierzchni 6,6 ha.

Tabela 2. Ludność na terenie Miasta i Gminy Suchedniów w latach 2011-2015

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności ogółem	10 706	10 626	10 581	10 523	10 427
Mężczyźni	5 211	5 162	5 139	5 104	5 038
Kobiety	5 495	5 464	5 442	5 419	5 389
Kobiety na 100 mężczyzn	105	106	106	106	107
Ludność na 1 km ²	143	142	141	140	139
Przyrost naturalny	-36	-32	-54	-49	-86
Saldo migracji	-14	-33	-12	-17	b.d.

Źródło – dane GUS

Gmina Bliżyn

Gmina Bliżyn położona jest przy drodze krajowej nr 42 Końskie – Rudnik i zalicza się do strefy ochronnej Suchedniowsko–Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego. Klimat lokalny i mikroklimaty obszaru Bliżyna cechują na ogół korzystne warunki klimatyczno – zdrowotne. Gmina zajmuje obszar 141 km². W 23 sołectwach zamieszkuje 8 293 osób (stan na 31.12.2015r., dane GUS). Bliskość węzła kolejowego Skarżysko- Kamienna i jego dobre połączenie z Bliżynem daje możliwość dotarcia koleją do niemal każdego dużego ośrodka w Polsce. Gmina ma rozbudowaną sieć dróg oraz dobre połączenie z drogą krajową Kraków – Warszawa.

Tabela 3. Ludność na terenie Gminy Bliżyn w latach 2011-2015

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności ogółem	8 504	8 434	8 392	8 360	8 293
Mężczyźni	4 178	4 147	4 132	4 117	4 084
Kobiety	4 326	4 287	4 260	4 243	4 209
Kobiety na 100 mężczyzn	104	103	103	103	103
Ludność na 1 km ²	60	60	59	59	59
Przyrost naturalny	-18	-65	-43	-33	-47
Saldo migracji	5	0	-5	-3	b.d.

Źródło – dane GUS

Gmina Łączna

Gmina Łączna zajmuje powierzchnię 62 km², zamieszkiwana jest przez 5 226 osób (według stanu na 31.12.2015r., dane GUS). Tworzy ją 13 sołectw: Czerwona Górka, Gózd, Jęgrzna, Kamionki, Klonów, Łączna, Osełków, Podłazie, Podzagnańszcze, Występa, Zalezianka, Zagórze, Zaskale. Gmina należy do najłagodniej zaludnionych gmin województwa. Ludność gminy stanowi 6,8% ludności powiatu.

Gmina Łączna jest korzystnie ulokowana pod względem komunikacyjnym, tuż przy drodze ekspresowej Nr 7 wiodącej z Gdańska przez Warszawę, Skarżysko-Kamienną i Kraków do granicy ze Słowacją.

W strukturze przestrzenno-funkcjonalnej gminy wyróżnia się zwartą przestrzeń rolniczo-osadniczą centralnej części gminy (w pobliżu drogi krajowej nr 7). Pozostałą przestrzeń zajmują tereny leśne (55,4% terenu gminy). Są te tereny pod ochroną jako: Świętokrzyski

Park Narodowy w południowej części i Suchedniowsko-Oblęgarski Park Krajobrazowy w północnej części gminy.

Tabela 4. Ludność na terenie Gminy łączna w latach 2011-2015

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności ogółem	5 317	5 331	5 353	5 340	5 226
Mężczyźni	2 645	2 648	2 639	2 632	2 598
Kobiety	2 672	2 683	2 714	2 708	2 628
Kobiety na 100 mężczyzn	101	101	103	103	101
Ludność na 1 km ²	86	86	87	87	85
Przyrost naturalny	7	-17	-13	-4	-21
Saldo migracji	-30	10	-17	-38	b.d.

Źródło – dane GUS

Gmina Skarżysko Kościelne

Gmina Skarżysko Kościelne zajmuje obszar 53 km². Gminę zamieszkuje 6 193 osoby (według stanu na 31.12.2015r., dane GUS). Gmina Skarżysko Kościelne położona jest na obszarze Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na pograniczu Wzgórz Koneckich z Przedgórzem Łżeckim, na obszarze dawnego Zagłębia Staropolskiego. Jej tereny rozciągają się na obrzeżach Gór Świętokrzyskich, w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej. W pobliżu gminy znajdują się ważne szlaki komunikacyjne, zarówno droga krajowa nr 7, a także ważny, jeden z największych towarowych węzłów kolejowych Skarżysko-Kamienna – Lipowe Pole, co daje możliwości rozwoju firm, dla których potrzebne są duże powierzchnie magazynowe i możliwości przeładunku towarów. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się miasto Skarżysko-Kamienna, co ułatwia i zapewnia obsługę miejscowej ludności w zakresie instytucjonalnym i komunikacji zbiorowej. Położenie geograficzne gminy sprawia, że niewykorzystane dostatecznie tereny budowlane stanowią atrakcyjną ofertę dla inwestorów.

Tabela 5. Ludność na terenie Gminy Skarżysko Kościelne w latach 2011-2015

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności ogółem	6 254	6 258	6 208	6 212	6 193
Mężczyźni	3 068	3 081	3 065	3 056	3 059
Kobiety	3 189	3 177	3 143	3 156	3 134
Kobiety na 100 mężczyzn	104	103	103	103	102
Ludność na 1 km ²	117	118	117	117	116
Przyrost naturalny	-9	8	-32	-11	-16
Saldo migracji	-32	-4	-1	21	b.d.

Źródło – dane GUS

Położenie geograficzne

Zgodnie z podziałem fizykogeograficznym teren Powiatu Skarżyskiego należy do makroregionu Wyżyna Kielecka, obejmującego znaczną część Płaskowyżu Suchedniowskiego oraz fragmenty mezoregionów: od północy Garbu Gielniowskiego i Przedgórzka Łżeckiego oraz od południa Gór Świętokrzyskich.

Głównymi osiami morfologicznymi Powiatu są, prostopadłe do siebie, doliny rzek Kamiennej i Kamionki. Dolina rzeki Kamiennej, o długości ok. 28 km w obrębie Powiatu i generalnym przebiegu W-E, posiada rządne dna wahające się w granicach 280-217 m n.p.m. przy spadku podłużnym 0,2 %. Dolina rzeki Kamionki o długości 17 km i przebiegu S-N leży w całości na terenie Powiatu. Jej tereny źródłiskowe położone w rejonie Gozdu znajdują się na wysokości ok. 360 m n.p.m., a ujście do Kamiennej na rzędnej ok. 235 m n.p.m. Spadek podłużny doliny wynosi 0,7 %.

Na południe od doliny Kamiennej wznosi się wysoczyzna Płaskowyżu Suchedniowskiego. Średnia jej wysokość waha się w granicach 340 – 350 m n.p.m. osiągając w kilku kulminacjach rzędne 390 i 407 m n.p.m. Od doliny Kamiennej jest ona oddzielona wyraźną krawędzią w formie długich stoków o wysokości ok. 50 – 60 m. Wysoczyzna rozcięta jest doliną Kamionki, w rejonie Suchedniów – Skarżysko-Kamienna głębokość rozcięcia wynosi 40 – 50 m.

Południowy fragment powierzchni Powiatu w rejonie wsi Klonów, gm. Łączna, leży w obrębie Pasma Klonowskiego osiągającego kulminację na Bukowej Górze (483 m n.p.m) należącego do Gór Świętokrzyskich.

Północno-zachodni fragment powierzchni Powiatu położony na północ od doliny Kamiennej obejmuje swym zasięgiem wysoczyznę Garbu Gielniowskiego o średniej wysokości 300–320 m n.p.m. z kulminacją na Górze Altana 408 m n.p.m.

Północno-wschodni kraniec Powiatu, w rejonie Skarżyska Kościelnego, należy do Przedgórze Iłżeckiego. Jest to teren dość nisko położony w stosunku do otaczających go wysoczyzn o średniej rzędnej wahającej się w granicach 230–240 m n.p.m. z kulminacją na Grzybowej Górze (254 m n.p.m.).

Warunki klimatyczne

Powiat Skarżyski położony jest na granicy dwóch regionów klimatycznych Małopolskiego i Mazowieckiego, dlatego występują tu elementy charakterystyczne dla strefy pośredniej, gdzie ścierają się wpływy klimatu wyżynnego i nizinnego.

Charakterystyczne cechy klimatu:

- średnia temperatura roczna wynosi 6,8 °C,
- najcieplejsze miesiące roku to: lipiec – 17,6 °C, sierpień – 16,6 °C i czerwiec – 16 °C,
- najchłodniejsze miesiące w roku: styczeń i luty (najniższa średnia – 4 do –5,2 °C),
- długość okresu wegetacyjnego wynosi około 195 dni (od połowy kwietnia do początku listopada),
- najmniejsze zachmurzenie występuje od maja do września, największe przypada na miesiące zimowe (zwłaszcza grudzień),
- w ciągu roku jest ok. 30 dni mglistych (głównie w listopadzie),
- średnia roczna suma opadów w powiecie wynosi 630 mm, z maksimum w lipcu (ok. 90 mm) i minimum w lutym (ok. 30 mm),
- średnio w roku przypada 148 dni z opadami (najwięcej dni z opadami w listopadzie, najmniej w październiku),
- opady śniegu występują od października do maja,
- na obszarze Powiatu przeważa cyrkulacja zachodnia wiatru – ok. 19%, południowo-zachodnia – 12% i północno-zachodnia – 9%. Cisze występują w ok. 22%. Dominują

wiatry o prędkości nie przekraczającej 5 m/s. Kanałem wentylacyjnym dla Powiatu Skarżyskiego jest dolina Kamiennej, której oś podłużna pokrywa się z głównym kierunkiem wiatrów.

Uwarunkowania społeczne i gospodarcze powiatu

Demografia

Wg stanu na koniec 2015 roku liczba ludności powiatu wynosiła 77 039 osób (dane GUS, 2015r.). Najwięcej mieszkańców zamieszkuje Miasto Skarżysko-Kamienna, najmniej Gminę Łączna. Gęstość zaludnienia w powiecie jest wysoka i wynosi 195 osób/km². Przyrost naturalny w 2015r. wyniósł -337. Od 2011r. obserwuje się spadek liczby ludności w powiecie.

Tabela 6. Liczba mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności ogółem	79 085	78 636	78 072	77 647	77 039
Mężczyźni ogółem	38 112	37 941	37 638	37 406	37 104
Kobiety ogółem	40 973	40 695	40 434	40 241	39 935

Źródło – dane GUS

Analizując liczbę ludności powiatu według płci, można zaobserwować, iż nieco ponad połowę mieszkańców stanowią kobiety (52%), co jest charakterystyczne dla struktury całego województwa. Współczynnik feminizacji w 2015 roku w powiecie wynosił 108, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypadało 108 kobiet (w województwie świętokrzyskim współczynnik ten wynosił 105).

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015

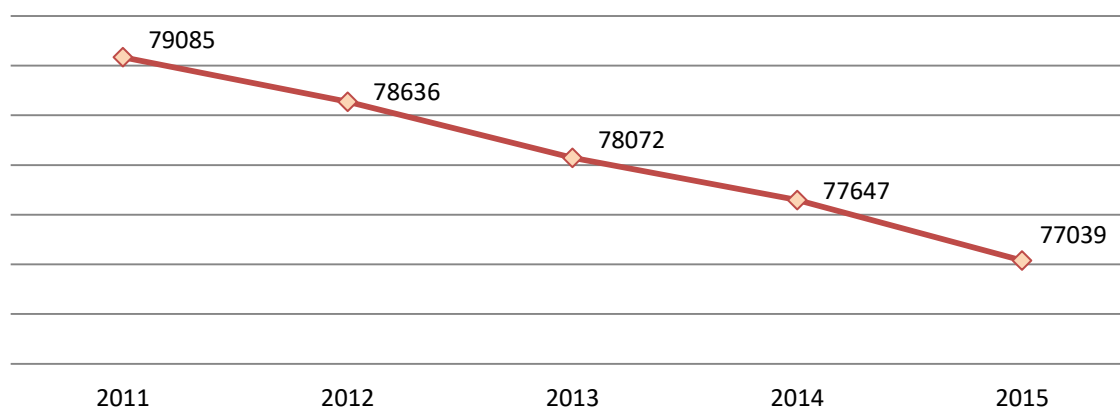

Tabela 7. Liczba ludności w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2011-2015

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015
Miasto Skarżysko-Kamienna	48 304	47 987	47 538	47 212	46 900
Miasto i Gmina Suchedniów	10 706	10 626	10 581	10 523	10 427
Gmina Blizyn	8 504	8 434	8 392	8 360	8 293
Gmina Łączna	5 317	5 331	5 353	5 340	5 226
Gmina Skarżysko Kościelne	6 254	6 258	6 208	6 212	6 193

Źródło – dane GUS

Z powyższej tabeli wynika iż blisko 61% wszystkich osób, to mieszkańcy miasta Skarżysko-Kamienna. Najmniej osób zamieszkuje w gminie łączna (6,8% ludności powiatu).

Tabela 8. Struktura płci w gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2011-2015

Gmina	2011		2012		2013		2014		2015	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Miasto Skarżysko-Kamienna	23010	25294	22903	25084	22663	24875	22497	24715	22325	24575
Miasto i Gmina Suchedniów	5211	5495	5162	5464	5139	5442	5104	5419	5038	5389
Gmina Blizyn	4178	4326	4147	4287	4132	4260	4117	4243	4084	4209
Gmina Łączna	2645	2672	2648	2683	2639	2714	2632	2708	2598	2628
Gmina Skarżysko Kościelne	3068	3189	3081	3177	3065	3143	3056	3156	3059	3134

Źródło – dane GUS

Wykres 2. Ludność poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w 2015 roku

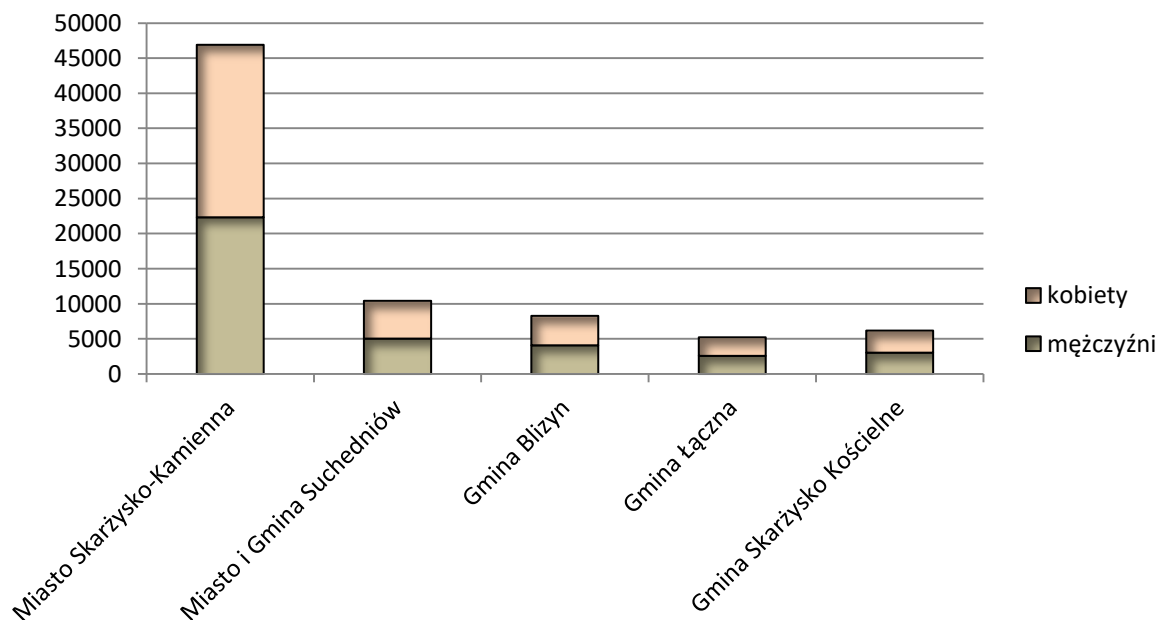
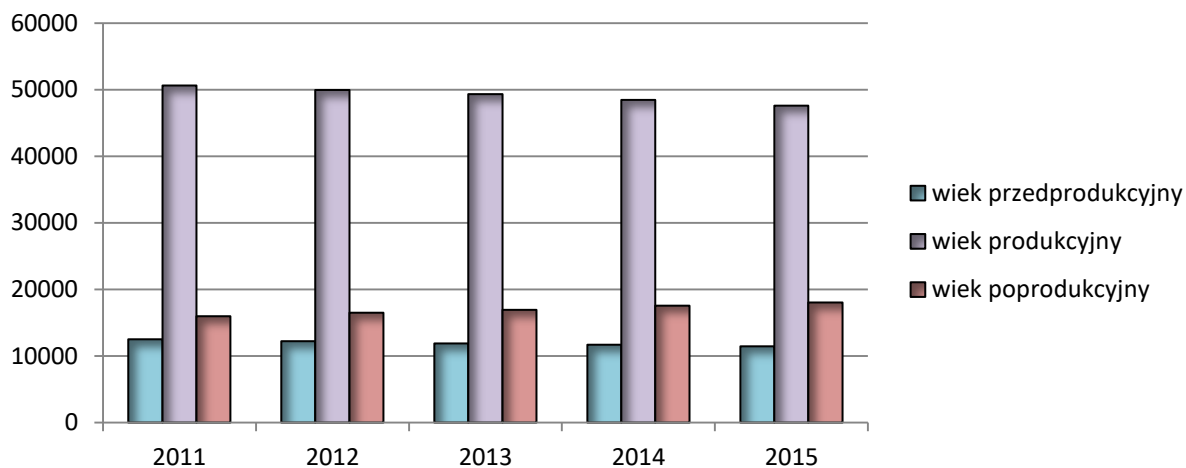

Tabela 9. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	2011		2012		2013		2014		2015	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wiek przedprodukcyjny	12493	15,8	12220	15,5	11873	15,2	11686	15,1	11452	14,9
Wiek produkcyjny	50606	64,0	49930	63,5	49291	63,1	48434	62,4	47575	61,8
Wiek poprodukcyjny	15986	20,2	16486	21,0	16908	21,7	17527	22,6	18012	23,4

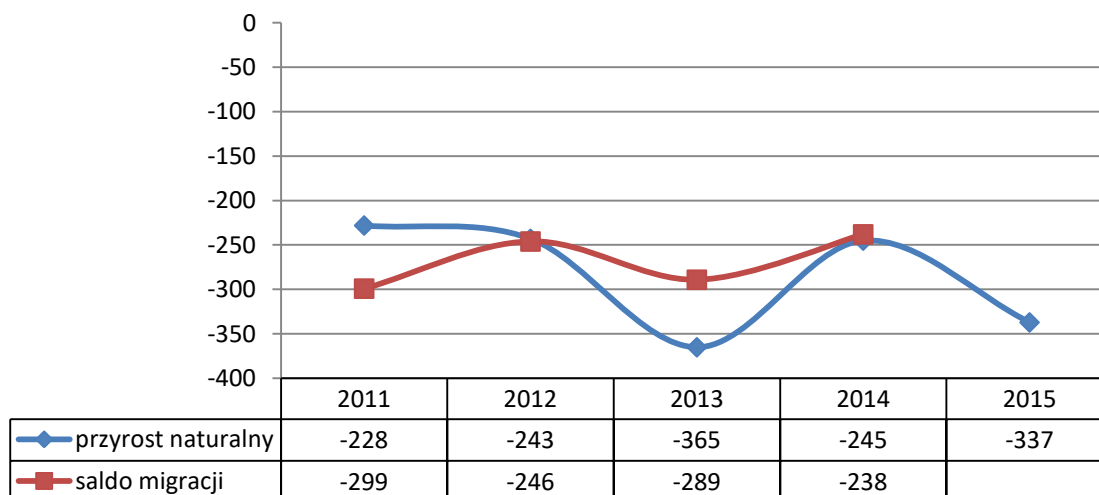
Źródło – dane GUS

Wykres 3. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych

W ostatnich latach w strukturze ludności powiatu systematycznie zmniejsza się udział liczby osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym). W 2011r. udział ten wynosił 15,8%, w 2015r. obniżył się do 14,9 %. Zmalał również udział ludności w wieku produkcyjnym, w 2011r. wynosił 64,0%, a w roku 2015 wynosił 61,8%. Wzrasta natomiast w liczbie wszystkich mieszkańców procentowy udział osób będących w wieku poprodukcyjnym – od 20,2% w roku 2011 do 23,4% w roku 2015, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa.

Wykres 4. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015

Wskaźniki demograficzne dla powiatu skarżyskiego wynoszą (wg GUS, 2015):

wskaźnik obciążenia demograficznego:

- ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 61,9 osoby
- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym: 157,3 osoby
- ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 37,9 osoby

wskaźniki modułu:

- gęstość zaludnienia: 195 osób na 1 km²
- kobiety na 100 mężczyzn: 108
- przyrost naturalny: na 1000 ludności: -4,4, w liczbach naturalnych: -337 osób
- saldo migracji: na 1000 ludności -3,1, w liczbach naturalnych: -238 osób

inne wskaźniki:

- małżeństwa na 1000 ludności: 4,2
- urodzenia żywe na 1000 ludności: 7,6
- zgony na 1000 ludności: 11,9.

Mieszkańcy powiatu skarżyskiego stanowią ok. 6,1% ludności województwa świętokrzyskiego.

Dane demograficzne z ostatnich lat świadczą o stale zmniejszającej się liczbie ludności na terenie powiatu, spowodowanej zarówno wysokimi i ujemnymi wskaźnikami przyrostu naturalnego jak i salda migracji. Do najbardziej niekorzystnych zjawisk demograficznych należy zaliczyć bardzo duży wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym, w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym. Ponadto niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że wskaźniki nie wykazują zmiany tendencji.

Tabela 10. Prognoza liczby ludności powiatu skarżyskiego w latach 2017-2050

Prognozowana liczba ludności	2017	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Ogółem	75 364	73 271	69 703	65 983	62 028	57 828	53 518	49 285
Mężczyźni	36 404	35 445	33 786	32 025	30 158	28 220	26 281	24 398
Kobiety	38 960	37 826	35 917	33 958	31 870	29 608	27 237	24 887

Źródło – dane GUS

Według danych zamieszczonych w raportach GUS dotyczących prognoz wieloletnich spadek liczby ludności ma się utrzymywać aż do 2050 roku. Na przestrzeni analizowanych lat (do 2050r.) największy spadek prognozuje się liczbie kobiet zamieszkujących powiat – o 15 048 w porównaniu do roku 2015r.). Prognozy dla obu płci do 2050 roku przewidują spadek ich liczebności o prawie 28 tysięcy osób. Tak szybkie wyludnianie się regionu skarżyskiego może w znaczący sposób przyczynić się do spowolnienia rozwoju gospodarczego.

Mieszkalnictwo

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na koniec 2015r., na terenie powiatu skarżyskiego znajdowało się 30 325 mieszkań, liczących 109 519 izb, o łącznej powierzchni użytkowej 1 950 289 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w województwie świętokrzyskim wynosi 74,1 m², w powiecie skarżyskim 64,3 m². Przeciętna powierzchnia na 1 osobę w województwie wynosi 25,9 m², a w powiecie 25,3 m².

Tabela 11. Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2015

Gmina	Liczba mieszkań	Powierzchnia (m ²)	Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania (m ²)	Przeciętna powierzchnia na 1 osobę (m ²)
Miasto Skarżysko-Kamienna	20 033	1 195 409	59,67	25,49
Miasto i Gmina Suchedniów	3 927	273 861	69,74	26,26
Gmina Blizyn	2 818	203 572	72,24	24,55
Gmina Łączna	1 673	129 088	77,16	24,70
Gmina Skarżysko Kościelne	1 874	148 359	79,17	23,96

Źródło – dane GUS

Wykres 5. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania (m²) na terenie poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego

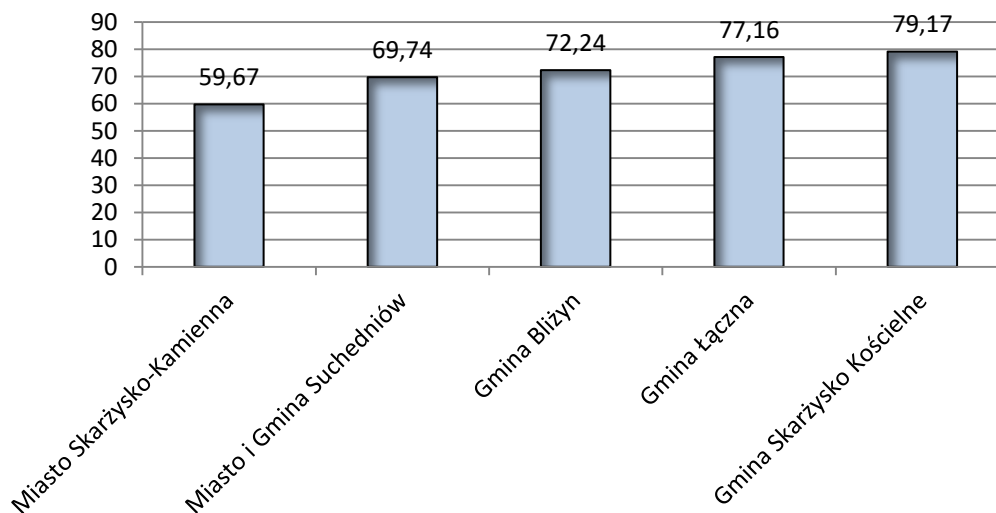

Tabela 12. Wskaźniki (%) dotyczące wyposażenia mieszkań w infrastrukturę w roku 2015

Gmina	Wodociąg	Łazienka	Centralne ogrzewanie
Miasto Skarżysko-Kamienna	96,9	92,8	88,3
Miasto i Gmina Suchedniów	92,0	81,3	81,1
Gmina Bliżyn	87,0	65,2	67,6
Gmina Łączna	93,3	71,4	74,2
Gmina Skarżysko Kościelne	88,1	74,2	81,5

Źródło – dane GUS

Wskaźniki wyposażenia mieszkań w infrastrukturę dla całości powiatu skarżyskiego wynoszą:

- wodociąg: teren miasta- 96,3 %, teren wsi – 88,5 %,
- łazienka: teren miasta 91,2 %, teren wsi – 68,5 %,
- centralne ogrzewanie: teren miasta 87,3%, teren wsi – 72,6 %.

Zasoby mieszkaniowe w powiecie:

- spółdzielni mieszkaniowych – 4 212 mieszkań o łącznej powierzchni 197 300 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 46,8 m²),
- zakładów pracy – 204 mieszkania o łącznej powierzchni 11 124 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 54,5 m²),
- Towarzystw Budownictwa Społecznego – 40 mieszkań o łącznej powierzchni 2 071 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 51,78 m²)
- wspólnot mieszkaniowych – 7 562 mieszkania o łącznej powierzchni 384 889 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 50,8 m²),
- osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych – 6 467 mieszkań o łącznej powierzchni 335 387 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 51,9 m²),
- innych podmiotów – 36 mieszkań o łącznej powierzchni 2 090 m² (przeciętna powierzchnia jednego mieszkania wynosi 58,0 m²).

Na terenie powiatu znajdują się 303 mieszkania socjalne, o łącznej powierzchni użytkowej 9 598 m².

Sytuacja mieszkaniowa ludności gminy ulega systematycznej poprawie, jest to wynikiem przyrostu nowych mieszkań o wyższym standardzie w zabudowie prywatnej. Zwiększa się liczba mieszkań przypadających na ilość ludności gminy oraz średnia powierzchnia samych mieszkań.

Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Stan systemu zaopatrzenia w wodę w gminach na terenie powiatu skarżyskiego jest dobry. W każdej gminie działa sieć wodociągowa, która zaopatruje mieszkańców i przemysł.

Tabela 13. Ujęcia wód podziemnych na terenie powiatu skarżyskiego

Gmina	Ujęcie wody	Rodzaj uzdatniania	Wydajność ujęcia m ³ /h
Skarżysko-Kamienna	Bzin	jednostopniowa filtracja na filtrach ciśnieniowych	611
	Bór	woda podawana bez uzdatniania bezpośrednio do sieci wodociągowej	56,5
	Milica	woda podawana bez uzdatniania bezpośrednio do sieci wodociągowej	13
Suchedniów	Józefów	uzdatnianie proste	125
	Krzyżka – 2 studnie	uzdatnianie proste	50 35
Bliżyn	Gostków	chlorowanie	120
	Bugaj	nie wymaga	167
Łączna	Łączna	-	-
	Klonów	-	-
	Zalezianka	-	-
Skarżysko Kościelne	Skarżysko Kościelne	mechaniczno-chemiczne	106

*dane Urzędów Gmin

Tabela 14. Stan sieci wodociągowej w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2015

Gmina	Długość sieci (km)	Liczba przyłączy (szt.)	Liczba ludności korzystającej z sieci (osoba)	Korzystający z instalacji (%)
Miasto Skarżysko-Kamienna	164,4	5 106	45 265	96,5
Miasto i Gmina Suchedniów	91,1	2 378	10 077	96,6
Gmina Bliżyn	127,2	2 147	8 165	98,5
Gmina Łączna	59,2	1 270	5 166	98,9
Gmina Skarżysko Kościelne	53,1	1 774	5 551	89,6
Ogółem powiat	495,0	12 675	53 645	96,3

Źródło – GUS

Według danych GUS z roku 2015 z sieci wodociągowej na terenie powiatu korzysta ogółem 96,3 % ludności.

Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w powiecie wynosi ogółem 28,8 m³, w miastach – 31,8 m³ i na wsi – 21,1 m³.

Gospodarka ściekowa

Na terenie powiatu skarżyskiego długość sieci kanalizacyjnej wynosi 282,7 km. 60 180 osób korzysta z sieci kanalizacyjnej. Sieć kanalizacyjna znajduje się na terenie każdej gminy.

Tabela 15. Stan sieci kanalizacyjnej w poszczególnych aglomeracjach powiatu skarżyskiego w roku 2015

Nazwa aglomeracji	Gminy w aglomeracji	Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (km)	Liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego (osoba)	%RLM korzystających z systemu kanalizacyjnego
Skarżysko-Kamienna	Skarżysko-Kamienna Skarżysko-Kościelne	204,7	49 723	91
Suchedniów	Suchedniów	35,8	7 210	85
Bliżyn	Bliżyn	26,7	1 973	70
Łączna	Łączna	15,5	1 274	37
Ogółem powiat		282,7	60 180	

Źródło – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, załącznik nr 2

W powiecie działa 5 mechaniczno-biologicznych oczyszczalni ścieków - w Skarżysku-Kamiennej, Suchedniowie, Michniowie (gmina Suchedniów), Wojtyniowie (gmina Bliżyn) i w miejscowości Kamionki (gmina Łączna).

Tabela 16. Ilość ścieków odprowadzonych do kanalizacji w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015

Gmina	Ilość ścieków (dam ³)				
	2011	2012	2013	2014	2015
Miasto Skarżysko-Kamienna	1 836	1 774	1 762	1 739	1 793
Miasto i Gmina Suchedniów	215	209	219	234	237
Gmina Bliżyn	0	0	31	53	63
Gmina Łączna	17	14	18	19	21
Gmina Skarżysko Kościelne	2	2	20	29	78
Ogółem powiat	2 070	1 999	2 050	2 074	2 192

Źródło – GUS

Sieć kanalizacyjna uzupełniana jest na terenach gmin przez indywidualne szamba (2 944 szt.) lub oczyszczalnie przydomowe (68 szt.). Oczyszczalnie przydomowe są popularne na terenach gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej lub na terenach gdzie budowa sieci nie jest opłacalna ekonomicznie.

W powiecie znajduje się 7 oczyszczalni przemysłowych (6 mechanicznych i 1 biologiczna). Ścieki przemysłowe odprowadzane w ciągu roku 2015 (dane GUS, 2015r.) z terenu powiatu skarżyskiego wyniosły ogółem 417 dam³, w tym do sieci kanalizacyjnej 198 dam³, reszta ścieków odprowadzana była do wód lub do ziemi z poddaniem oczyszczaniu.

Zaopatrzenie w gaz

Długość sieci gazowej ogółem w powiecie wynosi 288 080 m, w tym sieci przesyłowej 52 766 m. Z sieci korzysta 46 994 mieszkańców powiatu.

Gaz na teren powiatu skarżyskiego doprowadzany jest z sieci ogólnokrajowej, z gazociągu wysokoprężnego relacji Kielce-Parszów.

Tabela 17. Dane dotyczące sieci gazowej na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2015

Gmina	Długość czynnej sieci ogółem [m]	Długość czynnej sieci przesyłowej [m]	Długość czynnej sieci rozdzielczej [m]	Czynne przyłącza do budynków ogółem [szt.]	Ludność korzystająca z sieci gazowej [osoba]
Miasto Skarżysko-Kamienna	135 925	17 927	117 998	3 955	36 813
Miasto i Gmina Suchedniów	64 935	12 445	52 490	1 574	6 079
Gmina Blizyn	66 445	15 564	50 881	786	3 343
Gmina Łączna	9 967	5 730	4 237	80	125
Gmina Skarżysko Kościelne	10 808	1 100	9 708	209	634
Ogółem powiat	288 080	52 766	235 314	6 604	46 994

Źródło – dane GUS

Tabela 18. Odbiorcy i zużycie gazu ziemnego w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2015

Gmina	Odbiorcy gazu [gosp.]	Zużycie gazu [tys. m ³]	Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem [gosp.]	Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań [tys. m ³]
Miasto Skarżysko-Kamienna	15 368	6 772	2 878	2 729,9
Miasto i Gmina Suchedniów	2 113	1 022,8	787	682,7
Gmina Blizyn	1 129	460,9	493	310,5
Gmina Łączna	40	25,5	21	20,2
Gmina Skarżysko Kościelne	187	106,6	108	83,9
Ogółem powiat	18 837	6 772	4 287	3 827,2

Źródło – dane GUS

Zużycie gazu ziemnego w powiecie w roku 2015 wyniosło 6 772 tys. m³, w tym zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań 3 827,2 tys. m³.

Średnie zużycie gazu ziemnego w powiecie (dane GUS) w roku 2015 na 1 mieszkańca wyniosło 243,7 m³, a na 1 odbiorcę 91,2 m³.

Na obszarach gdzie nie ma sieci gazowej mieszkańcy korzystają z gazu propan-butan w butlach.

Sieć ciepłownicza i ogrzewanie mieszkań

W powiecie skarżyskim w 2014 roku funkcjonowało 26 kotłowni, zaś całkowita długość sieci ciepłej wynosiła 41,7 km oraz 8,8 km przyłączy do budynków (GUS, 2014). Sprzedaż energii ciepłej w roku 2014 wyniosła ogółem 300 886 GJ, w tym 265 316 GJ dla budynków mieszkalnych, pozostałe 35 570 GJ dla urzędów i instytucji.

Sieć ciepła znajduje się w miastach: Skarżysko-Kamienna i Suchedniów.

Wytwarzanie i przesył ciepła w sposób zorganizowany na terenie miasta Skarżysko-Kamienna realizowany jest przez Celsius Sp. z o.o. (Energetyka Ciepła miasta Skarżysko – Kamienna Sp. z o.o.). System ciepłowniczy obsługuje następujące rejony miasta: os. Milica, os. Przylesie, os. Odrodzenia, os. Żeromskiego, os. 50-lecia oraz w części os. Place i Górna Kamienna. Są to rejony miasta, które z uwagi na rodzaj zabudowy (budynki zamieszkania

wielorodzinnego, tzw. bloki oraz budynki użyteczności publicznej) charakteryzują się wysoką gęstością cieplną.

Celsium Sp. z o.o., na terenie miasta Skarżysko – Kamienna posiada dwie ciepłownie:

- „Centralna Ciepłownia” zlokalizowana przy ul. 11 Listopada 7 wyposażona w trzy kotły wodne typu WR-25 na węgiel kamienny, o mocy 29,075 MW każdy.
- „Ciepłownia La Monte’a” zlokalizowana przy ul. Niepodległości 100 wyposażona w dwa kotły wodne typu WR-5 opalanych węglem kamiennym, o mocy 5,815 oraz 7,0 MW.

Ciepło sieciowe na terenie miasta Suchedniów wytwarzane jest z kotłowni zlokalizowanej na terenie byłej Fabryki Urządzeń Transportowych S.A. – firma SFW Energia.

Energia elektryczna

Siecią elektroenergetyczną zarządza Polska Grupa Energetyczna (PGE). Na terenie powiatu jest łącznie 31 679 odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, zużycie energii elektrycznej wyniosło w 2014r. 44 418 MWh (GUS 2014).

Tabela 19. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2014

Wyszczególnienie	Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu [szt.]	Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu [MWh]
miasto	24 073	32 103
wieś	7 606	12 315
Ogółem powiat	31 679	44 418

Źródło – dane GUS

System komunikacyjny

Sieć komunikacyjną Powiatu tworzą:

- droga ekspresowa Nr 7 relacji Gdańsk – Warszawa - Skarżysko-Kamienna – Kraków - Chyżne, przecinająca na terenie Powiatu Skarżyskiego dolinę rzeki Kamiennej, droga ma długość w powiecie 22,2 km,
- droga krajowa 42 relacji Kamienna – Łódź - Ostrowiec Świętokrzyski - Skarżysko-Kamienna – Starachowice – długość na terenie powiatu 16,1 km,
- droga wojewódzka Nr 751 (fragment turystycznej obwodnicy Gór Świętokrzyskich) o długości 7,2 km w powiecie,
- sieć dróg powiatowych o łącznej długości 186,7 km (o nawierzchni twardej 170,0 km i nawierzchni gruntowej 16,7 km),
- sieć dróg gminnych o łącznej długości 245,2 km (o nawierzchni twardej 179,0 km i nawierzchni gruntowej 66,2 km),
- linia kolejowa z węzłem komunikacyjnym obsługującym ruch na kierunkach Warszawa - Skarżysko-Kamienna - Kraków oraz Łódź – Skarżysko-Kamienna - Przemyśl – jeden z większych węzłów komunikacyjnych w Polsce.

Gospodarka

Na terenie powiatu skarżyskiego zarejestrowanych jest ogółem 7 866 podmiotów gospodarczych (GUS, 2015) z czego: 266 w sektorze publicznym i 7 579 w sektorze prywatnym (w tym: osoby prywatne prowadzące działalność gospodarczą – 6 202 podmiotów). Ponad 95 % podmiotów gospodarczych to podmioty prywatne. Według podziału na sekcje PKD w roku 2015 najliczniej reprezentowane były:

handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Sekcja G) - ok. 31%

przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C) – ok. 11%

budownictwo (Sekcja F) – ok. 10%.

Tabela 20. Podmioty gospodarcze na terenie powiatu skarżyskiego – dane za 2015 rok

Sektor publiczny	ogółem	266
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	156
	spółki handlowe	11
Sektor prywatny	ogółem	7 579
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	6 202
	spółki handlowe	243
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	31
	spółdzielnie	22
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	161
Ogółem:		7 866

Źródło – dane GUS

Ponad 96% podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu skarżyskiego to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

Tabela 21. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu skarżyskiego w 2015 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób

Gmina	Liczba zatrudnionych osób				
	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Miasto Skarżysko-Kamienna	5 298	163	39	3	3
Miasto i Gmina Suchedniów	961	30	7	0	0
Gmina Blizyn	545	16	1	0	0
Gmina Łączna	321	11	2	0	0
Gmina Skarżysko Kościelne	452	14	0	0	0
Ogółem powiat	7 577	234	49	3	3

Źródło – dane GUS

Rolnictwo

Na terenie powiatu skarżyskiego dominują gleby słabych klas bonitacyjnych (od IVa do VI). Struktura wielkości gospodarstw rolnych w powiecie skarżyskim (dane GUS, Powszechny Spis Rolny 2010):

- Ogółem – 5 754
- Do 1 ha włącznie – 3 648

- 1-5 ha – 2 022
- 5-10 ha – 67
- 10-15 ha – 6
- 15 ha i więcej – 11.

Gospodarstwa regionu skarżyskiego charakteryzuje dość duży stopień rozdrobnienia. Największą grupę gospodarstw stanowią te o powierzchni do 1 ha.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 w swoim zarysie oferuje prowadzącym gospodarstwa rolne szereg instrumentów, które mają zwiększyć ich konkurencyjność i dochodowość. Proponowane przez dokument instrumenty i działania pomocowe to przede wszystkim doradztwo, modernizacja gospodarstw rolnych, scalanie gruntów, przetwórstwo i marketing produktów rolnych. W nowej perspektywie programowania 2014- 2020 rolnicy będą mogli skorzystać z niemal kompleksowej oferty zewnętrznych środków pomocowych. Dane w tabeli poniżej w syntetyczny sposób przedstawiają liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego.

Tabela 22. Liczba gospodarstw rolnych w gminach powiatu skarżyskiego

Gmina	Gospodarstwa rolne	
	[szt.]	[ha]
Miasto Skarżysko-Kamienna	917	965,95
Miasto i Gmina Suchedniów	931	1 120,19
Gmina Bliżyn	1 627	2 888,95
Gmina łączna	1 055	1 926,77
Gmina Skarżysko Kościelne	1 200	1 616,59
Ogółem powiat	5 730	8 518,44

Źródło – dane GUS Powszechny Spis Rolny 2010

Tabela 23. Użytki rolne na terenie powiatu skarżyskiego w 2014r.

Powierzchnia	Użytki rolne [ha]
Użytki rolne ogółem	12 965
Grunty orne	7 280
Sady	83
Łąki trwałe	2 928
Pastwiska trwałe	1 970
Grunty rolne zabudowane	651
Grunty pod stawami	33
Grunty pod rowami	20

Źródło – dane GUS

Według danych GUS z 2014 roku użytki rolne zajmowały 12 965 ha czyli blisko 33% całkowitej powierzchni powiatu skarżyskiego. Wśród użytków rolnych 56% (7 280 ha) powierzchni przeznacza się pod grunty orne, a ponad 22% (2 928 ha) powierzchni zajmują łąki. W gospodarstwach rolnych, ze względu na niesprzyjające warunki glebowo - przyrodnicze (przewaga gleb o niskiej klasie bonitacji), uprawia się głównie zboża, kukurydzę oraz rośliny okopowe. Inwentarz stanowią: krowy, trzoda chlewna i drób.

Energia odnawialna

Perspektywa wyczerpania się zasobów paliw kopalnych, a także podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego człowieka, przyczyniły się do wzrostu zainteresowania odnawialnymi źródłami energii, czego efektem jest duży wzrost ich stosowania. Odnawialne źródła energii są to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię występującą w rozmaitych postaciach, w szczególności promieniowanie słoneczne, wiatru, wody, a także biomasy i ciepła wnętrza Ziemi. Obecny poziom cywilizacji technicznej stwarza możliwość uznania za odnawialne źródło energii również części odpadów komunalnych i przemysłowych, która nadaje się do energetycznego przetworzenia. Źródła energii odnawialnej są praktycznie niewyczerpalne, gdyż ich zasoby uzupełniane są nieustannie w procesach naturalnych. Najłatwiej dostępne są zasoby energii promieniowania słonecznego i biomasy, natomiast dostępność energii geotermalnej, wiatru czy wody jest ograniczona i zależna od położenia geograficznego. Dużą zaletą źródeł odnawialnych jest również ich minimalny wpływ na środowisko naturalne. Odnawialne źródła energii mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym kraju. Mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu, przede wszystkim zaś do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Potencjalnie największym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych może być rolnictwo, jak również mieszkalnictwo i komunikacja.

„Polityka energetyczna Polski do 2030 roku” (dokument zatwierdzony 10.11.2009r. przez Radę Ministrów) zawiera pakiet działań, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska. Wśród celów strategicznych polityki państwa jest wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii i uzyskanie 15% udziału energii, pochodzącej z tych źródeł, w bilansie energii pierwotnej do roku 2020 oraz osiągnięcie do tegoż roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych.

Na terenie powiatu skarżyskiego istnieją potencjalne możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Wzrost wykorzystania OZE niesie ze sobą korzyści ekologiczne w postaci zmniejszenia emisji gazów i pyłów do atmosfery, co prowadzi do zmniejszenia efektu cieplarnianego oraz powoduje ograniczenie zużycia paliw kopalnych. Rozwój OZE przynosi również korzyści gospodarcze polegające na zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego, czy dywersyfikacji źródeł produkcji energii.

Energia słoneczna

Podstawowym źródłem energii dla Ziemi jest Słońce – najbezpieczniejsze źródło energii. Ten rodzaj energii jest coraz powszechniej wykorzystywany w postaci:

instalacji solarnych dla potrzeb ogrzania wody na obiektach użyteczności publicznej oraz w gospodarstwach indywidualnych

fotowoltaiki – oświetlanie ulic i dróg poza terenami zamieszkałymi, gdzie brak sieci elektrycznej, instalacje na obiektach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych

Obszar powiatu skarżyskiego preferowany jest dla rozwoju energetyki słonecznej, głównie poprzez zastosowanie urządzeń przetwarzających energię promieniowania słonecznego do uzyskania ciepłej wody, w obiektach charakteryzujących się dużym zapotrzebowaniem, jak również w gospodarstwach domowych.

Zakłada się, że wykorzystanie energii słonecznej do podgrzewania wody użytkowej na terenie powiatu będzie miało charakter rozwojowy, co wynika z sytuacji ogólnokrajowej, gdzie takie pozyskiwanie energii słonecznej jest coraz bardziej rozpowszechniane.

Rosnące zainteresowanie i coraz efektywniejsze technologie dotyczy także fotowoltaiki.

Kolektory zamontowane na budynkach użyteczności publicznej w powiecie skarżyskim:

- 35 szt. kolektorów o łącznej powierzchni 88,55 m² - na szpitalu w Skarżysku-Kamiennej
- 20 szt. kolektorów o łącznej powierzchni 43,8 m² - na I liceum Ogólnokształcącym w Skarżysku-Kamiennej

Energia wodna

Polska nie posiada zbyt dobrych warunków do rozwoju energetyki wodnej – przyjmuje się, że hydroenergetyczne zasoby techniczne wynoszą około 13,7 tys. GWh na rok, z czego ponad 45% przypada na rzekę Wisłę. Technologia małych elektrowni wodnych obejmuje pozyskiwanie energii z cieków wodnych, przy czym maksymalną moc zainstalowaną w pojedynczej lokalizacji określa się na około 5 MW.

Rozwój energetyki wodnej (wytwarzanie energii elektrycznej pochodzącej z przetwarzania energii zawartej w przepływającej rzece) będzie miało mniejsze znaczenie ze względu na niezbyt korzystne warunki hydrologiczne.

Energetyczne zasoby wodne powiatu nie są zbyt znaczne – największe znaczenie ma rzeka Kamienna. Mała elektrownia wodna znajduje się w Nowym Młynie w Skarżysku-Kamiennej na rzece Kamiennej.

Energia wiatru

Wiatr jest czystym źródłem energii, nie emitującym żadnych zanieczyszczeń. Wg opracowań Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej znaczna część Polski posiada wystarczające warunki do wykorzystania energii wiatru do produkcji energii elektrycznej i do napędu urządzeń technologicznych. Według zawartych w „Programie ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego” powiat skarżyski znajduje się w korzystnej strefie energetycznej wiatru, co znaczy że średnia prędkość wiatru wynosi 5 m/s.

W ostatnich latach nastąpił zdecydowany wzrost zainteresowania energią wiatrową. W wielu rejonach powstają kilku wiatrakowe „farmy” ale i pojedyncze wiatraki wytwarzające energię elektryczną. Uciążliwość elektrowni wiatrowych stanowi emisja hałasu.

W chwili obecnej na terenie powiatu skarżyskiego nie ma elektrowni wiatrowych.

Biomasa

Biomasa to głównie pozostałości i odpady, np.: drewno i odpady z przerobu drewna, rośliny pochodzące z upraw energetycznych, produkty rolnicze (np. słoma) oraz odpady organiczne z rolnictwa, niektóre odpady komunalne i przemysłowe. Biomasa jest paliwem: nieszkodliwym dla środowiska, tanim, pozwalającym zagospodarować nieużytki i spożytkować odpady.

Na terenie powiatu istnieją duże zasoby biopaliw w postaci słomy z upraw rolniczych, drewna z gospodarki leśnej oraz możliwość uprawy roślin energetycznych na cele grzewcze.

Na terenie powiatu biomasa jest wykorzystywana w 3 kotłowniach dla budynków użyteczności publicznej w gminie Suchedniów.

Energia geotermalna

Energia geotermalna jest to naturalne ciepło Ziemi nagromadzone w skałach oraz w wodach wypełniających pory i szczeliny w skałach. W skorupie ziemskiej występuje kilka rodzajów energii geotermalnej. Jest to energia magmy i energia geociśnień, energia gorących suchych skał i energia geotermalna nagromadzona w wodach podziemnych. Temperatury tych wód wynoszą od kilkudziesięciu do ponad 90°C, a w skrajnych przypadkach osiągają sto kilkadziesiąt stopni.

Podstawowymi cechami zasobów geotermalnych decydującymi o atrakcyjności ich wykorzystania w kraju są: odnawialność, niezależność od zmiennych warunków klimatycznych i pogodowych, możliwość budowy instalacji osiągających znaczne moce cieplne (do kilkudziesięciu MWt z jednego otworu).

Należy podkreślić, że wykorzystanie energetyczne wód geotermalnych wiąże się z przeprowadzeniem badań geologicznych i wykonaniem odwiertu, co niesie ze sobą konieczność poniesienia dużych nakładów inwestycyjnych. To stanowi poważną barierę w wykorzystywaniu energii geotermalnej. Przedsięwzięcie takie jest opłacalne, gdy wody geotermalne stosuje się do różnych celów równocześnie jak np. produkcja energii elektrycznej, balneologia i lecznictwo oraz rekreacja.

Na terenie powiatu skarżyskiego nie występują udokumentowane zasoby złóż wód termalnych nadających się do wykorzystania jako nośnik energii dla celów energetyki cieplnej. Wśród barier ograniczających wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (OZE) występują:

duże koszty inwestycyjne

trudności w pełnym zabezpieczeniu potrzeb energetycznych z uwagi na małą wydajność

brak gwarancji stabilnego poziomu produkcji energii, co zmusza często do współdziałania z systemami konwencjonalnymi.

Na terenie powiatu skarżyskiego nie ma możliwości rozwoju energetyki geotermalnej, ponieważ do tej pory nie rozpoznano odpowiednich (eksploatacyjnych) zasobów wód geotermalnych. Możliwa jest tylko geotermia płytka (pompy ciepła) wykorzystywana przy obiektach rozlokowanych na większych obszarowo terenach, gdzie energia uzyskiwana jest z rozmieszczenia rur płyczej pod powierzchnią ziemi, a nie z odwiertów w głąb ziemi.

Działania Samorządu Powiatu w latach 2011-2015

Dochody i wydatki budżetu powiatu

Tabela 24. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015

Wyszczególnienie		2011	2012	2013	2014	2015
Dochody ogółem		93 843 008,66	94 706 383,63	94 958 999,33	93 483 553,26	88 433 703,82
W dochodach:	dochody majątkowe	12 876 022,45	10 964 077,56	7 581 464,68	8 965 205,80	4 772 016,41
	dochody własne	20 986 109,00	22 041 210,72	20 119 639,96	20 360 608,43	22 813 054,63
	subwencja ogólna	49 367 693,00	50 731 452,00	53 496 558,00	50 327 089,00	48 603 832,00
	dotacje	23 489 206,66	21 933 720,91	21 342 690,37	22 795 855,83	17 016 817,19
	finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	9 260 477,21	6 240 633,94	3 395 178,16	4 303 380,51	1 654 861,70
Wydatki ogółem		100 086 905,21	100 422 288,35	98 294 013,22	97 904 054,61	87 319 653,17

Źródło – dane GUS

Wykres 6. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego

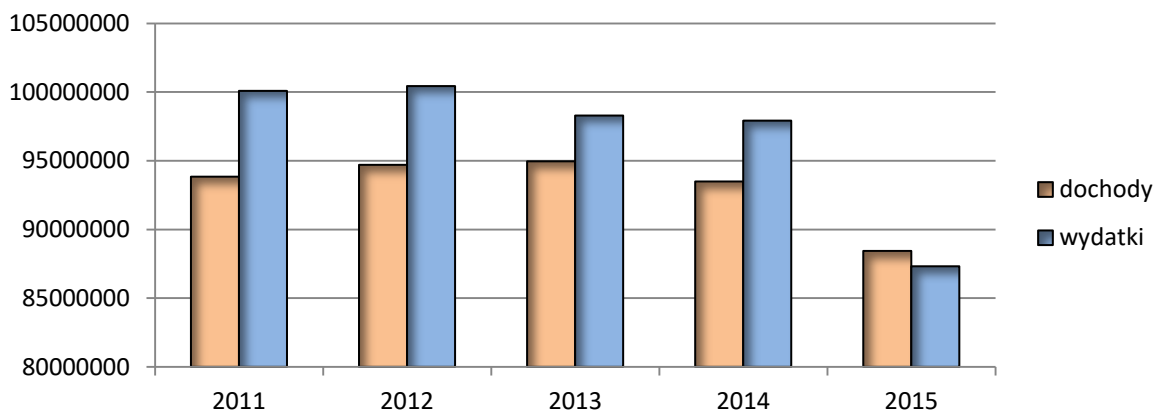

Tabela 25. Dochody i wydatki z budżetu powiatu skarżyskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody na 1 mieszkańca	1 182,51	1 201,78	1 212,45	1 201,12	1 144,05
Wydatki na 1 mieszkańca	1 261,19	1 274,31	1 255,03	1 257,92	1 129,63

Źródło – dane GUS

Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej powiatu

Zaplanowane w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020” inwestycje zostały w dużej mierze wykonane. Zadania były finansowane z różnych źródeł - w tym ze środków unijnych.

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska stale zacierają w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń. Szczególnym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia poprzez poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód, właściwą gospodarkę odpadami, ochronę przed hałasem oraz zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zadania realizowane przez jednostki organizacyjne Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej w latach 2010-2015:

- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ekonomicznych, ul. Powstańców Warszawy 11, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Technicznych, ul. Tysiąclecia 22, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku po Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 1 Plac Floriański 1, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Transportowo – Mechatronicznych, ul. Legionów 119, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku II Liceum Ogólnokształcącego, ul. Piłsudskiego 50, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku III Liceum Ogólnokształcącego, ul. Ekonomii 7, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii, ul. Legionów 131, 26-110 Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku I Liceum Ogólnokształcącego, ul. 1-go Maja 82, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Samochodowo – Usługowych, ul. Oseta Wasilewskiego 5, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Zespołu Opieki Zdrowotnej, ul. Szpitalna 1, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku administracyjnego Zespołu Opieki Zdrowotnej, ul. Szpitalna 1, Skarżysko-Kamienna
- Wymiana dachu nad segmentem A Zespołu Opieki Zdrowotnej, ul. Szpitalna 1, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Prosektorium Zespołu Opieki Zdrowotnej, ul. Szpitalna 1, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Oddziału Zakaźnego Zespołu Opieki Zdrowotnej, ul. Szpitalna 1, Skarżysko-Kamienna

- Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Edukacyjno-Wychowawczych, ul. Szkolna 15, Skarżysko-Kamienna
- Termomodernizacja budynku Zespołu Opieki Zdrowotnej i Międzyzakładowego Ośrodka Medycyny Pracy, ul. Ekonomii 4, Skarżysko-Kamienna
- Budowa oświetlenia terenu wraz z przebudową kolizji energetycznych NN i ŚN w ramach zadania „Zagospodarowanie terenu wokół budynku Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej przy ul. Konarskiego 20”

Zadania realizowane przez gminy powiatu skarżyskiego w latach 2013-2016:

Tabela 26. Główne zadania wykonane w latach 2013-2016 w gminach powiatu skarżyskiego

Gmina	Zrealizowane zadania
Miasto Skarżysko-Kamienna	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa wodociągu w ul. Spółdzielczej odcinek od ul. Szydłowieckiej do budynku nr 97 • Budowa wodociągu w ul. Świerkowej- odcinek łączy sieć w ul. Walecznych z siecią w ul. Dębowe • Budowa sieci wodociągowej PEdn125 zlokalizowanej w ulicach Towarowej, Piaskowej i Obywatelskiej • Rozbudowa i modernizacja stacji uzdatniania wody przy ul. Cichej • Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części os. Pogorzałe - Etap I • Budowa przyłączy dla części os. Książęce"- Etap I • Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części osiedla Bzinek, osiedla Rejów, osiedla Zachodnie- Etap I • Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami do granic posesji dla osiedla Łyżwy, osiedla Usłów, osiedla Podemłynek • Budowa kanalizacji sanitarnej w obrębie ul. Ekonomii i ul. Obuwnicznej • Budowa kanalizacji sanitarnej przy ul. 3-go Maja od ul. Pięknej do numeru 289 • Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Pogodnej • Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Prostej – Krzywej • Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Krakowskiej od nr 117 do nr 157 • Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Żytniej • Budowa kanalizacji sanitarnej od studni przy ul. Rejowskiej 99 do studni w ul. Kossaka • Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części osiedla Pogorzałe, osiedla Książęce" - Etap II • Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części osiedla Usłów, osiedla Łyżwy - Etap II • Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części osiedla Bzinek, osiedla Rejów, osiedla Zachodnie - Etap II • Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części Skarżysko - Kamienna - Etap III • Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków • Budowa kanalizacji deszczowej w ramach rewitalizacji osiedla Rejów • Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną • Rozbudowa i modernizacja Oczyszczalni Ścieków w Skarżysku-Kamiennej • Likwidacja dzikich wysypisk • Kontynuacja programu usuwania azbestu
Miasto i Gmina Suchedniów	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja oczyszczalni ścieków w Michniowie • Budowa i modernizacja dróg na terenie miasta i gminy
Gmina Bliżyn	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa wodociągu w miejscowości Gilów • Budowa kanalizacji sanitarnej w Bliżynie – II etap, długość sieci 17771 m • Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wojtyniów, ul. Podleśna 360 m

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa wodociągu w miejscowości Mroczków-Płaczków (Pięty) o dł. 242,9 m • Budowa wodociągu w miejscowości Brzeście, ul. Armii Krajowej o dł. 524 m • Przebudowa przepompowni wody w miejscowości Odrowążek
Gmina Łączna	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa wodociągu Jęgrzna (Zajamnie) o długości 705 m • Modernizacja oczyszczalni ścieków w Kamionkach • Remont dróg gminnych w Klonowie i Starej Występie- odcinek 1,1 km • Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Gózd i Łączna- długość sieci 9,160 km, ok. 200 przyłączy.
Gmina Skarżysko Kościelne	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sanitarnej o długości 45,64 km

Źródło – dane Urzędów Gmin

Ocena stanu środowiska w poszczególnych obszarach przyszłej interwencji

Ochrona klimatu i jakości powietrza

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na mocy ustawy „Prawo ochrony środowiska” (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 672) oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1032), dokonuje corocznej oceny jakości powietrza.

Roczną ocenę jakości powietrza dokonuje się w oparciu o przyjęte kryteria, tj. dopuszczalny poziom substancji w powietrzu, poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, poziom docelowy oraz poziom celu długoterminowego, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012, poz. 1031).

Oceny jakości powietrza dokonuje się oddzielnie uwzględniając kryteria ustanowione ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz kryteria ustanowione ze względu na ochronę roślin. Lista zanieczyszczeń jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia, obejmuje więc: benzen (C₆H₆), dwutlenek azotu (NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), tlenek węgla (CO), ozon (O₃), pył PM_{2,5}, pył PM₁₀, ołów (Pb) w pyłe PM₁₀, arsen (As) w pyłe PM₁₀, kadm (Cd) w pyłe PM₁₀, nikiel (Ni) w pyłe PM₁₀, benzo(a)piren w pyłe PM₁₀.

Tabela 27. Klasyfikacja zanieczyszczeń powietrza

Klasa	Rodzaj
A	poziomy stężenia substancji na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych; nie wymagane są działania naprawcze
C	poziomy stężenia substancji na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych; wymagane są działania naprawcze – określenie obszarów przekroczeń wartości kryterialnych i opracowanie programu ochrony powietrza
D2	poziomy stężenia substancji przekraczający poziom celu długoterminowego.

Obszar województwa świętokrzyskiego podzielono na 2 strefy oceny: miasto Kielce (kod strefy PL2601) oraz strefa świętokrzyska (kod strefy PL2602). W poniższych tabelach przedstawiono wyniki klasyfikacji w latach 2011-2015 strefy świętokrzyskiej, do której należy powiat skarżyski, dla poszczególnych zanieczyszczeń powietrza pod kątem ochrony zdrowia oraz ochrony roślin.

Tabela 28. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk)

Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	O ₃ *	O ₃ **
PL 2602	rok 2011												
	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	C	A	D2
	rok 2012												
	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	C	A	D2
	rok 2013												
	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	C	A	D2
	rok 2014												
A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A	D2	
rok 2015													
A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A	D2	

* według poziomu docelowego, ** według poziomu celu długoterminowego

Źródło – WIOŚ Kielce

Tabela 29. Klasyfikacja strefy świętokrzyskiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin

Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
	SO ₂	NO _x	O ₃ (według poziomu docelowego)	O ₃ (według poziomu długoterminowego)
PL 2602	rok 2011			
	A	A	A	D2
	rok 2012			
	A	A	A	D2
	rok 2013			
	A	A	A	D2
	rok 2014			
A	A	A	D2	
rok 2015				
A	A	A	D2	

Źródło – WIOŚ Kielce

Wyniki klasyfikacji strefy świętokrzyskiej w 2015 roku przedstawiają się następująco: ze względu na ochronę zdrowia dla zanieczyszczeń takich jak dwutlenek azotu (NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), benzen (C₆H₆), ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd), nikiel (Ni), tlenek węgla (CO), pył PM2,5 strefę zaliczono do klasy A. Oznacza to, że w obszarze strefy poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe oraz poziomy długoterminowe nie były przekraczane. Strefa świętokrzyska uzyskała klasę C z powodu przekroczeń ponad dopuszczalną częstość stężeń 24-godzinnych pyłu PM10 oraz przekroczenia poziomu docelowego bezno(a)pirenu, Oznacza to przekroczenia normowanych poziomów. Dla ozonu poziom docelowy został dotrzymany, a cel długoterminowy przekroczony.

Źródła zanieczyszczeń powietrza

Wśród obiektów mogących znacząco pogorszyć stan powietrza atmosferycznego w powiecie skarżyskim znajdują się: zakłady przemysłu metalowego, zakłady przeróbki tworzyw sztucznych, zakłady przetwarzania i recyklingu, stacje obsługi samochodów i stacje paliw płynnych, oczyszczalnie ścieków oraz obiekty infrastruktury społecznej: szkoły gminne, ośrodki zdrowia i kotłownie komunalne.

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego i powierzchni ziemi w gminach powiatu skarżyskiego związane jest głównie z ciepłownictwem komunalnym i indywidualnym oraz uciążliwą komunikacją. Emisje pyłów i gazów przemysłowych dotyczą głównie dzielnic przemysłowych Skarżyska-Kamiennej oraz 2 obszarów na terenie miasta Suchedniów.

Substancje wprowadzane do powietrza przez ruch samochodowy (emisja ze źródeł liniowych) to: tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, sadza, pyły zawierające metale ciężkie, m.in. ołów (emisja ze spalania w silnikach) oraz pyły gumowe (emisja na skutek tarcia opon o nawierzchnię drogi). Najbardziej narażone na emisje spalin są obszary w pobliżu dróg krajowych i wojewódzkich, gdzie natężenie ruchu jest największe. W powiecie skarżyskim długość dróg krajowych wynosi 38,3 km, natomiast drogi wojewódzkiej 7,2 km.

Elementem wpływającym na lokalną jakość powietrza jest również emisja napływowa. Największe znaczenie ma emisja przemysłowa z powiatów starachowickiego oraz ostrowieckiego.

Według „Aktualizacji programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych” udział źródeł na obszarze całej strefy świętokrzyskiej w stężeniach średniorocznych pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} oraz B(a)P przedstawia się następująco:

- w stężeniach średniorocznych pyłu PM₁₀ na obszarze całej strefy znaczący udział ma tło ponadregionalne – dla powiatu skarżyskiego 51,45%; 22,54% stanowi udział źródeł lokalnych (przemysł, rolnictwo, komunikacja, emisja niezorganizowana i powierzchniowa); 11,17% to emisja spoza województwa (przemysł, komunikacja i emisja powierzchniowa), natomiast 14,85% stanowi wpływ powiatów województwa świętokrzyskiego (przemysł, rolnictwo, komunikacja, emisja niezorganizowana i powierzchniowa);
- udziały źródeł emisji w stężeniach pyłu PM_{2,5} kształtują się podobnie jak dla stężeń pyłu PM₁₀. W największym stopniu za przekroczenia stężeń pyłu PM_{2,5} odpowiadają źródła powierzchniowe lokalne dla powiatu skarżyskiego – 74,81%; wpływ sąsiadujących powiatów stanowi 4,78%, tło ponadregionalne to 16,52%, natomiast emisja spoza województwa to 3,89%;
- udział źródeł emisji w stężeniach średniorocznych B(a)P na obszarze przekroczeń w strefie świętokrzyskiej wskazuje na przyczynę występowania wysokich stężeń. Dla powiatu skarżyskiego największy wpływ 51,92% na kształtowanie się wysokości stężeń B(a)P mają źródła lokalne w powiecie. Ponadto 24,08% stanowi udział źródeł z powiatów sąsiednich, 15,93% to emisja spoza województwa, a 8,07 % to tło ponadregionalne.

Przedstawione informacje dotyczą stanu zanieczyszczenia powietrza dla całej strefy badania. W odniesieniu do skali lokalnej zanieczyszczenie powietrza będzie się różnić, co wynika z charakteru zainwestowania terenu, wielkości i gęstości źródeł emisji oraz ładunków zanieczyszczeń napływających z terenów sąsiednich.

Miasto Skarżysko-Kamienna posiada opracowany w 2012r. Program ograniczenia niskiej emisji ze szczególnym uwzględnieniem zanieczyszczeń: pył PM10, pył PM2,5 oraz benzo(a)piren dla Miasta Skarżyska-Kamiennej na lata 2013-2020.

W celu zachowania walorów przyrodniczych oraz dla osiągnięcia pozytywnego efektu ekologicznego w postaci poprawy stanu sanitarnego powietrza Miasto Skarżysko-Kamienna, Gmina Bliżyn i Gmina Łączna opracowały dokumenty pn. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej. Gmina Suchedniów i Gmina Skarżysko Kościelne są w trakcie opracowywania w/w dokumentu.

Zagrożenia hałasem

Ustawa z 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 672 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085), regulują przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tych ustaw są wyrazem nowej, spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska.

W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniane akty prawne dostosowują przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdującej podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002/49/EC). Hałas - dźwięk określany jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku z dnia 14 czerwca 2007r. (tj. Dz. U. 2014, poz. 112) określa: dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby.

Tabela 30. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku

Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
	Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
	LAeq D przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	LAeq D przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
a) strefa ochronna „A” uzdrowiska b) tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
a) tereny zabudowy	61	56	50	40

mieszkaniowej jednorodzinnej b) tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ¹⁾ c) tereny domów opieki społecznej d) tereny szpitali w miastach				
a) tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) tereny zabudowy zagrodowej c) tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾ d) tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r., (t.j. Dz. U. 2014, poz. 112)

Objaśnienia:

¹⁾ Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

²⁾ W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

³⁾ Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

Na stan akustyczny środowiska ma wpływ wiele czynników, wśród których należy wyróżnić uwarunkowania wynikające z położenia powiatu, wielkości zajmowanego obszaru, zaludnienia, stopnia urbanizacji, uprzemysłowienia oraz rozwoju szlaków komunikacyjnych. Najbardziej uciążliwym hałasem dla człowieka jest hałas komunikacyjny (najbardziej odczuwalny) oraz przemysłowy.

Hałas komunikacyjny

Najpoważniejszy problem akustyczny na terenie powiatu stanowią przebiegające przez centrum miast i krzyżujące się w obrębie zwartej zabudowy drogi krajowe i wojewódzkie przenoszące znaczny ruch tranzytowy. W powiecie takimi drogami są np. drogi krajowe nr 7 i nr 42 stanowiące główną oś komunikacyjną dla ruchu tranzytowego i lokalnego, które na terenach zabudowanych są często ulicami głównymi. Na takich drogach, a także na węzłach komunikacyjnych natężenie ruchu oraz rodzaj samochodów (częste pojazdy ciężarowe) powoduje stałe i trudne do wyeliminowania pogarszanie się klimatu akustycznego.

Na wzrost hałasu drogowego wpływają przede wszystkim problemy komunikacyjne, czyli przede wszystkim nieprzystosowanie stanu technicznego dróg (parametrów i stanu nawierzchni) do występującego obecnie natężenia ruchu i obciążenia.

Hałas drogowy jest zjawiskiem o tendencjach wzrostowych, uzależnionym od takich czynników jak:

- wskaźnik presji motoryzacji
- gęstość sieci dróg
- odległość terenów stale zamieszkiwanych od dróg o dużym natężeniu.

Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zurbanizowanych.

Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie powiatu utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Należy jednak podkreślić, że wzrost natężenia hałasu nie jest wprost proporcjonalny do wzrostu natężenia ruchu samochodowego i rośnie wolniej. Wynika to głównie z poprawy jakości użytkowanych samochodów.

Hałas związany z komunikacją i transportem kolejowym jest mniej uciążliwy, ponieważ dotyczy tylko terenów w pobliżu trakcji kolejowej (zasięg uciążliwości hałasu wynosi do ok. 300 m) i jest związany z częstotliwością ruchu pociągów i ich rodzajów (pasażerskie czy towarowe). Ponieważ jednak Skarżysko-Kamienna jest jednym z większych węzłów kolejowych w Polsce uciążliwość hałasu w rejonie węzła i bezpośrednio do niego przyległych dzielnic miejskich jest znaczna. Na pozostałych terenach powiatu hałas związany z linią kolejową zależy od natężenia i rodzaju prowadzonych przewozów.

Na terenie województwa świętokrzyskiego badania w zakresie klimatu akustycznego przeprowadza WIOŚ w Kielcach. Pomiary hałasu komunikacyjnego na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzane były w większych miastach województwa oraz przy głównych drogach. Na terenie powiatu pomiary hałasu drogowego wykonane były ostatnio w 2013r. w 2 punktach w Skarżysku-Kamiennej. Pomiary hałasu drogowego w Skarżysku-Kamiennej przy ul. Piłsudskiego, w których wyniki wykorzystywane były do określenia wartości wskaźników długookresowych, wykazały, że poziomy hałasu mieściły się w zakresie norm dopuszczalnych dla terenów zabudowy wielorodzinnej. Wyniki pomiarów zostały również porównane do dopuszczalnych poziomów hałasu, które obowiązują dla terenów związanych ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży, ze względu na zlokalizowaną szkołę obok badanego odcinka drogi. Przekroczenie wyniosło dla tych terenów 1,5 dB dla wskaźnika LDWN. W przypadku badań krótkookresowych (AI. Niepodległości) wystąpiły przekroczenia w zakresie norm dopuszczalnych dla terenów zabudowy wielorodzinnej.

Badania monitoringowe hałasu prowadzone w ostatnich latach przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach wykazują, że hałas komunikacyjny stanowi znaczącą uciążliwość, szczególnie przy drogach o dużym natężeniu ruchu.

Zgodnie z „Programem ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg krajowych z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne” zbadano przekroczenia L_{DWN} oraz L_N odcinków dróg krajowych nr 7 i 42 przebiegających przez teren powiatu skarżyskiego. Szczegółowy zakres odcinków pokazany został na załącznikach graficznych w „Programie ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg krajowych z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne.”

Wskaźnik L_{DWN} - długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru (rozumianej jako przedział czasu od godz. 18.00 do godz. 22.00) oraz pory nocy (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00).

Wskaźnik L_N - długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00).

Tabela 31. Obszary na terenie powiatu skarżyskiego na których występują przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu drogowego – drogi krajowe wraz z propozycjami działań w celu ograniczenia występujących przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu drogowego

Oznaczenie odcinka drogi krajowej	Poziomy dopuszczalne (dzień/noc) [dB]	Przekroczenia L_{DWN}	Przekroczenia L_N	Propozycje działań w celu ograniczenia występujących przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu drogowego	Termin realizacji
7_6	64/59 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna 68/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna/zagrodowa	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 15-20 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 15-20 dB	Odcinek stracił status drogi krajowej	---
7_7	68/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna/zagrodowa	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 15-20 dB	Odcinek stracił status drogi krajowej	---
7_8	68/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna/zagrodowa	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 5-10 dB	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB	Odcinek stracił status drogi krajowej	---
7_9	64/59 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna 68/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna/zagrodowa	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Odcinek stracił status drogi krajowej	---
7_10	64/59 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna 68/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna/zagrodowa	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Odcinek stracił status drogi krajowej	---
7_11	64/59 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 15-20 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 15-20 dB.	Odstąpienie od zadań (z uwagi na montaż ekranów akustycznych na tym odcinku) – realizacja tylko zadań dodatkowych	---

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

7_12	64/59 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna 68/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna/zagrodowa	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Redukcja hałasu poprzez realizację działań inwestycyjnych opisanych w rozdziale 5.1.1.+ realizacja zadań dodatkowych	---
7_13	64/59 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 15-20 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 15-20 dB.	Redukcja hałasu poprzez realizację działań inwestycyjnych opisanych w rozdziale 5.1.1.+ realizacja zadań dodatkowych	---
42_3	64/59 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna 68/59 – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna/zagrodowa	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 10-15 dB.	Obszar przekroczenia obejmuje pierwszą linię zabudowy. Przekroczenia maksymalnie przyjmują wartości 5-10 dB.	Przejście dla pieszych z wyspą azylu	2017

Źródło: Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg krajowych z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne.

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy obejmuje zarówno dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny i urządzenia, a także części procesów technologicznych oraz instalacje i wyposażenie małych zakładów rzemieślniczych i usługowych, dźwięki emitowane z urządzeń obiektów handlowych oraz urządzenia nagłaśniające w lokalach rozrywkowych. Źródłem hałasu są także linie przesyłowe wysokiego napięcia. Hałas powstaje również na terenie stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć w związku ze stosowaniem sprężarek do napędu łączników i transformatorów.

Obecnie systemy lokalizacji nowych inwestycji, a także potrzeba sporządzenia ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenie tych uciążliwości. Ponadto dla źródeł hałasu przemysłowego, ze względu na ich niewielkie rozmiary, istnieją różne możliwości techniczne ograniczenia emisji hałasu (np. stosowanie tłumików akustycznych, obudów poszczególnych urządzeń czy zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian pomieszczeń, w których znajdują się maszyny wytwarzające hałas).

Badań hałasu przemysłowego na terenie powiatu skarżyskiego w ostatnich latach nie prowadzono. Zakłady i obiekty usługowe coraz częściej stosują zabezpieczenia przeciw emisji ponadnormatywnego hałasu.

Pola elektromagnetyczne

Dopuszczalne poziomy PEM w środowisku określone są dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i dla miejsc dostępnych dla ludności. Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie województwa świętokrzyskiego mierzone jest w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys., poniżej 50 tys. oraz na terenach wiejskich. W poniższej tabeli przedstawiono wyniki pomiarów natężenia PEM na terenie powiatu skarżyskiego przeprowadzonych w latach 2011-2015:

Tabela 32. Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015

Miejscowość	Położenie punktu pomiarowego	Średnie arytmetyczne	
		zwiększonych wartości skutecznych natężeń PEM V/m	z uśrednionych wartości natężeń PEM dla danego obszaru usytuowania województwa V/m
rok 2011			
Skarżysko-Kamienna	Al. Niepodległości (przy pomniku Odzyskania Niepodległości)	0,26	0,186
Suchedniów	ul. Mickiewicza 2	0,158	0,186
rok 2012			
Skarżysko-Kamienna	ul. Sokola 30	0,26	0,17
rok 2013			
Skarżysko-Kamienna	ul. Sikorskiego 10	0,10	0,18
Suchedniów	ul. Szarych Szeregów 6	0,10	0,18

rok 2014			
Skarżysko-Kamienna	Al. Niepodległości (przy pomniku Odzyskania Niepodległości)	0,15	0,23
Suchedniów	ul. Mickiewicza 2	0,15	0,23
rok 2015			
Skarżysko-Kamienna	ul. Sokola 30	0,15	0,21

Źródło – WIOŚ Kielce

W żadnym punkcie pomiarowym na terenie województwa nie odnotowano wartości przekraczającej dopuszczalną wartość składową elektryczną $E=7V/m$ określoną w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003r. Nr 192 poz. 1883).

W stosunku do przesyłowych linii elektroenergetycznych oraz obiektów z nimi związanych przyjmuje się, że:

- szkodliwy wpływ linii energetycznych o napięciu 110, 220 i 400 kV obejmuje strefę o szerokości od 12 do 25m od osi linii w obie strony,
- uciążliwość stacji transformatorowych zamyka się w granicach obiektu.

Uciążliwość masztów telefonii komórkowej mieści się w ich strefach ochronnych.

Gospodarowanie wodami

Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 roku (Dz. U. z 2015r., poz. 469 ze zm.) określa cele służące zapewnieniu ochrony wód, poprzez zapobieganie dalszej ich degradacji, ochronę przed zanieczyszczeniem, poprawę stanu ekosystemów wodnych i ekosystemów lądowych zależnych od wody oraz promocje zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych.

Ocenę jakości badanych wód powierzchniowych i podziemnych przeprowadzono w oparciu o kryteria określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. z 2014r., poz. 1482) oraz 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. z 2013r., poz. 1550 ze zm.).

Wody powierzchniowe

Powiat skarżyski leży na obszarze czterech zlewni drugiego rzędu: Kamiennej, (obejmującej ok. 85% powierzchni powiatu), Pilicy, Iłżanki i Nidy. Ponadto zachodnia część powiatu (rejon Świniej Góry) odwadniana jest przez rzekę Krasną z dopływami należy do zlewni Pilicy. Do zlewni Iłżanki należy ciek wypływający z rejonu wsi Kierz Niedźwiedzi. Do zlewni Lubrzanki należą cieki spływające z południowych stoków Pasma Klonowskiego.

Na terenie powiatu skarżyskiego istnieje 6 zbiorników wodnych:

- „Rejów” w Skarżysku-Kamiennej - pow. 30,13 ha, poj. 980 tys.m³, usytuowany na rzece Kamionce, pełniący funkcję rekreacyjną,

- „Bernatka” w Skarżysku-Kamiennej – pow. 1,71 ha, poj. 24 tys. m³, usytuowany na rzece Bernatce,
- „Kamionka (Suchedniów)” w Suchedniowie - pow. 21,4 ha, poj. 300 tys.m³, usytuowany na rzece Kamionce, pełniący funkcję rekreacyjną,
- „Mostki” (gm. Suchedniów) - pow. 25 ha, poj. ok. 300 tys. m³, usytuowany na rzece Żarnówce, pełniący funkcje: przeciwpożarową i rekreacyjną,
- „Jaśle” w Łącznej, usytuowany na rzece Jaślana – pow. 14 ha, poj. 400000 m³, zalew pełni funkcje rekreacyjną,
- „Bliżyński”, usytuowany na rzece Kamiennej w Bliżynie – pow. 10,34 ha, poj. 182000 m, zalew pełni funkcję rekreacyjną.

Powiat skarżyski znajduje się w obrębie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP):

- Kamienna do Bernatki (PLRW20005234312)
- Kamienna od Bernatki do Żarnówki (PLRW2000823435)
- Żarnówka (PLRW20005234369)
- Krasna (PLRW20006254429)
- Oleśnica (PLRW20006234329)
- Świślina do Pokrzywianki bez Pokrzywianki (PLRW20006234839)
- Lubrzanka do Zalewu Cedzyna (PLRW200062164431)
- Łżanka do Małyszyc (PLRW20001723629)

Monitoring wód powierzchniowych, zgodnie z zapisami art. 155a *Ustawy Prawo wodne* ma na celu pozyskanie informacji o stanie wód powierzchniowych na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych.

Ocenę jakości badanych wód powierzchniowych i podziemnych przeprowadzono w oparciu o kryteria określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014 poz. 1482) oraz Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258, poz. 1550 ze zm.).

Tabela 33. Klasyfikacja stanu wód powierzchniowych

klasa	Rodzaj
I	wody o bardzo dobrej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po prostym uzdatnieniu fizycznym, nie wykazujące żadnego oddziaływania antropogenicznego)
II	wody dobrej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po typowym uzdatnieniu fizycznym, wykazujące niewielki wpływ oddziaływań antropogenicznych)
III	wody zadowalającej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po typowym uzdatnieniu fizycznym, wykazujące umiarkowany wpływ oddziaływań antropogenicznych)
IV	wody niezadowalającej jakości (spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po wysokosprawnym uzdatnieniu fizycznym, wykazujące zmiany ilościowe i jakościowe w populacjach biologicznych na skutek oddziaływań antropogenicznych)

V	wody złej jakości (nie spełniające wymagań dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia, wykazujące zanik występowania znacznej części populacji biologicznych na skutek oddziaływań antropogenicznych).
---	---

Dla rzek przepływających przez powiat skarżyski w 2015 roku prowadzono badania wód powierzchniowych w dwóch punktach pomiarowo-kontrolnych. Ocenę stanu JCW przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34. Ocena stanu jednolitych części wód rzecznych w roku 2015

Nazwa jednolitej części wód/kod ocenianej JCW	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny	STAN
Kamienna do Bernatki PLRW20005234312	Kamionka-Bzin	III	II	I	UMIARKOWANY	---
Kamienna do Bernatki PLRW20005234312	Kamienna-Bzin	II	II	I	DOBRY	DOBRY

Źródło – WIOŚ Kielce

PLRW20005234312 Kamienna do Bernatki

Rzeka Kamienna (lewostronny dopływ Wisły) podzielona jest na 7 JCWP: Kamienna do Bernatki o typie cieklu 5, Kamienna od Bernatki do Żarnówki o typie cieklu 8, Kamienna od Żarnówki do Zb. Brody Łżeckie o typie cieklu 8, Zb. Brody Łżeckie, Kamienna od Zb. Brody Łżeckie do Świśliny o typie cieklu 8, Kamienna od Świśliny do Przepaści o typie cieklu 10 oraz Kamienna od Przepaści do ujścia o typie cieklu 10. Początkowy źródłowy odcinek rzeki Kamiennej jest jednolitą o typie 5 (potok wyżynno krzemianowy z substratem drobnoziarnistym – zachodni) o charakterze naturalnym i długości 101,7 km. W tej jednolitej zlokalizowano 2 ppk: Kamienna – Bzin i Kamionka – Bzin. Badania monitoringowe prowadzone były w roku 2015 w ramach monitoringu operacyjnego i monitoringu wód na obszarach chronionych. W latach 2013-2014 nie prowadzono badań JCWP. Ocena JCWP została wykonana na podstawie klasyfikacji elementów biologicznych: fitobentosu - klasa II oraz odziedziczonych elementów, makrofitów i makrobezkręgowców bentosowych w klasie II z roku 2012. Elementy fizykochemiczne badane w roku 2015 z grupy 3.1-3.5 sklasyfikowano w klasie I, natomiast odziedziczone elementy z roku 2012 z grupy 3.6 w klasie II. Elementom hydromorfologicznym na podstawie prowadzonych obserwacji przypisano klasę II. Stan ekologiczny oceniono jako dobry. Stan chemiczny oceniono jako dobry na podstawie, odziedziczonych z roku 2012, wskaźników chemicznych. Dodatkowo dokonano oceny wód na obszarach chronionych. Wymogi zostały spełnione dla obszarów wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych. Stan jednolitej części wód oceniono jako dobry ze względu na dobry stan ekologiczny i dobry stan

chemiczny. Jednocześnie zostały spełnione wymogi dla obszarów chronionych. Źródłem zanieczyszczeń JCWP Kamienna do Bernatki są m.in.: oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna w m. Wojtyniów, gm. Bliżyn; oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów w Suchedniowie.

Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Do głównych źródeł zanieczyszczeń rzek i wód powierzchniowych na terenie powiatu należą:

- nie oczyszczone ścieki komunalne, przemysłowe
- nieszczelne instalacje bezodpływowych zbiorników na nieczystości
- spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, komunikacyjnych i przemysłowych
- dopływ zanieczyszczonych wód powierzchniowych z poza terenu gminy
- zanieczyszczenia naturalne, które pochodzą z domieszek zawartych w wodach powierzchniowych i podziemnych – np. zasolenie, zanieczyszczenie związkami żelaza

Wody podziemne

Na obszarze powiatu skarżyskiego wody podziemne występują w poziomach: sylursko-dewońskim, triasowym, jurajskim i czwartorzędowym.

Sylursko-dewoński poziom wodonośny – związany jest z kompleksem piaskowcowym wykształconym w postaci piaskowców wiśniowych z wkładkami łupków ilasto-mułkowych syluru (warstwy klonowskie) oraz piaskowców kwarcytowych dolnego dewonu. Występuje na południowych stokach Pasma Klonowskiego (rejon wsi Klonów), na południowym skraju powiatu. Zbiornik ma charakter szczelinowy, zwierciadło wody najczęściej występuje pod niewielkim ciśnieniem. Zbiornik ten ma małe zasoby, poziom wodonośny nie posiada warstwy izolującej i jest bardzo wrażliwy na zanieczyszczenie. Zbiornik posiada znaczenie lokalne – ujęcia wody dla wsi Klonów.

Dewoński poziom wodonośny – związany jest z węglanowymi utworami dewonu środkowego i górnego (wapienie). Na terenie powiatu występuje na powierzchni ok. 1 km² u podnóża Pasma Klonowskiego (rejon wsi Zagórze, gm. Łączna). Stanowi on zachodni kraniec Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 419 – Bodzentyn (całkowita powierzchnia 52 km²). Jest to zbiornik typu szczelinowo–krasowego, jego zasoby dyspozycyjne wynoszą 12000 m³/dobę, jednak w obrębie powiatu skarżyskiego zbiornik nie jest eksploatowany żadną studnią.

Triasowy poziom wodonośny – związany jest głównie z piaskowcami (utworami triasu dolnego) wykształcone w postaci czerwonych, płytowych piaskowców drobnoziarnistych przechodzących facjalnie w mułowce i ility oraz wapienie triasu środkowego. Poziom ten występuje w wąskim pasie wzdłuż północnej granicy kompleksu piaskowcowego na linii Szałas–Bliżyn–Skarżysko-Kamienna.

Jurajski poziom wodonośny występuje na północ od doliny Kamiennej. Warstwę wodonośną stanowią dolnojurajskie piaskowce i piaskowce z przewarstwieniami ility. Jest to zbiornik typu szczelinowo-porowego. Jest to cenny zbiornik wód podziemnych zaliczony do obszarów wysokiej ochrony (OWO), stanowi on obszar ochronny dla GZWP 415 – Górna Kamienna. Z wód tego poziomu korzystają ujęcia komunalne w Skarżysku Kościelnym i w Pogorzałem.

Czwartorzędowy poziom wodonośny o większym znaczeniu występuje w piaszczysto-żwirowych osadach rzecznych wypełniających doliny Kamiennej, Kamionki i Żarnówki.

Poziom ten ujmowany jest przez studnie ujęcia zakładu Mesko S.A. SP-II. W dolinach pozostałych rzek oraz na wysoczyznach poziom ten ma znaczenie tylko lokalne i jest eksploatowany kopanymi studniami gospodarskimi.

Na terenie powiatu znajdują się Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: nr 415 – Górna Kamienna oraz 414 – Zagnańsk i w niewielkim fragmencie nr 419 – Bodzentyn.

GZWP 415 – Górna Kamienna leży w całości na terenie powiatu skarżyskiego obejmując swym zasięgiem centralną i południową jego część. Jest to zbiornik typu szczelinowo-porowego oraz szczelinowo-krasowego (w obszarze występowania wapieni).

Charakterystyka GZWP:

- zasoby dyspozycyjne - 24500 m³/d,
- moduł zasobowy 1,02 dm³/s/km²,
- potencjalna wydajność otworu studziennego przekracza 70 m³/d przy średniej głębokości otworu poniżej 100 m,
- kierunek przepływu wody w obrębie zbiornika jest bardzo szybki i odbywa się z SW na NE z prędkością ok. 300 m/rok.

Z zasobów GZWP 415 korzystają następujące ujęcia komunalne i większe przemysłowe: gm. Łączna – Czerwona Górka, Zalezianka; gm. Suchedniów - Józefów, Stokowiec; gm. Skarżysko-Kamienna–Bzin, Bór, Bugaj oraz ujęcie zakładu Mesko S.A. w Skarżysku-Kamiennej SP II; gm. Bliżyn – Gostków.

GZWP 414 – Zagnańsk obejmuje swym zasięgiem jedynie niewielkie fragmenty południowo-zachodniej części powierzchni powiatu w rejonie rezerwatu Świnia Góra. Jest to zbiornik typu szczelinowo-porowego charakteryzujący się:

- zasobami dyspozycyjnymi - 48000 m³/d,
- modułem zasobowym - 1,66 dm³/s/km²,
- potencjalną wydajność otworu studziennego przekraczającą 70 m³/d przy średniej głębokości poniżej 100 m.

GZWP 419 – Bodzentyn obejmuje swym zasięgiem fragmenty północnej części gminy Łączna. Jest to zbiornik typu szczelinowo-porowego z okresu jury.

Teren powiatu wchodzi w skład jednolitych części wód podziemnych (JCWPd):

- PLGW230098 o nazwie 98
- PLGW2300100 o nazwie 100
- PLGW2300101 o nazwie 101
- PLGW2300121 o nazwie 121

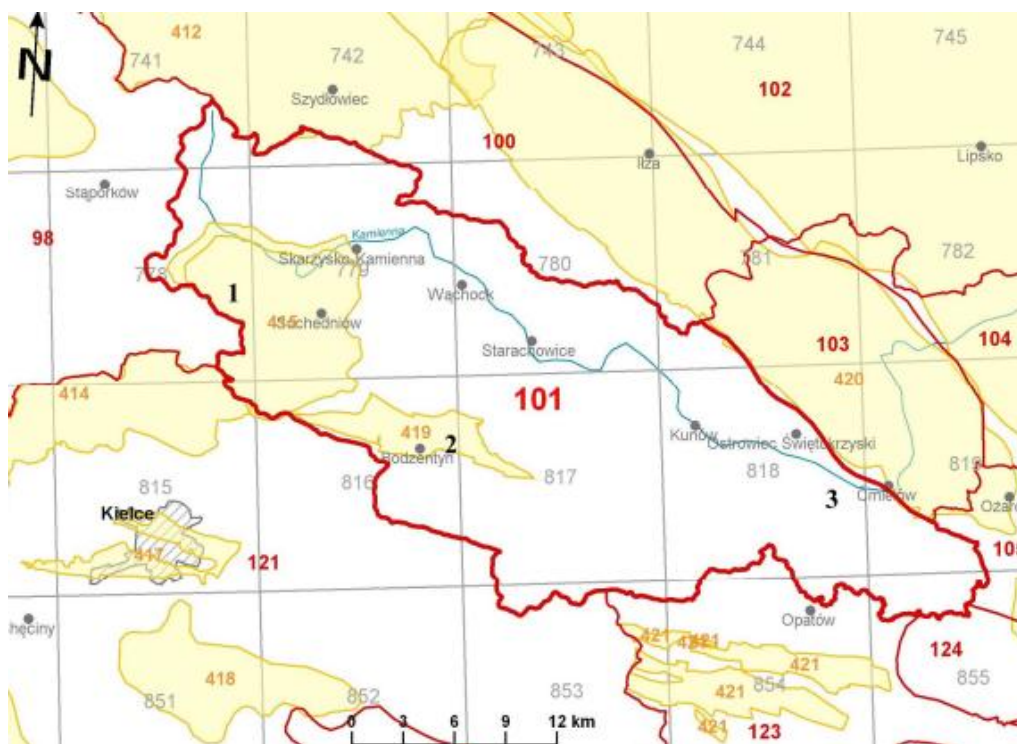
W poniższej tabeli przedstawiono charakterystykę JCWPd.

Tabela 35. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren powiatu skarżyskiego

Jednolita część wód podziemnych (JCWPd)		Lokalizacja			Ocena stanu		Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych
Europejski kod JCWPd	Nazwa JCWPd	Region wodny	Nazwa dorzecza	RZGW	ilościowego	chemicznego	
PLGW230098	98	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	dobry	dobry	niezagrożona
PLGW2300100	100	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	zły (w subczęści)	dobry	zagrożony
PLGW2300101	101	Środkowej Wisły	Wisła	Warszawa	dobry	dobry	niezagrożona
PLGW2200121	121	Górnej Wisły	Wisła	Warszawa	zły (w subczęści)	dobry	zagrożony

Źródło - Plan Zagospodarowania wodami na obszarze Dorzecza Wisły - załącznik nr 2

Rysunek 3. Lokalizacja GZWP i JCWPd w obrębie powiatu skarżyskiego

Źródło – Plan zagospodarowania wodami na obszarze Dorzecza Wisły

Tabela 36. Klasyfikacja stanu wód podziemnych

klasa	Rodzaj
I	wody bardzo dobrej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są kształtowane wyłącznie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i nie wskazują na wpływ działalności człowieka
II	wody dobrej jakości, w których wartości niektórych elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby
III	wody zadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka
IV	wody niezadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych oraz wyraźnego wpływu działalności człowieka
V	wody złej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych potwierdzają znaczący wpływ działalności człowieka

W latach 2012, 2014 i 2015 na terenie powiatu skarżyskiego badania realizowane były w dwóch punktach sieci krajowej – Skarżysko-Kamienna i Mroczków (gmina Bliżyn).

Tabela 37. Monitoring wód podziemnych w powiecie skarżyskim w latach 2012-2015

Miejscowość/ Gmina	JCWPd	Stratygrafia	Charakter zwierciadła	Klasa jakości wody w punkcie		
				w roku 2012	w roku 2014	w roku 2015
Skarżysko- Kamienna/Skarżysko- Kamienna	101	T2	napięte	II	II	II
Mroczków/Bliżyn	101	Q	swobodne	V	V	V

Źródło – WIOŚ Kielce

W badanym punkcie w Mroczkowie wody wykazały V klasę – są to wody złej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych potwierdzają znaczący wpływ działalności człowieka. Wskaźnikiem w granicach stężeń V klasy jakości w 2015r. był potas.

Wody w badanym punkcie w Skarżysku-Kamiennej wykazały II klasę - są to wody dobrej jakości, które nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby.

Źródła zanieczyszczeń wód podziemnych

Do głównych źródeł zanieczyszczeń wód gruntowych na terenie powiatu skarżyskiego należą:

- niepełna sieć kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalni ścieków
- niewłaściwe odprowadzanie ścieków: nieszczelne szamba, odprowadzanie ścieków do rowów przydrożnych, cieków wodnych, na pola itp.
- stosowanie nawozów chemicznych na terenach dolinnych, w miejscach gdzie wody gruntowe zalegają płytko pod powierzchnią terenu oraz gruntach o większych spadkach w kierunku cieków wodnych

- odprowadzanie do wód i do ziemi ścieków z obiektów prowadzących działalność produkcyjną, zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, wycieki ze zbiorników i instalacji technologicznych (np. paliwowych)
- infiltracja zanieczyszczeń z powierzchni, ze względu na słabą izolacyjność warstw wodonośnych.

Gospodarka wodno – ściekowa

Gospodarka ściekowa regulowana jest:

- Ustawą z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. 2017 poz. 328)
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. 2014 poz. 1800)
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 roku – w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. 2015 poz. 257).

Zgodnie z art. 3 ustawy „Prawo ochrony środowiska”, ścieki (substancje ciekłe, wprowadzone bezpośrednio lub za pomocą urządzeń kanalizacyjnych do wód) zmieniają stan fizyczny, chemiczny lub biologiczny wód, działając niszcząco na świat roślinny lub zwierzęcy. Ścieki powstają w wyniku bytowania człowieka oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i rolniczej (ścieki bytowo – gospodarcze, ścieki przemysłowe, ścieki komunalne, wody opadowe, zanieczyszczenia, wody podgrzane, skażone promieniotwórczo i zasolone).

Na terenie powiatu skarżyskiego znajdują się następujące aglomeracje ujęte w Aktualizacji KPOŚK 2015 (IV AKPOŚK) o RLM (Równoważna Liczba Mieszkańców) aglomeracji zgodnym z aktami prawa miejscowego:

1. Skarżysko-Kamienna — 59 146 RLM
2. Suchedniów – 8 616 RLM
3. Bliżyn – 2 020 RLM
4. Łączna – 2 477 RLM

Zadania przewidziane do realizacji w ramach aglomeracji zostały wpisane do Załącznika 2: Wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2015.

Na terenie powiatu skarżyskiego długość sieci kanalizacyjnej wynosi 282,7 km. 60 180 osób korzysta z sieci kanalizacyjnej. Sieć kanalizacyjna znajduje się na terenie każdej gminy.

Oczyszczalnie na terenie powiatu skarżyskiego:

- mechaniczno-biologiczna oczyszczania ścieków komunalnych w Skarżysku-Kamiennej o przepustowości 14 000 m³/dobę w porze suchej i 24 000 m³/d w porze deszczowej. Oczyszczane są tu również ścieki z terenu gminy Skarżysko Kościelne i częściowo z gminy Suchedniów,
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Suchedniowie o przepustowości 3 020 m³/dobę,

- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Michniowie (gmina Suchedniów) o przepustowości 50 m³/dobę,
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków typu SBR w Wojtyniowie (gmina Bliżyn) o przepustowości 420 m³/dobę,
- mechaniczno-biologiczna z podwyższoną redukcją związków biogenych w miejscowości Kamionki (gmina Łączna) o przepustowości 150 m³/dobę.

Długość sieci wodociągowej na terenie powiatu wynosi 495,0 km, liczba przyłączy 12 675 szt. (dane GUS 2015). Długość sieci kanalizacyjnej to 282,7 km z której korzysta 60 180 mieszkańców (dane KPOŚK). Na terenie powiatu znajdują się 3 komunalne i 7 przemysłowych oczyszczalni ścieków.

Stan sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w powiecie skarżyskim przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 38. Sieć rozdzielcza wodociągowa i kanalizacyjna na 100 km² w roku 2015

Gmina	Wodociąg [na 100 km ²]	Kanalizacja [na 100 km ²]
Miasto Skarżysko-Kamienna	255,3	266,5
Miasto i Gmina Suchedniów	121,5	44,4
Gmina Bliżyn	90,1	18,9
Gmina Łączna	96,0	40,1
Gmina Skarżysko Kościelne	99,7	90,7
Ogółem powiat	125,2	77,0

Źródło – dane GUS

Zasoby geologiczne

Powiat skarżyski charakteryzuje się rozbudowaną bazą surowcową, wśród której znajdują się złoża zaliczane do złóż rzadkich i charakterystycznych dla regionu świętokrzyskiego.

Charakterystyka surowców i złóż na terenie powiatu skarżyskiego:

Dewońskie piaskowce kwarcytowe znajdujące się na obszarze Bukowej Góry. Piaskowce kwarcytowe z tego złoża stosowane są jako surowce w przemyśle materiałów ogniotrwałych oraz do produkcji żelazostopów. Ponadto wykorzystywane są również do produkcji kruszywa drogowego i kolejowego klasy I i II, gdyż surowiec ten charakteryzuje się wytrzymałością na ściskanie w granicach 100-230 MPa (w stanie nasycenia wodą) i nasiąkliwością rzędu 0,6-1,5%. W 2015r. w Bukowej Górze wydobyto 869 tys. ton. piaskowca.

Surowce ilaste są doskonałe do produkcji wysokiej jakości ceramiki kamionkowej. Około 40 % tych zasobów stanowią triasowe surowce ilaste. Złoże Wierzbka najcenniejsze ze względu na unikalny słomkowo-żółty kolor wypału masy ceramicznej, sporządzonej na bazie surowca z tego złoża. W obrębie złoża ulokowane są inne towarzyszące, głównie iłowce wapniste, które są bardzo przydatne do ceramiki budowlanej.

Jurajskie surowce ilaste charakteryzujące się występowaniem glin ceramicznych wysokiej jakości do produkcji: wyrobów kamionkowych, ogniotrwałych, w tym także glin białowypalających się.

Bloczne piaskowce triasowe wykorzystywane jako kamienie budowlane. Piaskowce koloru ciemnobrązowego posiadają spoiwo krzemionkowe łączące obwódkami regeneracyjnymi poszczególne ziarna kwarcu, przez co skała ma bardzo dobre własności fizyko-mechaniczne i nadaje się do produkcji elementów okładzinowych zewnętrznych poziomych (np. schody). Złoże Kamienna Góra i Stokowiec charakteryzują się występowaniem piaskowca jasnoszarego, żółtego, jasno różowego, określane mianem piaskowców suchedniowskich.

Kruszywo naturalne w skład, którego wchodzi piaski czwartorzędowe. Przydatne są w budownictwie i drogownictwie.

Na podstawie Bilansu Zasobów Złóż Kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku na terenie powiatu skarżyskiego wydobywanie odbywa się w 4 złożach: Baranów, Kopulak 1, Bukowa Góra i Grzybowa Góra. Zasoby i wydobywanie złóż kopalin na terenie powiatu w 2015 roku przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 39. Zasoby kopalin w powiecie skarżyskim

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Gmina	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby kopalin [tys. ton]		Wydobywanie [tys. ton]
				Geologicznie bilansowe	Przemysłowe	
Gliny ceramiczne	Baranów	Suchedniów	E	1 163	1 067	13
	Wierzbka	Suchedniów	R	7 180	-	-
	Wierzbka 1	Suchedniów	R	553	-	-
	Majków	Skarżysko Kościelne	P	17 182	-	-
Kamienie łamane i bloczne	Kopulak	Suchedniów	Z	1 153	-	-
	Kopulak 1	Suchedniów	E	444	444	2
	Stokowiec	Suchedniów	Z	502	-	-
	Kamienna Góra - Suchedniów	Suchedniów	P	2 196	-	-
	Bukowa Góra	Łączna	E	45 024	10 065	869
Piaski i żwiry	Gilów	Bliżyn	P	1 534	-	-
	Łyżwy II	Skarżysko-Kamienna	M	-	-	-
	Skarżysko - Bzin	Skarżysko-Kamienna	Z	16 164	-	-
	Grzybowa Góra	Skarżysko Kościelne	E	940	940	5
	Wołów	Bliżyn	R	333	-	-

	Majków	Skarżysko Kościelne	R	473	-	-
	Szczepanów	Skarżysko Kościelne	Z	389	-	-
Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Wierzbka	Suchedniów	P	758	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2015r., Warszawa 2016 r.

Objaśnienia: E – złoża eksploatowane; P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie; R – złoża, o zasobach rozpoznanych szczegółowo; T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo; Z - złoża, którego wydobywanie zostało zaniechane, M – złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym.

Eksploatacja kopalni prowadzi do niekorzystnych zmian powierzchni terenu. Dlatego lokalizacja wyrobiska i sposób prowadzenia eksploatacji muszą spełniać nie tylko kryteria ekonomiczne i górnicze, ale także powinny uwzględniać wartości elementów środowiska przyrodniczego, którymi są zarówno gleby, lasy, jak i krajobraz. Obowiązkiem przedsiębiorcy jest rekultywacja wyrobiska po ukończeniu eksploatacji.

Gleby

W powiecie skarżyskim wyróżnia się (wg klasyfikacji M. Strzemskiego) suchedniowski region gleb wykształconych na utworach piaskowcowych dolnego triasu, północno-łysogórski region gleb wykształconych na piaskowcowym paleozoiku oraz częściowo gielniowsko-skarżyski region gleb wykształconych na piaskowcowym retyku i liasie.

Największe rozprzestrzenienie posiadają gleby bielcowe z płytkim poziomem próchnicznym i brunatne wytworzone z piasków, glin i iłów. Są to gleby kamieniste i mocno zakwaszone. W dolinach rzecznych występują gleby pochodzenia organicznego i mineralnego: mady rzeczne, gleby mułowe, mułowo-torfowe, torfowe i murszowe.

Na obszarze powiatu skarżyskiego dominują gleby o niskiej wartości produkcyjnej. Zdecydowana większość należy do klasy bonitacyjnej od IVa do VI, głównie są to kompleksy żytne słabe i najłabsze (żytnio-tubinowe). Niewielki areał zajmują gleby klasy IIIa i IIIb, tworzące kompleksy pszenne: dobry i wadliwy (północno-łysogórski region gleb).

Powiat skarżyski należy do rejonów, gdzie zakwaszenie gleb jest jedno z najwyższych i wynosi 85%. W celu podniesienia poziomu odczynu pH gleby poddaje się wapnowaniu. Jest to podstawowy zabieg agrotechniczny podnoszący zdolności produkcyjne gleby głównie poprzez poprawę jej żyzności oraz ograniczenie skutków zanieczyszczenia metalami ciężkimi.

Stan zasobności gleb w przyswajalne makroelementy jest w znacznym stopniu związany ze składnikami geochemicznymi gleb oraz jest wskaźnikiem produkcji rolnej (wpływa na rodzaj i wielkość nawożenia na danym terenie).

Średnia zawartość próchnicy w glebach powiatu skarżyskiego wynosi 1,39% (Źródło – Stan Środowiska w województwie świętokrzyskim, raport 2015, WIOŚ Kielce).

45% gleb województwa świętokrzyskiego wykazuje bardzo niską i niską zawartość fosforu, z czego jedną z najniższych zasobności w ten makroelement wykazują gleby powiatu skarżyskiego (66%).

Zawartość azotu mineralnego w glebach na terenie powiatu skarżyskiego objętych monitoringiem w okresie wiosennym i jesiennym 2014r. (grunty orne, łąki i pastwiska) w profilu glebowym 0-90 cm przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 40. Zawartość azotu mineralnego w glebach powiatu skarżyskiego

Kategoria agronomiczna gleby	Okres wiosny 2014r.		Okres jesieni 2014r.	
	min-max zawartość N [kg/h]	średnia zawartość N [kg/h]	min-max zawartość N [kg/h]	średnia zawartość N [kg/h]
b. lekka	62,6-81,5	71,5	96,7-169,2	133,3
lekka	0	0	0	0
średnia	118,3-162,9	140,6	117,9-195,8	156,9
ciężka	0	0	0	0

*Źródło – Stan Środowiska w województwie świętokrzyskim, raport 2015, WIOŚ Kielce

Użytkowanie rolnicze gleb

Powierzchnia gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w powiecie skarżyskim wynosi 8 518,44 ha, z czego użytków rolnych w dobrej kulturze jest 3 255,16 ha, w tym: pod zasiewami 968,07 ha, grunty ugorowane 320,13 ha; łąki trwałe 1 761,08 ha; pastwiska trwałe 98,28 ha; ogrody przydomowe 40,59 ha i sady 50,13 ha. Do podstawowych upraw w gminie zaliczają się zboża oraz ziemniaki.

Na terenie powiatu jest 5 731 gospodarstw rolnych, w tym największy udział mają gospodarstwa o powierzchni do 1 ha – 3 664 gospodarstwa, o łącznej powierzchni 2 528,59 ha (Powszechny Spis Rolny 2010).

Tabela 41. Struktura gospodarstw na terenie powiatu skarżyskiego (według danych Powszechnego Spisu Rolnego, GUS 2010)

Rodzaj	Jednostka	Gospodarstwa		
		ogółem	do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha
Gospodarstwa ogółem	szt.	5 731	3 664	2 067
Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą	szt.	2 262	939	1 326
Powierzchnia gospodarstw rolnych	ha	8 518,44	2 528,59	5 989,85
Powierzchnia gospodarstw prowadzących działalność rolniczą	ha	5 071,45	787,73	4 283,72

Źródło – dane GUS, Powszechny Spis Rolny, 2010

Grunty zdegradowane i zdewastowane na terenie powiatu skarżyskiego

- część terenów po byłym zakładzie Polifarb w Bliżynie (poza terenem oczyszczonym i zrehabilitowanym) – dotyczy to ok. 3,5 ha.
- potencjalnym terenem zanieczyszczonym może być zakład „Naftobazy” w Skarżysku Kościelnym.

Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w uchwalonej przez Sejm RP ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1987). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (Rozdział 2 art. 18 Ustawy o odpadach) brzmi „Każdy, kto

podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia”.

Odpady komunalne

Zgodnie z uchwałą Nr XXV/357/16 z dnia 27 lipca 2016r. Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego w sprawie wykonywania „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” 2016-2022 powiat skarżyski uwzględniony został w 6 regionie gospodarki odpadami komunalnymi. Region ten tworzą dwa powiaty: skarżyski (5 gmin) i konecki (8 gmin). W 6 regionie funkcjonuje RZZO w Końskich, w zakresie którego funkcjonują 3 regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, tj. instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, instalacja do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Ponadto dla regionu wyznaczono 1 instalację do zastępczej obsługi regionów na wypadek awarii instalacji regionalnych w msc. Promnik.

Tabela 42. Regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych w 6 regionie gospodarki odpadami

Nazwa regionu gospodarki odpadami komunalnymi	Rodzaj regionalnej instalacji	Funkcjonujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych	Instalacja przewidziana do zastępczej obsługi regionów, w przypadku gdy znajdująca się w nich instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn	
Region 6	A	Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i wydzielania ze zmieszanych odpadów komunalnych frakcji nadających się w całości lub w części do odzysku	msc. Końskie, ul. Spacerowa 145, 26-200 Końskie	msc. Promnik, ul. Św. Tekli 62, 26-067 Strawczyn
	B	Instalacja do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz wytwarzania z nich produktu o właściwościach nawozowych lub środków wspomagających uprawę roślin, spełniającego wymagania określone w przepisach odrębnych, lub materiału po procesie kompostowania lub fermentacji dopuszczonego do odzysku w procesie odzysku R10	msc. Końskie, ul. Spacerowa 145, 26-200 Końskie	msc. Promnik, ul. Św. Tekli 62, 26-067 Strawczyn

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

	C	Instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych o pojemności pozwalającej na przyjmowanie przez okres nie krótszy niż 15 lat odpadów w ilości nie mniejszej niż powstająca w instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych	msc. Końskie, ul. Spacerowa 145, 26-200 Końskie	msc. Promnik, ul. Św. Tekli 62, 26-067 Strawczyn
--	---	---	--	--

Źródło - Uchwała Nr XXV/357/16 z dnia 27 lipca 2016r. Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego w sprawie wykonywania „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego”

Przepisy nakładają na gminy obowiązek selektywnego zbierania odpadów komunalnych w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu. Od 1 lipca 2013 roku weszły w życie przepisy o przejęciu obowiązków gospodarowania odpadami przez gminy i ponoszenia opłat przez wytwórców. Z gmin powiatu skarżyskiego odbierane są wszystkie odpady zarówno komunalne zmieszane jak i odpady segregowane w pojemnikach lub workach kolorowych. W wyniku przeprowadzonych w każdej gminie postępowań przetargowych wyłonione zostały podmioty odpowiedzialne za usługę odbioru odpadów komunalnych.

Tabela 43. Zmieszane odpady komunalne odebrane z gospodarstw domowych w gminach powiatu skarżyskiego w latach 2011 - 2015

Gmina	Ilość zebranych odpadów zmieszanych [Mg]				
	2011	2012	2013	2014	2015
Miasto Skarżysko-Kamienna	8 647,10	8 640,40	6 801,70	2 098,10	3 796,50
Miasto i Gmina Suchedniów	1 123,30	1 093,40	1 622,20	2 031,40	1 923,10
Gmina Bliżyn	501,23	342,10	510,70	610,40	457,50
Gmina Łączna	387,30	422,90	328,30	282,40	307,50
Gmina Skarżysko Kościelne	251,40	255,30	262,20	316,60	310,10
Ogółem	10 910,33	10 754,10	9 525,10	5 338,90	6 794,70

Źródło – dane Urzędów Gmin

Odpady w zależności od przyjętego w gminach systemu są segregowane na poszczególne frakcje. Główne frakcje to: papier i tektura, metal, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe, szkło, odpady ulegające biodegradacji. Odpady są odbierane z gospodarstw domowych i miejsc zbiorowego zamieszkania zgodnie z przyjętym indywidualnie w gminach harmonogramem.

Zbiórka poszczególnych grup odpadów:

- zbiórka odpadów wielkogabarytowych i tzw. "elektrośmieci" odbywa się akcyjnie z terenów posesji, według harmonogramu lub za powiadomieniem,

- przeterminowane leki można oddawać w wyznaczonych przychodniach rejonowych lub aptekach,
- zużyte baterie oraz tzn. "mała elektronika" (np. telefony) zbierane są do pojemników w wyznaczonych budynkach użyteczności publicznej: szkołach, urzędach itp,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny można oddawać w sklepach RTV i AGD przy zakupie nowego
- nieczystości płynne odbierane z terenu nieruchomości po zgłoszeniu potrzeby do przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie gminy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i przekazywanie do stacji zlewnej.

Tabela 44. Odpady komunalne odebrane w sposób selektywny z gospodarstw domowych w gminach powiatu skarżyskiego w latach 2011 - 2015

Gmina	Ilość odpadów zebranych selektywnie [Mg]				
	2011	2012	2013	2014	2015
Miasto Skarżysko-Kamienna	2 999,40	609,30	2 902,80	8 832,60	8 139,00
Miasto i Gmina Suchedniów	112,13	59,60	45,10	132,50	140,80
Gmina Bliżyn	41,65	24,50	428,67	320,50	370,80
Gmina łączna	91,40	75,30	121,80	152,40	110,20
Gmina Skarżysko Kościelne	62,00	62,20	187,90	295,20	338,20
Ogółem	3 306,58	830,90	3 686,27	9 733,20	9 099,00

Źródło – dane Urzędów Gmin

Tabela 45. Odpady zbierane selektywnie w powiecie skarżyskim w podziale na poszczególne frakcje w roku 2015

Rodzaj odpadów	Miasto Skarżysko-Kamienna	Miasto i Gmina Suchedniów	Gmina Bliżyn	Gmina łączna	Gmina Skarżysko Kościelne
Szkło	378,8	65,2	76,9	27,0	84,7
Plastik, opakowania z tworzyw	1 644,1	52,8	16,4	13,5	0,4
Beton, gruz	242,8	-	52,4	6,5	48,9
Metal	-	-	14,4	4,1	2,1
Wielkogabarytowe	104,3	-	9,7	4,3	26,0
Papier i tektura	352,3	22,8	41,2	12,7	3,9
Popiół	-	-	-	2,7	27,2
Elektryczne	11,7	-	4,3	2,0	3,1
Opony	0,2	-	6,0	3,0	1,9
Odpady ceramiczne	-	-	-	-	-
Zmieszane odpady opakowaniowe	144,6	-	112,1	34,4	7,3
Odpady ulegające biodegradacji	0,1	-	-	-	-
Odpady nieulegające biodegradacji	7,6	-	-	-	7,3

Inne niewymienione odpady zbierane selektywnie	16,3	-	44,1	-	59,7
Ogółem	2 902,8	140,8	377,5	110,2	338,2

Źródło – dane Urzędów Gmin

Inne odpady, w tym odpady niebezpieczne, zbierane selektywnie (takie jak: chemikalia, farby, rozpuszczalniki, oleje odpadowe, zużyte baterie i akumulatory, meble, odpady wielkogabarytowe, odpady budowlano - rozbiórkowe, zużyte opony, itp.) można oddawać dodatkowo w dowolnej ilości i nieodpłatnie w wyznaczonych w gminach punktach. Rodzaj przyjmowanych odpadów do punktów dodatkowych zależy od gminy.

Punkty dodatkowej zbiórki odpadów komunalnych w gminach powiatu skarżyskiego to:

w mieście Skarżysko-Kamienna Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowany jest przy ul. Mościckiego 43. W latach 2013-2015 w punkcie tym zebrano następujące ilości odpadów:

- 2013 r. – 53,3 Mg (pół roku)
- 2014 r. – 270,7 Mg
- 2015 r. – 358,1 Mg
- w Mieście i Gminie Suchedniów PSZOK zlokalizowany jest przy ul. Fabrycznej 5 w Suchedniowie. Punkt ten rozpoczął działalność 1 kwietnia 2016 r. W ciągu czterech miesięcy zebrano – 4,99 Mg odpadów.
- w gminie Bliżyn PSZOK zlokalizowany jest przy ul. Staszica 36A w Bliżynie. Punkt działa od 01.04.2015r. W 2015r. zebrano tu 19,9 Mg odpadów.
- w gminie Łączna PSZOK zlokalizowany jest na terenie ZGK Łączna, Łączna 115. W punkcie zebrano w latach 2014-2015 następujące ilości odpadów:
  - 2014 rok - 24,8 Mg
  - 2015 rok - 25,4 Mg
- W PSZOK w Skarżysku Kościelnym w latach 2013-2015 zebrano następujące ilości odpadów:
  - 2013 – 5,54 Mg
  - 2014 – 5,00 Mg
  - 2015 – 59,1 Mg

Każda gmina indywidualnie wyłania firmę lub firmy, która odbiera z jej terenu poszczególne typy odpadów. Firmy muszą posiadać zezwolenie na prowadzenie w/w działalności.

Odpady niebezpieczne

Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest działalność przemysłowa i usługowa. Odpady niebezpieczne powstają również w gospodarstwach domowych, służbie zdrowia i szkolnictwie.

Do odpadów niebezpiecznych znajdujących się w strumieniu odpadów komunalnych zalicza się: lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć, baterie i akumulatory łącznie z bateriami i akumulatorami ołowiovymi, niklowo-kadmowymi lub bateriami zawierającymi rtęć oraz nie sortowane baterie i akumulatory, detergenty zawierające substancje niebezpieczne, środki ochrony roślin (np. insektycydy, fungicydy, herbicydy), kwasy i alkalia,

rozpuszczalniki, odczynniki fotograficzne, leki cytotoksyczne i cytostatyczne, urządzenia zawierające freony, oleje i tłuszcze inne niż jadalne, farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszcząca i żywice zawierające substancje niebezpieczne, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne.

Na terenie powiatu skarżyskiego nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych, mogilnika, składowisk przyjmujących azbest oraz obiektów umożliwiających neutralizację odpadów medycznych. W powiecie działają podmioty unieszkodliwiające lub prowadzące odzysk odpadów niebezpiecznych.

Na terenie powiatu ze strumienia odpadów komunalnych wydziela się:

- odpady niebezpieczne tj. zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie i akumulatory, przeterminowane leki i chemikalia,
- zużyte opony,
- meble i inne odpady wielkogabarytowe.

W poszczególnych punktach w gminach na terenie powiatu są ustawione pojemniki na różne rodzaje odpadów niebezpiecznych:

baterie (większe sklepy przemysłowe, markety)

akumulatory (stacje napraw samochodowych)

lampy fluorescencyjne, sprzęt elektroniczny (sklepy elektryczne, sklepy AGD)

oleje odpadowe, smary (stacje benzynowe)

odpady medyczne i przeterminowane leki (ośrodki zdrowia, apteki).

We wszystkich gminach w powiecie przeprowadzona została inwentaryzacja miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenia dla środowiska (inwentaryzacja pokryć dachowych zawierających azbest). Gminy posiadają własne „Programy usuwania wyrobów zawierających azbest”, który to ma być usunięty do roku 2032. Baza azbestowa w gminach jest na bieżąco aktualizowana, ponieważ gminy prowadzą akcje dopłat do zbiórki azbestu i jest on sukcesywnie eliminowany z ich terenów.

Tabela 46. Ilość zebranego azbestu w gminach powiatu skarżyskiego w latach 2013-2015

Gmina	2013	2014	2015
Miasto Skarżysko-Kamienna*	83,28	153,67	185,891
Miasto i Gmina Suchedniów*	21,83	107,97	66,48
Gmina Bliżyn**	4 986,45	6 305,45	5 147,14
Gmina Łączna*	-	51,94	55,55
Gmina Skarżysko Kościelne*	27,91	50,00	70,00

Źródło – dane Urzędów Gmin

*wartości podane w Mg

**wartości podane w m²

Odpady z sektora gospodarczego

Odpady z sektora gospodarczego wytworzone na terenie powiatu są transportowane przez specjalistyczne firmy, posiadające odpowiednie zezwolenia w tym zakresie oraz unieszkodliwione (odpady niebezpieczne) lub wykorzystane gospodarczo. Wytwórcy tych odpadów gospodarczych organizują ich wywóz we własnym zakresie.

Według GUS z 2015 roku na obszarze powiatu skarżyskiego powstało łącznie 371,2 tys. Mg odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), z czego unieszkodliwiono poprzez

składowanie 337,1 tys. Mg, poddano odzyskowi 27,1 tys. Mg, przekazano innym odbiorcom 6,2 tys. Mg i magazynowano czasowo 0,8 tys. Mg.

Tabela 47. Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) w powiecie skarżyskim w latach 2011-2015

Odpady [Mg]	2011	2012	2013	2014	2015
Wytworzone ogółem	34,7	31,5	31,0	484,2	371,2
Poddane odzyskowi	32,3	31,3	30,1	25,0	27,1
Unieszkodliwione – składowane na składowiskach własnych i innych	-	-	-	451,6	337,1
Przekazane odbiorcom	-	-	-	7,5	6,2
Magazynowane czasowo	2,4	0,2	0,9	0,1	0,8
Odpady składowane w % wytworzonych	0	0	0	93,3	90,8

Źródło – dane GUS

Największy udział w ogólnej ilości wytwarzanych odpadów z sektora gospodarczego mają odpady z procesów ciepłowniczych, ze względu na obecność trzech dużych kotłowni.

Duży udział mają też odpady z obróbki mechanicznej odpadów tekstylnych ze względu na obecność WTÓRPOŁU – zakładu zajmującego się produkcją czystości bawełnianej.

Znaczną część odpadów w grupie odpadów przemysłowych stanowią odpady z grupy 17, są to materiały z rozbiórek, modernizacji i remontów, takie jak odpady z betonu i gruz, złom stalowy i żeliwny itp.

Na terenie powiatu znajdują się trzy nieczynne (zrekultywowane) składowiska odpadów przemysłowych:

- popiołów dymnicowych w Skarżysku-Kamiennej
- osadów pogalwanicznych w Skarżysku Kościelnym
- odpadów lakierniczych w Bliżynie

Zasoby przyrodnicze

Lasy

Lasy spełniają bardzo różnorodne funkcje:

- funkcje ekologiczne (ochronne) – las kształtuje klimat globalny i lokalny, ma wpływ na skład atmosfery, reguluje obieg wody w przyrodzie, przeciwdziała powodziom, lawinom i osuwiskom, chroni glebę przed erozją i krajobraz przed stepowaniem tworzy warunki do zachowania gatunków i ekosystemów, zachowując różnorodność i złożoność krajobrazu,
- funkcje produkcyjne – polegające na materialnych świadczeniach lasu:
  - produkcji drewna z zachowaniem odnawialności,
  - produkcji innych użytków głównych: materiał rozmnożeniowy, sadzonki, nawozy organiczne, szczepionki grzybowe
- produkcja użytków ubocznych – pożytki naturalne nieдрzewne: tuszy zwierzyny łownej, grzyby, owoce leśne, zioła, inne części runa leśnego, igliwie, stroisz, żywica, kora, choinki

- funkcje społeczne – które służą kształtowaniu korzystnych warunków zdrowotnych i rekreacyjnych dla społeczeństwa. Poza tym las staje się miejscem pracy dla wielu ludzi.

NADLEŚNICTWO SKARŻYSKO

W skład Nadleśnictwa wchodzi m.in. obręb Skarżysko o powierzchni 5549,79 ha.

Siedliska

Dominującymi typami siedliskowymi w Nadleśnictwie są:

- LMwyż – zajmujący 5292,44 ha, co stanowi 38 %
- BMśw – zajmujący 2032,86 ha, co stanowi 13,48 %
- LMśw – zajmujący 1970,07 ha, co stanowi 13,06 %
- Lwyż – zajmujący 1885,25 ha, co stanowi 12,50 %
- LMw – 6,4 %
- BMw – 5,4 %
- BMwyż – 4,1 %
- Bśw – 4 %
- Lśw, Lw, Ol, BMb, Bw, LMb – 2,7 %

Gatunki

Najważniejszym gatunkiem lasotwórczym we wszystkich obrębach jest sosna, która zajmuje 70,6 % powierzchni leśnej. Następnie jodła 20,9%. Pozostałe gatunki: Brz, Ol, Db, Św, Md, Bk, Gb, Oś stanowią ok. 10 % powierzchni.

Struktura wiekowa

Przeciętny wiek drzewostanu wynosi 63 lata, przeciętna zasobność na 1 ha 230m³, przeciętny przyrost 3,66 m³/ha. Struktura wiekowa drzewostanów:

- I kl.w. – 9%
- II kl.w. – 26%
- III kl.w – 24%
- pozostałe -41%

Drzewostany rębne i blisko rębne zajmują 33,8% powierzchni leśnej i zapewniają ciągłość użytkowania na kilka najbliższych okresów gospodarczych.

Przyjęty wiek rębności dla gatunków

- So – 110 lat,
- Md, Bk, Js, Jw – 120 lat
- Jd – 140 lat
- Db – 160 lat
- Św, Gb, Brz, Ol, Ak – 80 lat
- Ol – odroślowa – 60 lat
- Os – 50 lat

NADLEŚNICTWO SUCHEDNIÓW

W skład Nadleśnictwa wchodzi m. in. obręb Bliżyn o pow. 7223,8554 ha i obręb Suchedniów o pow. 6831,1406 ha.

Tabela 48. Zestawienie powierzchni i procentowego udziału powierzchni siedliskowych typów lasu w ogólnej powierzchni leśnej

STL	Obr. Bliżyn		Obr. Suchedniów	
	pow. [ha]	%	pow. [ha]	%
Bśw	119,79	1,71	20,29	0,31
Bw	21,72	0,31	0	0
Bb	5,25	0,08	0	0
BMśw	196,99	2,82	43,96	0,67
BMw	357,29	5,11	19,97	0,30
BMb	22,44	0,32	0	0
LMśw	76,75	1,10	21,80	0,33
LMw	357,30	5,11	25,15	0,38
LMb	19,52	0,28	0	0
Lśw	2,62	0,04	0	0
Lw	34,71	0,50	0	0
OI	88,25	1,26	6,76	0,10
OIJ	20,70	0,30	2,37	0,04
Lł	11,71	0,17	0,53	0,01
BMwyżsw	79,58	1,14	313,08	4,78
BMwyżw	296,62	4,24	155,06	2,37
LMwyżsw	1556,38	22,27	2839,78	43,32
LMwyżw	2814,15	40,26	1051,91	16,05
Lwyżsw	356,31	5,10	1651,59	25,19
Lwyżw	524,86	7,51	263,71	4,02
OIJwyż	26,26	0,38	36,95	0,56
LMGśw	0	0	88,11	1,34
LGśw	0	0	14,4	0,22

*Źródło: Nadleśnictwo Suchedniów, <http://www.radom.lasy.gov.pl>

Tabela 49. Udział powierzchniowy gatunków panujących

Gatunek	Obr. Bliżyn		Obr. Suchedniów	
	[ha]	%	[ha]	%
So	3596,84	51,87	2744,81	42,00
Md	139,17	2,01	10,03	0,15
Św	93,13	1,34	45,71	0,70
Jd	1998,17	28,81	2302,41	35,23
Bk	305,76	4,41	681,97	10,43
Db	89,32	1,29	262,39	4,01
Db.c	0,66	0,01	4,13	0,06
Js	0	0	3,0	0,05
Gb	4,93	0,07	18,41	0,28
Brz	303,69	4,38	378,18	5,79
OI	398,29	5,74	180,96	2,79
Tp	0	0	0,53	0,01
Os	4,99	0,07	3,21	0,05

*Źródło: Nadleśnictwo Suchedniów, <http://www.radom.lasy.gov.pl>

Przeciętny wiek rębności dla poszczególnych gatunków drzew przedstawiają się następująco:

- Db - 160 lat,
- Jd, Bk, Js, Jw, Md - 120 lat,
- So - 110 lat,

- Db.c, Lp - 100 lat,
- Św, Brz, Ol, Gb - 80 lat,
- Os - 60 lat,
- Tp - 50 lat

NADLEŚNICTWO ZAGNAŃSK

Nadleśnictwo obejmuje gminę łączna – powierzchnia gruntów Nadleśnictwa w gminie wynosi 880,0605 ha.

Udział siedlisk leśnych w Nadleśnictwie:

- borowe – o powierzchni 565,57 ha (5,96 %)
- lasowe – o powierzchni 163,58 ha (1,73 %)
- borowe wyżynne – o powierzchni 740,79 ha (7,8 %)
- lasowe wyżynne – o powierzchni 7222,90 ha (76,10%)
- lasowe górskie o powierzchni 798,45 ha (8,41%)

Tabela 50. Procentowy udział powierzchniowy i miąższościowy wg gatunków panujących

Gatunek	So	Md	Św	Jd	Bk	Db	Jw	Gb	Brz	Ol	Os
% udział powierzchniowy	39,25	0,14	1,66	36,58	18,80	0,34	0,02	0,13	0,57	2,49	0,02
% udział miąższościowy	40,01	0,15	1,47	38,1	18,04	0,35	0,00	0,07	0,31	1,49	0,01

*Źródło: Nadleśnictwo Zagnańsk, <http://www.radom.lasy.gov.pl>

Przeciętna zasobność drzewostanów nadleśnictwa wynosi 306 m³/ha. Przeciętny wiek drzewostanów nadleśnictwa wynosi 80 lat.

Procentowy udział powierzchni drzewostanów wg klas wieku:

- I klasa wieku – 0,52%
- II klasa wieku – 2,76%
- III klasa wieku – 15,34%
- IV klasa wieku – 42,43%
- V klasa wieku – 19,86%
- VI klasa wieku – 4,27%
- VII klasa wieku - 0,52%
- VIII klasa wieku i starsze – 0,09%
- KO – 13,56%
- budowa przerębowa – 0,31%
- R-m niezalesione – 0,34%

Przyjęty wiek rębności dla poszczególnych gatunków:

- Jd, Db – 140 lat,
- Bk, Jw – 120 lat,
- So, Md – 110 lat,
- Św, Brz, Ol, Gb – 80 lat,
- Oś – 60 lat.

NADLEŚNICTWO STĄPORKÓW

Nadleśnictwo obejmuje gminę Bliżyn – powierzchnia gruntów Nadleśnictwa w gminie wynosi 6,3567 ha.

Udział siedlisk leśnych w Nadleśnictwie wynosi:

- wg grup żyzności:

- siedliska borowe – 4695,77 ha (41,08%)
- siedliska lasowe – 404,07 ha (3,53%)
- siedliska olsowe – 33,13 ha (0,29%)
- siedliska borowe wyżynne – 1383,72 ha (12,11%)
- siedliska lasowe wyżynne – 4915,55 ha (42,99%)

- wg stopnia uwilgotnienia:

- suche – 7,41 ha (0,1%)
- świeże – 6664,69 ha (40,3%)
- bagienne – 147,09 ha (1,3%)

Procentowy udział powierzchniowy wg gatunków panujących:

- sosna - 9779,02 ha (85,84%)
- sosna wejmutka – 2,96 ha (0,03%)
- modrzew – 85,01 ha (0,74%)
- świerk - 9 75,18 ha (0,66%)
- jodła – 918,58 ha (8,03%)
- buk – 99,34 ha (0,87%)
- dąb – 112,41 ha (0,98%)
- grab – 7,08 ha (0,06%)
- brzoza – 253,97 ha (2,22%)
- olsza – 86,68 ha (0,76%)
- osika – 12,01 ha (0,11%)

Przeciętny wiek drzewostanów:

- obręb leśny Miedzierz – 56 lat
- obręb leśny Niekłań – 69 lat

Naturalnym bogactwem powiatu skarżyskiego są lasy, które zajmują powierzchnię 23 261,46 ha, w tym:

- lasy publiczne zajmują powierzchnię 19 536,61 ha,
- lasy prywatne 3 724,85 ha,

Lasy państwowe należą do nadleśnictw: Skarżysko, Suchedniów, Zagnańsk i Stąporków. Lesistość powiatu wynosi 58,8%. Podczas, gdy lesistość województwa świętokrzyskiego, gdzie leży powiat skarżyski wynosi 28,3%.

Lesistość na terenie poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego jest bardzo zróżnicowana. Największą lesistością charakteryzuje się gmina Bliżyn – 71,0%, natomiast najmniejszą miasto Skarżysko-Kamienna – 38,5%.

Tabela 51. Powierzchnia gruntów leśnych, powierzchnia lasów i lesistość poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w roku 2015

Gmina	Powierzchnia gruntów leśnych [ha]	Powierzchnia lasów [ha]	Lesistość [%]
Miasto Skarżysko-Kamienna	2 549,27	2 480,31	38,5
Miasto i Gmina Suchedniów	5 074,55	4 931,05	65,8
Gmina Bliżyn	10 233,64	10 028,86	71,0
Gmina łączna	3 566,76	3 482,43	56,5
Gmina Skarżysko Kościelne	2 377,51	2 338,81	43,9
Ogółem powiat	23 801,73	23 261,46	58,8

Źródło – dane GUS

Powierzchnia lasów będących własnością Skarbu Państwa stanowi 83,6% powierzchni lasów w powiecie skarżyskim, 16% stanowią lasy prywatne a 0,4% lasy będące własnością gmin.

Nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa sprawuje starosta, który gospodarkę leśną prowadzi na podstawie uproszczonego planu urządzenia lasu lub inwentaryzacji stanu lasu. Przez nadzór uznaje się prawo do sprawowania kontroli nad czynnością, połączone z uprawnieniem do merytorycznego korygowania tych czynności. Przy takim założeniu nadzór nad gospodarką leśną polega na:

- lustracji, kontroli, opiniowaniu, a także doradztwie,
- wydawaniu decyzji administracyjnych,
- kontroli wykonania decyzji.

Wydawanie decyzji administracyjnych i kontrola ich wykonania należą do podstawowych form nadzoru. Służby nadzorujące gospodarkę leśną w lasach niepaństwowych powinny służyć właścicielom lasów doradztwem, zarówno z zakresu prowadzenia gospodarki leśnej, jak również ich praw i obowiązków. Pracowników nadzoru powinna cechować umiejętność prowadzenia negocjacji z właścicielami lasów i przekonywania ich do racjonalnego gospodarowania w posiadanych lasach.

Tabela 52. Zalesienia wykonane na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015

Powiat skarżyski	2011	2012	2013	2014	2015
Odnowienia i zalesienia	12,0	10,0	8,0	0,0	2,0

Źródło – dane GUS

Zdrowotność lasów jest pochodną oddziaływania czynników genetycznych, siedliskowych (glebowych, hydrologicznych i klimatycznych), kłęskowych zjawisk abiotycznych, szkodliwych czynników biotycznych (choroby, uszkodzenia roślin) oraz działalności człowieka (emisje gazowe i pyłowe, ścieki, fragmentacja lasów, turystyczne korzystanie z lasu, zaśmiecanie lasu itp.).

Generalnie stan zdrowotny drzewostanów na terenie województwa świętokrzyskiego można uznać za dobry. Niekorzystne zjawiska wywołane są czynnikami abiotycznymi (np. suszą, mrozem, itp.), co stwarza dogodne warunki dla rozwoju organizmów szkodliwych (szkodników owadzich, chorób grzybowych) oraz złomy i wywroty drzew spowodowane występowaniem silnych wiatrów.

W celu uporządkowania rozwijającego się wypoczynku w lasach podejmowane są kroki administracyjno-prawne dotyczące ustalenia zasad przebywania i zachowania się ludzi

w lesie, zasad udostępniania lasu dla celów wypoczynkowych, wyznaczania specjalnych terenów leśnych do wypoczynku oraz sposobu prowadzenia gospodarki leśnej.

Obszary prawnie chronione

Na terenie powiatu skarżyskiego występują indywidualne formy ochrony przyrody funkcjonujące w ramach Wielkoprzestrzennego Systemu Obszarów Chronionych.

Tabela 53. Powierzchnia [ha] obszarów prawnie chronionych na terenie powiatu skarżyskiego

Rodzaj obszaru	Powiat	Miasto Skarżysko Kamienna	Miasto i Gmina Suchedniów	Gmina Bliżyn	Gmina Łączna	Gmina Skarżysko Kościelne
Parki narodowe	527,10	-	-	-	527,10	-
Rezerваты przyrody	145,20	-	-	145,20	-	-
Parki krajobrazowe	12 214,0	-	3 623,00	6 359,00	2 232,00	-
Rezerваты i pozostałe formy ochrony w parkach krajobrazowych	151,88	-	-	151,88	-	-
Obszary chronionego krajobrazu	16 243,78	267,00	3 865,00	7 348,00	2 601,78	2 162,00
Rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu	9,49	-	-	9,49	-	-
Ogółem	29 291,45	267,00	7 488,00	14 013,57	5 360,88	2 162,00

Źródło – dane GUS

Na terenie powiatu skarżyskiego znajdują się obszary objęte ochroną:

- Świętokrzyski Park Narodowy
- Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy
- Sieradowicki Park Krajobrazowy
- Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu
- Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej
- Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu
- Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Rezerwat „Świnia Góra”
- Rezerwat „Dalejów”
- Rezerwat „Ciechostowice”

- Obszary Natura 2000: „Lasy Suchedniowskie” PLH260010, „Ostoja Sieradowicka” PLH260031, „Dolina Krasnej” PLH260001, „Łysogóry” PLH260002, „Lasy Skarżyskie” PLH260011, „Ostoja Barcza” PLH260025, „Uroczysko Pięty” PLH260012, „Dolina Czarnej” PLH260015
- 1 stanowisko dokumentacyjne
- 6 użytków ekologicznych
- 45 pomników przyrody

Park Narodowy

Nazwa obszaru	Charakterystyka
<p>Świętokrzyski Park Narodowy Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie utworzenia Świętokrzyskiego Parku Narodowego (Dz. U. nr 14. poz. 133); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 stycznia 1996 r. w sprawie Świętokrzyskiego Parku Narodowego (Dz. U. R.P. Nr 4, poz. 29), Zarządzenie Nr 32 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 9 lipca 1992 r. w sprawie nadania statutu Świętokrzyskiemu Parkowi Narodowemu.</p>	<p>ŚPN wraz z otuliną występuje tylko w niewielkim fragmencie w granicach Powiatu Skarżyskiego, pomiędzy miejscowościami: Klonów i Zagórze. Park położony jest w centralnej części Gór Świętokrzyskich i obejmuje: pasmo Łysogór (z najwyższym szczytem Łysicą – 612 m n.p.m. i Łysą Górą – 595 m n.p.m.), część Pasma Klonowskiego (z górami Psarską i Miejską), Doliny Wilkowskiej i Doliny Dębniańskiej, a także trzy eksklawy – Górę Chełmową, Las Serwis i Skarpę Zapusty (od roku 1996).</p>

Parki Krajobrazowe

Nazwa obszaru	Charakterystyka
<p>Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy Ustanowiony Uchwałą Nr XLIX/872/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia Suchedniowsko- - Oblęgorskiego Parku Krajobrazu (Dz. Urz. Wojewody Świętokrzyskiego poz. 3147 z dnia 25.11.2014 r.)</p>	<p>Obszar ten położony jest na zachód od drogi nr 7. Park obejmuje ochroną unikatowe zasoby przyrodnicze rejonu świętokrzyskiego oraz liczne obiekty Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. W części zachodniej parku rozciąga się Pasma Oblęgorskie z najwyższym wzniesieniem Górą Sieniewską (444 m n.p.m.). Część wschodnią stanowi zwarty kompleks naturalnych lasów mieszanych Puszczy Świętokrzyskiej. Suchedniowską część parku w 93,2 % zajmują lasy, a grunty orne 3,2 %. W strefie ochronnej przeważają grunty orne i użytki zielone, a lasy zajmują jedynie 10 %. Występują tu prawie wszystkie gatunki drzew i krzewów Niżu Polskiego. Drzewostany są przeważnie mieszane z sosną i jodłą. Osobliwością jest modrzew polski.</p>
<p>Sieradowicki Park Krajobrazowy Ustanowiony Uchwałą Nr XLIX/873/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia Sieradowickiego Parku Krajobrazu (Dz. Urz. Wojewody Świętokrzyskiego poz. 18 z dnia 08.01.2015 r.)</p>	<p>Obszar ten położony jest w północnej części Gór Świętokrzyskich, pomiędzy Doliną rzeki Kamiennej, a Doliną Bodzentyńską. Obejmuje on południowo-wschodni fragment gminy Suchedniów. Park obejmuje zwarty kompleks północno-wschodniego fragmentu Puszczy Świętokrzyskiej. Przeważają tu lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia. Wyjątkowym bogactwem odznacza się runo leśne, w którym występują gatunki objęte ochroną prawną.</p>

Obszar Chronionego Krajobrazu

Nazwa obszaru	Charakterystyka
<p>Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu Uchwała nr XIV/200/2015 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 7 września 2015r. w sprawie wyznaczenia Podkieleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 2655)</p>	<p>Położony w centralnej części województwa, na pñ. i wsch. od miasta Kielce. Najważniejszymi funkcjami obszaru jest ochrona wód powierzchniowych w rzekach oraz ochrona dwóch zbiorników wód podziemnych (GZWP), a także korytarzy ekologicznych dolin rzecznych Lubrzanki, Warkocza, Bielanki i Czarnej Nidy. W obszarze wydzielono strefy krajobrazowe – A,B,C Obszar zajmuje powierzchnię 26 484,69 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje 109,97 ha i obejmuje grunty gminy Suchedniów).</p>
<p>Suchedniowsko-Oblęgarski Obszar Chronionego Krajobrazu Uchwała Nr XLIX/880/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Suchedniowsko-Oblęgarskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj.Świętokrz. poz. 3154 z dnia 25.11.2014 r.)</p>	<p>Położony na terenie otuliny Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego, w pñ. centralnej części województwa. Tereny te obejmuje się ochroną ze względu na krajobraz oraz bogactwo ekosystemów i pełnienie funkcji korytarzy ekologicznych. Obszar zajmuje powierzchnię 27 514 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje powierzchnię 4 824 ha, w tym Bliżyn – 2 551 ha, łączna - 913 ha, Suchedniów – 1 093 ha, Skarżysko-Kamienna - 267 ha).</p>
<p>Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej Uchwała Nr XXXV/617/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. dotycząca wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 3309)</p>	<p>Obszar ten posiada silnie zróżnicowaną i bogatą roślinność. OChK zajmuje powierzchnią ogółem 72 634 ha i obejmuje część Puszczy Łżeckiej oraz dorzecza Kamiennej. Rzeką Kamienna płynie w granicach otuliny Suchedniowsko-Oblęgarskiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Kuźniczka, Kobylanka, Zebrza, Kamionka odwadniają wschodnią i północną część parku. Potem Kamienna płynie przez otulinę Sieradowickiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Żarnówka, Lubianka, Świślina odwadniają całą jego powierzchnię. W dolinie Kamiennej występuje bogactwo fauny reprezentowanej przez jaszczurkę zwinkę, padalca, żmiję zygzakowatą, zaskrońca, zająca, lisa, sarnę, a w ujściowym odcinku wydrę. Wśród ptactwa można spotkać można m.in.: bażanta, bociana czarnego, czajkę, czyża, dzięcioła zielonosiwego. Obszar zajmuje powierzchnię 72 634 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje 3 984 ha, w tym Skarżysko Kościelne – 2 162 ha, Suchedniów - 1 822 ha).</p>
<p>Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu Uchwała Nr XLIX/881/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Sieradowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrz. poz. 3155 z dnia 25.11.2014 r.)</p>	<p>Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu (SOChK), położony na terenie otuliny Sieradowickiego Parku Krajobrazowego, zajmuje powierzchnię 15 893 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje obszar 840 ha i obejmuje grunty gminy Suchedniów). Rzeźbę terenu ukształtowały pagórkowate tereny Wzgórz Suchedniowskich i pokryte zwartym kompleksem leśnym. Tereny Pasma Sieradowickiego obejmują 51,2% powierzchni gminy, a wraz z otuliną 74,3% powierzchni ogólnej gminy. Na terenie SOChK występują cenne pod względem siedliskowym i gospodarczym drzewostany, a także naturalne wychodnie skał, które podlegają ochronie indywidualnej. SOChK stanowi ważny regionalny węzeł hydrograficzny i obszar źródłiskowy dla prawobrzeżnych dopływów Kamiennej (Żarnówki, Lubianki, Świśliny). Na tym obszarze przeważają lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia. Wyjątkowym bogactwem odznacza się runo leśne, w którym spośród 52 gatunków prawnie chronionych, 42 objęte są prawną ochroną całkowitą.</p>
<p>Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu uchwała nr XXXV/616/13 dotycząca wyznaczenia Konecko-Łopuszniańskiego Obszaru</p>	<p>K-ŁOCHK ma powierzchnię 98 287 ha, w jego skład wchodzi obszary gmin: Radoszyce, Ruda Maleniecka, Smyków oraz część obszarów gmin: Bliżyn, Końskie, Krasocin, Małogoszcz, Mniów, Łopuszno, Słupia Konecka, Piekoszów, Strawczyn i Stąporków. Obszar utworzono w celu ochrony wód podziemnych i powierzchniowych. Spełnia także rolę klimatotwórczą</p>

Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrz. z 01.10.2013r., poz. 3308).	i aerosanitarną – poprawiając jakość powietrza atmosferycznego. Blisko połowę jego powierzchni zajmują naturalne kompleksy leśne. Obszar ten zajmuje powierzchnię 98 287 ha (w powiecie skarżyskim zajmuje 4 797 ha i obejmuje grunty gminy Bliżyn).
--	--

Rezerваты przyrody

Nazwa obszaru	Charakterystyka
Rezerwat „Świnia Góra”	<p>Jest rezerwatem ścisłym, ze względu na bioróżnorodność i dziewiczość przyrody. Położony jest w środkowej części wzniesienia o nazwie Świnia Góra, m.in. 7 km. Na południowy-zachód od Bliżyna. Został utworzony w 1953 r., na powierzchni 50,78 ha i stanowi przedłużenie łańcucha lasów samsonowsko-suchedniowsko-bliżyńskich o powierzchni 16 000 ha i jest drugim pod względem wielkości na kielecczyźnie. Rezerwat charakteryzuje się: licznymi zabagnieniami i zwartym, wielogatunkowym drzewostanem, puszczańskim krajobrazem. Duży wpływ na glebę i roślinność rezerwatu wywarła eksploatacja rud żelaza (XVII i XVIII wiek). Rudy pozyskiwano metodą odkrywkową kopiąc doły o głębokości 2 – 2,5 m. Zbędny nadkład wyrzucono na powierzchnię. W ten sposób zalegający na głębokości m.in. 1,4 m węgiel wapnia mieszano ze słabszą glebą na powierzchni, co znacznie użyźniło glebę. Istniejący drzewostan powstał z naturalnych odnowień i samosiewów na terenach nieużytkowanych rolniczo. Jest to przykład wtórnej sukcesji ekologicznej. Stanowi on ostoję dla licznych gatunków zwierząt. Flora rezerwatu liczy 345 gatunków roślin naczyniowych. Drzewa i krzewy reprezentowane są przez 38 gatunków. Występują tu 22 gatunki roślin górskich i 20 gatunków roślin chronionych, 100 gatunków mchów i 70 gatunków porostów. Świat zwierząt odpowiada gatunkom spotykanym w całym kompleksie lasów, są tu duże ssaki (jelenie, łosie, sarny, dziki) i mniejsze (zające, borsuki, wiewiórki, lisy, kuny leśne, łasice, popielice, orzesznice, myszy leśne, badylarki i nietoperze). W ostatnich latach w okolicy rezerwatu pojawiły się bobry oraz wataha wilków. Ptaki to: kukułka, dzięcioł, bocian czarny, kruk. Płazy reprezentują: żaby, ropuchy, rzekotka drzewna, a gady: jaszczurki zwinka i żyworodna, zaskroniec, padalec i żmija zygzakowata. Występują tu rzadko spotykane motyle – pokłonnik osinowiec, mieniak strużnik i mieniak tęczowiec. W pobliżu rezerwatu rosną pomnikowe drzewa osiągające znaczne rozmiary.</p>
Rezerwat „Dalejów”	<p>jest rezerwatem leśnym objętym ochroną częściową. Powierzchnia rezerwatu wynosi 87,58 ha. Rezerwat znajduje się na terenie wsi Wołów w odległości około 4,0 km na południe od Bliżyna. Różnica poziomów pomiędzy najwyższym punktem położonym w pobliżu tzw. „drogi górniczej” (355 m n.p.m.), a najniższym znajdującym się w północnej części rezerwatu bagnem (m.in. 315 m n.p.m.) wynosi 40 metrów. Drzewostany uważane są za pozostałości dawnej Puszczy Świętokrzyskiej. Tworzy je głównie jodła i modrzew polski oraz buk, dąb, sosna, świerk, brzoza, jawor, osika i olsza. Wiek drzewostanów określa się na 80 do 150 lat, przy czym wiele dorodnych okazów modrzewia, a także jodły, buka i dębu osiągnęło 180 i więcej lat, oraz rozmiary drzew pomnikowych. Równie zróżnicowane jest drugie piętro lasu, które tworzą drzewa w wieku 20 do 70 lat. Osobliwością przyrodniczą rezerwatu jest modrzew polski rodzimego pochodzenia, odnawiający się z samosiewu i stanowiący gatunek główny lub domieszkowy. W granicach rezerwatu znajduje się, pozostały po XIX wieku i kopalni rudy żelaza kanał o głębokości na 4 m i szerokości 6 m (nazwa miejscowa Stolnia). Dawniej przez dzisiejszy teren rezerwatu przebiegała kolejka wąskotorowa, która służyła do wywozu</p>

	<p>rudy żelaza i drewna. Na terenie rezerwatu usytuowany jest pomnik przyrody „Piekło Dalejowskie”, który tworzą liczne formy skalne: ścianki, małe urwiska, progi, stoły i bloki skalne o wysokości 1 – 4 m., występujące w kilku grupach w pasie o długości około 130 m i szerokości około 30 m. Skałki, zbudowane z piaskowców triasowych, tworzą grupy oddzielone od siebie szczelinami o szerokości 1 – 2 m, nabierającymi cech korytarzy.</p>
<p>Rezerwat „Ciechostowice”</p>	<p>utworzony w 1953 r. jest rezerwatem leśnym, częściowym. Jego powierzchnia wynosi 7,45 ha. Lasy wchodzące w skład rezerwatu porastają południowo-zachodnie zbocze wzniesienia wchodzącego w skład Garbu Gielniowskiego. W rezerwacie stwierdzono występowanie 106 gatunków roślin naczyniowych (łącznie z gatunkami synantropijnymi) i 52 gatunki mszaków. Ponadto ukształtowały się tu zbiorowiska leśne o charakterystycznym składzie i strukturze. Współczesne drzewostany składają się głównie z jodły pospolitej z udziałem: sosny zwyczajnej, modrzewia europejskiego – odmiana polska, dębu bezszypułkowego. Rzadziej występuje: buk zwyczajny, świerk pospolity, jarząb pospolity. Z krzewów pojawia się kruszyna pospolita i bez koralowy, natomiast runo leśne jest ubogie i przeważają w nim gatunki borowe. Rezerwat znajduje się na obszarze naturalnego występowania modrzewia polskiego (okolice Majdowa). Rezerwat znajduje się na trasie szlaków turystycznych: zielonego Chlewiska – Majdów, niebieskiego Pogorzałe – Kuźniaki lub czarnego Sołytków PKP – rezerwat „Ciechostowice”.</p>

Obszary Natura 2000

Nazwa obszaru	Charakterystyka
<p>Lasy Suchedniowskie (PLH260010)</p>	<p>Obszar obejmuje dwa pasma wzniesień – Płaskowyż Suchedniowski i Wzgórza Kołomańskie. Zbudowane są one z piaskowców dolnotriasowych, gdzieśgdzie przykrytych plejstocenijskimi piaskami i glinami. Tylko na południowych stokach Pasma Oblęgarskiego występują lessy. Łagodne pagórki i wzgórza porośnięte są lasami, zajmującymi łącznie blisko 90% powierzchni ostoi. Są to przede wszystkim lasy mieszane i bory. W obniżeniach terenu zachowały się torfowiska i wilgotne łąki. Mała liczba osad spowodowała, że tylko ok. 8% terenu zajmują użytki rolne – łąki i pola uprawne. Na obszarze ostoi znajdują się tereny źródliskowe Krasnej, Bobrzy i Kamionki. Są tu również liczne zespoły zabytków techniki przemysłu metalurgicznego i urządzeń hydrotechnicznych. W obszarze zidentyfikowano 6 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 6 gatunków z załącznika II Dyrektywy. Szczególnie bogata jest fauna bezkręgowców. Równie dobrze zachowany starodrzew o naturalnym charakterze (14,5% drzewostanów w wieku powyżej 80 lat i 5,4% powyżej 100 lat).</p>
<p>Ostoja Sieradowicka (PLH260031)</p>	<p>Obszar obejmuje fragment Płaskowyżu Suchedniowskiego i fragment Pasma Sieradowickiego ze wzniesieniami: Kamień Michniowski (435 m n.p.m.) i Góra Sieradowska (390 m n.p.m.). Płaskowyż Suchedniowski stanowią regularne ciągi garbów denudacyjnych zbudowanych głównie z masywnych piaskowców dolnotriasowych, na których zalegają osady plejstocenijskie. Te wzniesienia o łagodnych stokach stanowią regularne ciągi pomiędzy którymi występują zabagnione dolinki. Obszar stanowi rozległy kompleks leśny (las iglaste i mieszane, w mniejszym stopniu liściaste), wchodzący w skład tzw. Puszczy Świętokrzyskiej, porozdzielany strumieniami, stanowiącymi dopływy rzeki Kamiennej. W dolinach wielu z nich tworzą się podmokłe łąki i torfowiska. Teren od wschodu obejmuje rzekę Żarnówkę wraz z licznymi dopływami, przez centralną część obszaru płynie malowniczo wijąca się Lubianka, w południowo-wschodniej części płynie Szczebra, natomiast w południowej części obszaru, na zboczach Góry Sieradowskiej znajdują się źródła Świślina. W obszarze stwierdzono 13 typów siedlisk przyrodniczych, głównie leśnych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, przy czym najlepiej wykształcone są żyzne buczyny, bory i lasy bagienne oraz wyżynny jodłowy bór mieszany. Ponadto dobrze zachowane są zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, które wykształciły się w dolinach rzecznych często towarzysząc im różnego typu torfowiska.</p>

<p>Dolina Krasnej (PLH260001)</p>	<p>Obszar obejmuje naturalną, bagienną dolinę rzeki Krasnej (w powiecie skarżyskim obszar ten obejmuje zachodni fragment gminy Bliżyn – 116,93 ha). Teren w znacznej części pokryty jest lasami, wśród których przeważają bory sosnowe. Znaczne powierzchnie w dolinie zajmują kompleksy wilgotnych łąk i torfowisk. W południowej części obszaru dolina jest szeroka, pokryta podmokłymi łąkami i doskonale zachowanymi olsami. Uchodzą tu do niej liczne potoki. W części północnej, dolina rzeczna jest głęboko wcięta, a towarzyszące jej piaszczyste tereny porastają bory sosnowe. Górna część doliny jest silnie podmokła, w dolnej rzeka przyjmuje miejscami charakter górski. Najlepiej w regionie zachowana bagienna dolina rzeki, dobrze wykształcone i zachowane olsy oraz inne wilgotne siedliska, zwłaszcza te o charakterze bagiennym: łągi, bory bagienne, torfowiska, turzycowiska i łąki trzęślicowe. Obszar ważny dla ochrony bioróżnorodności. Stwierdzono tu występowanie 13 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 11 gatunków z załącznika II tej dyrektywy. Jest to także ostoja wielu rzadkich gatunków fauny i flory, stanowiska zagrożonych i prawnie chronionych 18 gatunków roślin naczyniowych.</p>
<p>Łysogóry (PLH260002)</p>	<p>Obszar ten obejmuje południowy fragment gminy Łączna (595,14 ha). Cały obszar obejmuje najwyższą część Gór Świętokrzyskich - starych gór uformowanych przez wypiętrzenie kaledońskie, a potem przez orogenezę hercyńską. Osobliwością pasma jest obecność podszczytowych rumowisk gładów kwarcytowych z okresu kambryjskiego, nazywanych gołoborzami, nieporośniętych przez florę naczyniową. Obszar jest w około 90% porośnięty przez lasy, w większości są to lasy jodłowo-bukowe. Mniej liczne są bory sosnowe i mieszane, z udziałem dębu. W niższych położeniach spotyka się grądy, a w miejscach o właściwych warunkach wodnych, bory wilgotne i bagienne a także olsy. Niektóre fragmenty drzewostanów mają dość znacznie zmieniony skład gatunkowy, co jest efektem prowadzonej tu niegdyś gospodarki leśnej. Na terenie ostoi znajdują się także małe enklawy łąk i pastwisk. W obszarze stwierdzono obecność 8 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Występują tu endemiczne zespoły roślinne, zwłaszcza świętokrzyski bór jodłowy (<i>Abietetum polonicum</i>), bogate zbiorowiska mszaków i porostów na gołoborzach, jedna z największych ostoi modrzewia polskiego (<i>Larix polonica</i>). Bogata flora roślin naczyniowych licząca ok. 700 gat., w tym wiele zagrożonych w skali kraju, rzadkich lokalnie, lub prawnie chronionych. Stwierdzono tu występowanie ok. 4000 gatunków bezkręgowców, w tym wiele unikatowych, reliktowych form. Łącznie w obszarze obserwuje się 13 gatunków roślin i zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.</p>
<p>Lasy Skarżyskie (PLH260011)</p>	<p>Lasy Skarżyskie zajmują obszar ogółem 3004 ha, a na terenie Powiatu Skarżyskiego znajdują się w gminach Bliżyn (1142,60 ha), Skarżysko-Kamienna (436,85 ha) i Skarżysko Kościelne (40,66 ha). Charakterystyczne cechy ukształtowania terenu obszaru to wzgórza i pagórki poprzecinane dolinami strumieni oraz rozległe powierzchnie terenu równinnego i falistego. Przeważają utwory geologiczne pochodzenia polodowcowego, zalegające na podłożu piaskowca. Obszar zdominowany jest przez lasy (głównie wyżynny jodłowy bór mieszany, uważany za zbiorowisko endemiczne Polski, oraz żyzna buczyna karpacka stanowiąca ostoję dla wielu gatunków górskich). Na terenie ostoi mają swe obszary źródłiskowe rzeki: Oleśnica i Bernatka (dopływy Kamiennej) oraz liczne bezimienne ciek, zbierające wody stale lub okresowo. Dużą rolę w systemie ochrony odgrywają ekstensywnie użytkowane łąki powstałe po osuszeniu rozlewisk rzeki Oleśnicy śródleśne łąki w pobliżu rezerwatów cisowych w okolicach Majdowa, przyleśne i śródleśne łąki na północ i północny wschód od Ubyszowa oraz na północny wschód od Mroczkowa i Barwinka. Lasy Skarżyskie to miejsce występowania wielu gatunków wymienionych w Dyrektywach Europejskich oraz „Polskiej czerwonej księdze zwierząt” czyli objętych ochroną gatunkową.</p>
<p>Ostoja Barcza (PLH260025)</p>	<p>W powiecie skarżyskim ostoja zlokalizowana jest w gminie Łączna (684,18 ha). Całość obejmuje obszar 1 523,48 ha w zachodniej części pasma Klonowskiego Gór Świętokrzyskich, z wzniesieniami Barcza, Ostra i Czostek oraz położone w południowej części podmokłe łąki. Pasma górskie zbudowane jest z dolnodewońskich piaskowców i kwarcytów twardych i odpornych na wietrzenie, dolna część stoków pokryta jest lessem. Wzniesienia pasma porasta bór jodłowy z domieszką buka. W zachodniej części do lat 70</p>

	<p>funkcjonowały na tym obszarze dwa kamieniołomy, w których pozyskiwano jasnoszare, piaskowce kwarcytowe. Warstwy skalne zawierają przeławicenia mułowców i iłowców. W skarpach dawnych kamieniołomów znajdują się też cienkie warstwy popiołów wulkanicznych, tzw. zielonych tufitów. Stanowią dowód na to, że w okresie dewonu w Górach Świętokrzyskich dochodziło do erupcji wulkanicznych. Po zaprzestaniu wydobycia nieeksploatowane wyrobiska stopniowo zapełniły się wodą.</p> <p>Na terenie ostoi występuje 8 siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Największe powierzchnie zajmują kwaśne i żyzne buczyny, które są bardzo dobrze wykształcone. Lasy mają puszczański charakter o wysokiej naturalności (nie było wcześniej przeprowadzane odlesianie). Tereny południowe to fragment doliny Wilkowskiej z rzeką Lubrzanką i kilkoma jej dopływami - znajduje się tam jedna z najliczniejszych populacji przeplatki aurini (<i>Euphydryas aurinia</i>) w województwie. Na terenie ostoi, w rzece Lubrzance występuje skójką gruboskrupowa (<i>Unio Krassus</i>). Rzeką ta ma naturalny charakter związany z granicą lasu od północy i podmokłymi łąkami na południu w terenie niezasiedlonym. Warunki ekologiczne rzeki oraz występowanie rzadkich gatunków mięczaków: skójką gruboskrupowej i szczeżui wielkiej (<i>Anodonta cygnea</i>) stanowią ważny argument dla ochrony obszaru.</p>
<p>Uroczysko Pięty (PLH260012)</p>	<p>Obszar, o powierzchni ogólnej 753,36 ha, położony jest w naturalnym obniżeniu pomiędzy dwoma pasmami niewysokich wzniesień, w powiecie skarżyskim położony na terenie gminy Bliżyn (552,42 ha). Od południa graniczy z Płaskowyżem Suchedniowskim, a od północnego wschodu z południową częścią Garbu Gielniowskiego z tzw. Wzgórzami Niekłańsko-Bliżyńskimi. W Powiecie Skarżyskim znajduje się w zachodniej części gminy Bliżyn. Podłoże stanowią głównie gleby bielcowe, częściowo oglejone lub mniej przepuszczalne podłoże gliniaste. Pofałdowanie i nachylenie terenu ku południowemu wschodowi zwiększa insolację i wpływa na mikroklimat. Efektem tego jest duże zróżnicowanie florystyczne i bogactwo fauny. Występuje tu mozaika zbiorowisk roślinnych, na którą nakładają się wpływy antropogeniczne. Centralną część ostoi zajmują łąki świeże, wilgotne i mokre, przechodzące w szuwary, wysokie turzycowiska, olsy i zarośla łzowe na torfowisku niskim. Występują tu także fragmenty łągów olszowo-jesionowych, zbiorowiska borowe i lasy mieszane. Wzdłuż cieków wodnych i w obniżeniach terenu wykształcają się torfowiska przejściowe, szuwary i wysokie turzycowiska. Dominującą cechą jest stagnująca przez wiele miesięcy woda. Łąki otoczone są lasami. Łagodne przejście pomiędzy zbiorowiskami łąkowymi a lasem w północnej i północno-zachodniej części stanowią zarośla łzowe i olsy. Obszar odwadniany jest przez niewielkie ciek wodny uchodzący do rzeki Kuźniczki stanowiącej prawy dopływ Kamiennej.</p>
<p>Dolina Czarnej (PLH260015)</p>	<p>Obszar obejmuje dolinę Czarnej Koneckiej (Malenieckiej) od źródeł do ujścia, z kilkoma dopływami i z przylegającymi do niej kompleksami łąk i stawów, oraz lasami. Jest to największy prawobrzeżny dopływ Pilicy (ok. 85 km). Całość terenu zajmuje obszar 5 780,60 ha i jest w ok. 72% położony w województwie świętokrzyskim. W powiecie skarżyskim obszar ten obejmuje mały fragment gminy Bliżyn (0,20 ha).</p>

Celem utworzenia europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny na jej terytorium. Na obszarach takich zabrania się podejmowania działań mogących:

- w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000,
- pogorszyć integralność Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Na obszarach NATURA 2000, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk

przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000. Wdrożenie programu NATURA 2000 przyczyni się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000

Plany Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 powstały dla obszarów:

- Lasy Suchedniowskie - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Suchedniowskie PLH260010 (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 1458 ze zm.)
- Dolina Krasnej - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Krasnej PLH260001 (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 1450 ze zm.)
- Dolina Czarnej - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Czarnej PLH260015 (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 1561 ze zm.).

We wskazanym powyżej planie zadań ochronnych (PZO) zidentyfikowane zostały istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000, cele działań ochronnych, działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.

Pozostałe Obszary Natura 2000 nie posiadają opracowanych Planów Zadań Ochronnych.

Stanowisko dokumentacyjne

Nazwa obszaru	Charakterystyka
Odstąpienie geologiczne – naturalna wychodnia szarych drobnopłaskowców triasowych	Naturalna wychodnia szarych piaskowców triasowych o długości 40,0 m i wysokości od 1,0 do 5,0 m. Skałki zarastają krzewami i pojedynczymi sosnami.

Pomniki przyrody

W powiecie znajdują się 44 pomniki przyrody, w gminie: Skarżysko-Kamienna – 8 szt., Suchedniów – 6 szt., Bliżyn – 16 szt., Łączna – 4 szt., Skarżysko Kościelne – 10 szt.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Tabela 54. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych na terenie powiatu skarżyskiego:

Nr w rej. RDOŚ	Nazwa	Data utworzenia	Lokalizacja	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wysokość [m]
Miasto Skarżysko-Kamienna					
224	skały	02.10.1987	Na wschodnim zboczu doliny rzeki Kamionki, przy ul. Praga 7	-	-
259	dęby szypułkowe 2 szt.	26.01.1989	Drzewa rosną ok.650 m na zachód od ul. Grota Roweckiego (pomiędzy posesjami 41 i 43)	akt. 312, 357, gm. 390,425,	akt. 20,22, gm. 26,28
257	dęby szypułkowe 3 szt.	26.01.1989	Rosną przy drodze polnej na południe od ul. Łyżwy pomiędzy posesjami 68 i 76, przy zakolu rzeki Oleśnicy	akt. 310, 365,210 gm. 238,350, 408	akt. 21,22,18 gm. 20,20,24
262	dąb szypułkowy	26.01.1989	rośnie na terenie Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej przy ul. Słonecznej	akt. 490 gm. 575	akt. 20 gm. 27
269	klon pospolity	26.01.1989	rośnie na terenie Ośrodka Wypoczynkowego "Rejów" przy ul. Wioślarskiej	akt. 370 gm. 426	akt. 26 gm. 23
271	dąb szypułkowy	15.04.1989	rośnie na działce przy ul. Kopernika 31	akt. 450 gm. 419	26
273	dąb szypułkowy	15.04.1989	Rośnie na końcu działki na przedłużeniu posesji ul. Kopernika 53, w pobliżu lasu	akt. 305 gm. 350	20
319	dąb szypułkowy	30.12.1993	rośnie na posesji przy ul. Torowej 8	gm. 370	akt. 20 gm. 25
Miasto i Gmina Suchedniów					
28	modrzew polski	05.01.1954r.	Nadleśnictwo Suchedniów, obręb Suchedniów, leśnictwo Rejów, oddział 125b	430	33
29	dąb szypułkowy „Obrozik”	05.08.1954	Nadleśnictwo Suchedniów, obręb Suchedniów, leśnictwo Kruk, oddział 91a	445	25
30	dąb szypułkowy	05.08.1954	Nadleśnictwo Suchedniów, obręb Suchedniów, leśnictwo Kruk, oddział 181c	565	27
336	dąb szypułkowy	30.12.1994r.	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Kleszczyny, oddział 197b (akt.), 197f (gm.)	447	30
340	dąb szypułkowy	30.12.1994r.	W pobliżu zabudowań pracowników Lasów Państwowych, przy granicy lasu. Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Rejów, oddział 83k (akt.), 83g (gm.)	gm. 426	19, gm. 30
721	dąb szypułkowy	25.05.2000r.	przy ulicy Bodzentyńskiej, droga wojewódzka Suchedniów-Bodzentyń	443, gm. 480	19, gm. 30
Gmina Blizyn					
3	buk zwyczajny	02.12.1952	Powiat skarżyski, Nadleśnictwo Suchedniów, leśnictwo Odrowążek, oddział 64 b	565	35
9	Skałki „Brama	02.12.1952	Nadleśnictwo Suchedniów,	-	-

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

	Piekielna”		Leśnictwo Jastrzębia, oddz. 153 a		
37	dąb szypułkowy „Na Stawidłach”	28.10.1954	Powiat skarżyski, Nadleśnictwa Suchedniów, leśnictwo Odrowążek, oddział 67A f	535	25
44	4 modrzewie polskie	03.01.1955	Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna, leśnictwo Ciechostowice, oddział 133c, oddział 133b; w pobliżu drogi leśnej Mroczków - Ciechostowice	339,369,371,372	34,35,32,33
103	jodła pospolita	24.12.1986	Powiat skarżyski, Nadleśnictwa Suchedniów, leśnictwo Odrowążek, oddział 75 d, przy drodze prowadzącej ze Świniej Góry do Odrowążka, ok. 700 m od leśniczówki w Świniej Górze	415	41
130	profil geologiczny	02.10.1987	Gostków ok. 350 m od linii kolejowej Skarżysko - Końskie, 700 m od stacji kolejowej Bliżyn, za posesją Gostków Dolny nr 74, 75a	-	-
131	Skałki „Piekło Dalejowskie”	02.10.1987	Nad. Suchedniów ob. Bliżyn, Leśnictwo Jastrzębia, poddz. 176 b,c,f. W lesie na NW zboczach wzniesienia przy drodze leśnej biegnącej z Wojtyniowa na pld., ok. 2 km na pld. od mostu na rzece Kamiennej w Wojtyniowie	-	-
328	buk pospolity	30.12.1996	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75 c	111	33
329	modrzew polski	30.12.1994	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75 c	116	36
330	buk pospolity	30.12.1994	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75 c	95	33
331	buk pospolity	30.12.1994	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Odrowążek, oddz. 75 c	100	33
332	klon jawor	30.12.1994	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Świnia Góra, oddz. 95 h	90-102	32
334	modrzew europejski	30.12.1994	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Świnia Góra, oddz. 116 m	130	35
335	buk pospolity	30.12.1994	Nadleśnictwo Suchedniów, Leśnictwo Świnia Góra, oddz. 158 m	163	24
803	dąb szypułkowy	29.05.2006	Przy modrzewiowym kościele św. Zofii w Bliżynie	300	15
804	dąb szypułkowy	29.05.2006	Przy drodze gminnej prowadzącej do lasu we wsi Wojtyniów	530	20
Gmina Łączna					
38	Skałki Klonowskie	28.10.1954	dok. na północnym zboczu Góry Bukowej, w jej grzbietowej części, ok. 400 m na NW od jej szczytu, przy szlaku turystycznym, ok. 1,2 km na NNE	-	-

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

			od wschodnich krańców wsi Klonów		
121	modrzewie europejskie 2 szt.	24.12.1986	znajdują się w oddz. 66c Leśnictwa Barcza Nadleśnictwa Zagnańsk	347,319	b.d.
288	cis pospolity	04.12.1991	znajduje się w oddz. 58d Leśnictwa Osieczno, Nadleśnictwo Suchedniów	gm. 50	5 gm. 7
861	jodła pospolita	24.06.2011	obręb ewidencyjny Klonów	335	32
Skarżysko Kościelne					
238	skałka	02.10.1987	na płn.-zach. Zboczu wzniesienia leżącego na N od Parszowa, powyżej drogi trawersującej zbocze, blisko (40 m na N) linii oddziałowej	-	-
239	skałki	02.10.1987	ok. 1 km na NNW od wschodniego krańca wsi Pleśniówka, w partii szczytowej wzniesienia położonego na N od Parszowa	-	-
240	bloki skalne – 4 szt.	02.10.1987	Nadleśnictwo skarżysko- Kamienna, Leśnictwo Pleśniówka, oddział 151b; w partii szczytowej wzniesienia leżącego na N od Parszowa, ok. 50 m na N od jego najwyższej kulminacji, ok. 1 km na NE od wschodnich krańców wsi Pleśniówka	-	-
261	dąb szypułkowy	26.01.1989	na posesji Staffa 37	akt. 400 gm. 375	akt. 19 gm. 30
267	dąb szypułkowy	26.01.1989	na zachodniej stronie stoku wznoszącego się pod kątem ok. 45o, w odległości ok. 2 km od mostu na rzece Żarnówce w Parszowie (zbiegiem rzeki w kierunku północnym) i ok. 250 m od ujścia lewego dopływu bez nazwy w tym samym kierunku	525	akt. 20 gm. 25
268	dęby szypułkowe - szt. 2, lipy drobnołistne - szt.2	26.01.1989	drzewa rosną w niewielkim oddaleniu od siebie, na stoku opadającym łagodnie w kierunku rzeki Żarnówki, w pobliżu wsi Majków, ok. 1,8 do 2,0 km od mostu na rzece żarnówce w Parszowice (z biegiem rzeki w kierunku północnym) w odległości ok. 50 m od rzeki w kierunku zachodnim	dęby: 320, 620 lipy 370,325	dęby 25, 30, lipy 25, 32
855	dąb szypułkowy "Partyzant"	30.09.2009	oddział 152g, Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna	340	28
856	dąb szypułkowy "Cysters"	30.09.2009	oddział 152g, Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna	410	28
857	dąb	30.09.2009	oddział 152g, Nadleśnictwo	345	29

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

	szypułkowy "Boruta"		Skarżysko-Kamienna		
858	dąb szypułkowy "Gwarek"	30.09.2009	oddział 152g, Nadleśnictwo Skarżysko-Kamienna	370	30

Źródło – rdos.gov.pl , wg stanu na 02.09.2016r.

Na podstawie art. 45 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2016, poz. 2134 ze zm.) oraz dokumentów wprowadzających w stosunku do pomników przyrody, wprowadzono następujące zakazy:

- wycięcia, niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, utrzymaniem i remontem lub naprawą urządzeń wodnych
- uszkodzenia (nacinania, rycia napisów i znaków) i zanieczyszczania gleby
- zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej
- wchodzenia na drzewa
- umieszczania tablic reklamowych za wyjątkiem napisów o ochronie obiektu.

W bezpośrednim sąsiedztwie pomników przyrody (Rozporządzenie Nr 13/93 z dnia 30 grudnia 1993r. i 17/94 z dnia 30 grudnia 1994r. Woj. Kiel.) zabrania się również:

- zanieczyszczania terenu
- niszczenia gleby
- wzniesienia ognia
- budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji.

Użytki ekologiczne

Nazwa obszaru	Data utworzenia i podstawa prawna	Charakterystyka
Śródleśne bagno U-022	19.02.2002 Roz. Wojew. Świętokrzyskiego Nr 19/2002	Teren gminy Bliżyn, Obręb ewid. Sorbin, Działka ewid. nr: 1076, oddział leśny 60 l Śródleśne bagno o powierzchni 0,86 ha
Śródleśne bagno U-019	19.02.2002 Roz. Wojew. Świętokrzyskiego Nr 19/2002	Teren gminy Bliżyn, Obręb ewid. Sorbin Działki ewid. nr: 1076, 1081, oddział leśny 49o i 61d. Śródleśne bagno o powierzchni 2,52 ha
Podmokłe pastwisko U-037	11.09.2002 Uchwała Rady Gminy w Bliżynie Nr XXVIII/208/2002	Teren gminy Bliżyn, Obręb ewid. Kucębów Działki ewid. nr: 700. Podmokłe pastwisko o powierzchni 5,55 ha
Śródleśne bagno U-021	19.02.2002 Roz. Wojew. Świętokrzyskiego Nr 19/2002	Teren gminy Bliżyn, Obręb ewid. Kopcie Działka ewid. nr: 210, oddział leśny 183 d. Śródleśne bagno o powierzchni 1,07 ha
Śródleśne bagno U-020	19.02.2002 Roz. Wojew. Świętokrzyskiego Nr 19/2002	Teren gminy Bliżyn, Obręb ewid. Wołów Działki ewid. nr: 1923, 1924, Oddział leśny 173c i 174b. bagno o powierzchni 3,52 ha
Śródleśne bagno U-063	19.02.2002 Roz. Wojew. Świętokrzyskiego Nr 19/2002	Obręb ewid. Zagórze Działka ewid. nr: 627, oddział leśny 125j, I w leśnictwie Pogorzałe. Bagno o powierzchni 2,65 ha

Zagrożenia poważnymi awariami

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR), albo za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR). Zasady zaliczania zakładów do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia z dnia 10 października 2013 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2013 r. 1479 z późn. zm.).

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach prowadzi wykaz takich zakładów. Na terenie powiatu skarżyskiego znajdują się dwa zakłady o dużym ryzyku (ZDR):

1. Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. w Skarżysku Kościelnym, składowane są tam ciecze ropopochodne. Zakład posiada odpowiednie tace, ostojniki i kanalizacje, które zabezpieczają teren przed skażeniem. Największe niebezpieczeństwo występować może podczas pożaru. Należy się liczyć wówczas z rozszczelnieniem zbiorników i rozlewiskami cieczy oraz ze szkodliwością produktów spalania,
2. MESKO Spółka Akcyjna, Skarżysko-Kamienna, w procesie produkcji wykorzystywane są m.in.: cyjanek sodu, wodorotlenek sodu, kwasy: solny, siarkowy, azotowy, siarczan sodu, podchloryn sodu, cyjanek potasu, amoniak, rozpuszczalnik „tri”, ciecze ropopochodne. Zakłady posiadają wewnętrzną sieć kanalizacji, z której ścieki sanitarne i podczyszczone przemysłowe kierowane są do miejskiej oczyszczalni ścieków,

Na terenie powiatu skarżyskiego nie ma żadnego zakładu ZZR.

Zagrożeniem dla środowiska mogą być awarie w mniejszych zakładach przemysłowych produkujących z materiałów niebezpiecznych lub też na stacjach paliw rozprawdzających materiały pędne dla potrzeb motoryzacji takie jak etyliny, oleje napędowe i gazy płynne.

Adaptacja do zmian klimatu

Zadania wyznaczone przez Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 wyznaczają kluczowe działania o charakterze horyzontalnym:

- Edukacja w zakresie zmian klimatu i ograniczenia ich skutków,
- Monitoring zmian gospodarki i społeczeństwa,
- Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- Rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- Ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych gatunków i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty

dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych,

- Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej.

W powiecie skarżyskim adaptacja do zmian klimatu skupia się w dwóch obszarach interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza oraz gospodarowanie wodami. Konkretnie działania zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 55. Działania nawiązujące do strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Komponent środowiska	Problem ekologiczny	Działania nawiązujące do Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	Działania przewidywane w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
Ochrona klimatu i jakości powietrza	<ul style="list-style-type: none"> • Klasyfikacja powietrza powiatu skarżyskiego pod względem ochrony zdrowia: klasa C dla PM10 i BaP • Klasyfikacja powietrza powiatu skarżyskiego pod względem ochrony roślin dla ozonu powyżej poziomu celu długoterminowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach szkół w Bliżynie, Mroczkowie, Sorbinie i Odrowążku • Montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych na terenie gminy Bliżyn 	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich
Zagrożenia hałasem	Brak	Brak działań	Brak działań
Pola elektromagnetyczne	Brak	Brak działań	Brak działań
Gospodarowanie wodami	Zagrożenie powodziowe	Budowa zbiorników retencyjnych w miejscowościach: Wołów, Mroczków i Sołtyków na terenie gminy Bliżyn	Zarządzanie ryzykiem powodziowym w tym zwiększenie możliwości retencyjnych
Gospodarka wodno-ściekowa	Brak	Brak działań	Brak działań
Zasoby geologiczne	Brak	Brak działań	Brak działań
Gleby	Brak	Brak działań	Brak działań
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Brak	Brak działań	Brak działań
Zasoby przyrodnicze	Brak	Brak działań	Brak działań
Zagrożenia poważnymi awariami	Brak	Brak działań	Brak działań

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie powiatu skarżyskiego stwarzają:

- zagrożenia pożarowe
- przemysł, np. awarie
- transport drogowy materiałów niebezpiecznych (drogi krajowe, wojewódzkie oraz pozostałe drogi lokalne)
- transport kolejowy materiałów niebezpiecznych
- magazynowanie i stosowanie w instalacjach technologicznych substancji niebezpiecznych
- magazynowanie i dystrybucja produktów ropopochodnych
- niewłaściwe postępowanie z odpadami zawierającymi substancje niebezpieczne
- zagrożenia naturalne: powódzie, susze.

Zagrożenie pożarowe

Obszary najbardziej zagrożone na wystąpienie pożaru w powiecie skarżyskim to tereny leśne oraz tereny centrum miast.

Tereny leśne w powiecie, a zwłaszcza gmina Bliżyn, Suchedniów i łączna narażone są na zaprószenie ognia, mogące się szybko rozprzestrzeniać.

Typowe zagrożenie pożarowe miejskie występuje w centrum miasta Skarżysko-Kamienna. Duże zagrożenie stwarzają zakłady przemysłowe, stacje redukcji gazu ziemnego oraz sieć dróg. Ponadto niebezpieczeństwo występuje w blokach mieszkalnych (głównie w budynkach wysokich) oraz obiektach użyteczności publicznej. Związane jest to głównie z utrudnieniami w dojazdach do tych obiektów oraz braku odpowiedniego sprzętu do działań na wysokości.

Zagrożenia naturalne

Duży wpływ na stan środowiska i możliwości jego ochrony, oprócz czynników antropogenicznych, mają także zagrożenia naturalne. Ich skala, a także ryzyko i skutki ich wystąpienia uzależnione są w dużej mierze od naturalnych uwarunkowań regionu wynikających głównie z ukształtowania terenu i budowy geologicznej oraz warunków występowania wód podziemnych i wód powierzchniowych, a także szaty roślinnej. Warunki naturalne mogą być sztucznie przekształcane pod kątem zapewnienia ochrony przed takimi zagrożeniami.

Zagrożenie powodziami

Zagrożenie powodziowe na terenie powiatu występuje w dolinie rzeki Kamiennej. Rzeka ta jest uregulowana tylko w obrębie miasta Skarżysko-Kamienna (na niewielkim odcinku od ujścia Kamionki do ul. Wierzbowej) i otoczona wałami przeciwpowodziowymi. Miejscami szczególnie narażonymi na zagrożenie podtopieniem czy powodzią są:

- budynki mieszkalne położone przy ul. Brzozowej w Skarżysku-Kamiennej
- oczyszczalnia ścieków w Skarżysku-Kamiennej w dzielnicy Dolna Kamienna,
- miejscowość Szczepanów, gm. Skarżysko Kościelne

Na terenach miejskich występuje duża ilość terenów utwardzonych, kanalizacja deszczowa nie jest dostosowana do przyjęcia tak dużej ilości wód opadowych. W 2013r. w gminie Skarżysko-Kamienna wystąpiły podtopienia, które objęły 87 gospodarstw domowych.

Na poniższej mapie przedstawiono obszary (oznaczone kolorem jasnoczerwonym), na których stwierdzono istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub wystąpienie znaczącego ryzyka jest prawdopodobne, będące wynikiem wstępnej oceny ryzyka powodziowego zgodnie z art. 88b ust. 2 pkt 5 ustawy Prawo wodne.

Rysunek 4. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie powiatu skarżyskiego
[http://www.kzgw.gov.pl/files/file/Materialy i Informacje/WORP/Woj_sw/1.jpg](http://www.kzgw.gov.pl/files/file/Materialy%20i%20Informacje/WORP/Woj_sw/1.jpg)

Susze

Występowanie suszy nie jest regularne, o jej wystąpieniu decydują ogółem warunki meteorologiczne i glebowe. Wystąpienie suszy zależy od czynników, które decydują o regularności cyklu hydrologicznego, tzn. o wielkości i częstotliwości opadów atmosferycznych, reżimu odpływu, zdolności retencyjnych podłoża. Znaczenie ma również stan infrastruktury melioracyjnej. Niestety na gruntach ornych i przeznaczonych pod uprawę – czyli tam gdzie skutki suszy są najdotkliwsze – nie ma wystarczającej ilości rowów i urządzeń melioracyjnych.

Tabela 56. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego

Obszar interwencji	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Brak zagrożeń
Zagrożenia hałasem	Duże natężenie ruchu pojazdów szczególnie przy drogach krajowych nr 7 i nr 42 oraz drodze wojewódzkiej nr 751
Pola elektromagnetyczne	Brak zagrożeń
Gospodarowanie wodami	Zagrożenie podtopieniami terenów zlokalizowanych przy rzece Kamiennej
Gospodarka wodno-ściekowa	Brak zagrożeń
Zasoby geologiczne	Brak zagrożeń
Gleby	Brak zagrożeń
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Brak zagrożeń
Zasoby przyrodnicze	Brak zagrożeń
Zagrożenia poważnymi awariami	Zlokalizowane na terenie powiatu skarżyskiego 2 zakłady o dużym ryzyku (ZDR): <ul style="list-style-type: none"> ➤ Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. w Skarżysku Kościelnym, ➤ MESKO Spółka Akcyjna, Skarżysko-Kamienna

Działania edukacyjne

Tabela 57. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego

Obszar interwencji	Działania edukacyjne
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Organizowanie konkursów ekologicznych w szkołach, rajdów ekologicznych
Zagrożenia hałasem	Brak działań
Pola elektromagnetyczne	Brak działań
Gospodarowanie wodami	Brak działań
Gospodarka wodno-ściekowa	Organizowanie przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Skarżysku warsztatów pt.: „Woda twoim Przyjacielem”
Zasoby geologiczne	Brak działań
Gleby	Brak działań
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Prowadzenie zajęć z ekologii w szkołach, na których mawiane są głównie zalety selektywnej zbiórki i segregacji odpadów oraz aspekty ekologiczne i ekonomiczne wtórnego wykorzystanie odpadów Organizowanie akcji sprzątnięcia świata, która organizowana jest w Polsce od wielu lat i cieszy się dość dużym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży,
Zasoby przyrodnicze	Organizowanie konkursów ekologicznych w szkołach, rajdów ekologicznych
Zagrożenia poważnymi awariami	Brak działań

Monitoring środowiska

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024” wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu jego realizacji. Stały monitoring umożliwia ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 58. Harmonogram działań monitorujących "Program..."

Działanie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Monitoring stanu środowiska									
Raporty z realizacji programu									
Aktualizacja programu									

Dla oceny realizacji "Programu..." konieczne jest ustalenie systemu wskaźników, określających skuteczność poszczególnych działań. Wskaźniki te można podzielić na grupy: wskaźniki ekologiczne – pozwolą określić efekt ekologiczny podejmowanych działań (jakość wód powierzchniowych i podziemnych, wskaźniki zanieczyszczenia powietrza, długość sieci infrastruktury, wskaźniki lesistości, stopień odzysku surowców wtórnych itp.)

wskaźniki ekonomiczne – koszt jednostkowy osiągnięcia określonego efektu ekologicznego
wskaźniki społeczne – zaangażowanie mieszkańców w działania związane z ochroną środowiska, udział w realizacji sieci infrastruktury technicznej, skuteczność selektywnej zbiórki odpadów itp.

Ocena skuteczności wdrażania programu będzie prowadzona m.in. przez porównanie wskaźników charakteryzujących stan środowiska oraz stan infrastruktury technicznej, wpływającej na stan środowiska:

- jakość wód powierzchniowych
- jakość wód podziemnych
- stężenie zanieczyszczeń powietrza gazowych i pyłowych
- wskaźnik lesistości
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną
- udział komunalnych ścieków nieoczyszczonych w ściekach ogółem
- długość sieci kanalizacyjnej
- stosunek długości sieci wodociągowej do sieci kanalizacyjnej
- ilość odpadów komunalnych wytworzonych przez 1 mieszkańca
- udział odpadów posegregowanych w ogólnej ilości odpadów
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska,
- oraz wskaźniki społeczne:
- udział społeczeństwa w realizacji działań z zakresu ochrony środowiska
- uspołecznienie procesów decyzyjnych
- lokalne inicjatywy proekologiczne
- ilość działań prawnych związanych z redukcją zanieczyszczenia środowiska.

Informacje niezbędne do analizy stanu środowiska i monitoringu realizacji "Programu..." powinny być na bieżąco gromadzone i przetwarzane przez odpowiednie wydziały Starostwa Powiatowego w Skarżysku-Kamiennej.

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie poprzez sporządzenie Raportu z realizacji Programu co 2 lata w ramach którego nastąpi:

- określenie stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ocena rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analiza przyczyn tych rozbieżności.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono listę wskaźników do wykorzystania w Raportach.

Tabela 59. Wskaźniki monitorowania programu

Wskaźnik	Jednostka	Miasto i Gmina Skarżysko-Kamienna	Miasto i Gmina Suchedniów	Gmina Blizyn	Gmina Łączna	Gmina Skarżysko Kościelne	Ogółem powiat skarżyski
Ilość instalacji solarnych na budynkach prywatnych/budynkach użyteczności publicznej	szt.						
Ilość ogniw fotowoltaicznych na budynkach prywatnych/budynkach użyteczności publicznej	szt.						
Ilość poddanych termomodernizacji budynków użyteczności publicznej	szt.						
Długość nowo zbudowanych dróg gminnych	km						
Długość przebudowanych dróg gminnych	km						
Wykonanie modernizacji oświetlenia ulicznego	tak/nie						
Ilość zbiorników retencyjnych	szt.						
Przepustowość oczyszczalni	m ³ /d						
Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest	Mg						
Ilość zebranych selektywnie odpadów	Mg						
Długość szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżek dydaktycznych	km						

Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym

Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym

Tabela 60. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020r.	
<p>Cel główny Strategii realizowany będzie poprzez cele szczegółowe i kierunki interwencji:</p> <p>Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna 1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią <p>Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii 2.2. Poprawa efektywności energetycznej 2.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych 2.4. Modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowanie do wprowadzania energetyki jądrowej 2.5. Rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych odnawialnych źródeł energii 2.7. Rozwój energetyki na obszarach podmiejskich i wiejskich 2.8. Rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne <p>Cel 3. Poprawa stanu środowiska</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa zbiorników retencyjno-rekreacyjnych w miejscowościach: Wołów, Mroczków i Sołtyków (gmina Bliżyn) • Instalacja ogniw fotowoltaicznych w budynku Zakładu Gospodarki Komunalnej w Suchedniowie • Montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych na budynku przy ul. Ekonomii 7 w Skarżysku-Kamiennej • Montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych i w budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy Bliżyn
Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku	
<p>Kierunki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa efektywności energetycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 2 w Skarżysku-Kamiennej, ul. Spacerowa 31

<ul style="list-style-type: none"> • wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii • wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej oraz ciepła • rozwój wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, • ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja Powiatowego Urzędu Pracy w Skarżysku-Kamiennej • Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej, ul. Sporna 5 • Termomodernizacja budynku administracyjnego przy ul. Sikorskiego 20 w Skarżysku-Kamiennej • Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym - termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku-Kamiennej • Rozbudowa sieci gazowej (według potrzeb) Skarżysko-Kamienna • Termomodernizacja budynku Gimnazjum ul. Szarych Szeregów 6 • Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy Suchedniów ul. Sportowa 1 • Termomodernizacja budynku Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Suchedniowie ul. Emilii Peck 9A • Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy Suchedniów ul. Fabryczna 5 • Termomodernizacja budynku Ośrodka Sportu i Rekreacji w Suchedniowie ul. Ogrodowa 11 • Termomodernizacja oraz instalacja ogniw fotowoltaicznych – budynek Zakładu Gospodarki Komunalnej ul. Kościelna 21 • Termomodernizacja budynków szkół w Bliżynie, Mroczkowie, Sorbinie i Odrowążku z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii - Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii , poprawa bezpieczeństwa i estetyki budynków • Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Urzędu Gminy w Bliżynie • Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania z Gminny Ośrodek Kultury „Zameczek” w Bliżynie • Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Przedszkola w Bliżynie • Wpieranie wymiany przestarzałych źródeł ciepła w gospodarstwach domowych (niskosprawnych kotłów na paliwa stałe) na źródła nowoczesne w Bliżynie (wysokosprawne źródła energetyczne charakteryzujące się niższą emisją zanieczyszczeń) • Rozbudowa sieci gazowej wg potrzeb w
---	--

	<p>Bliżynie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja budynków po byłych szkołach podstawowych w msc. Klonów i Zagórze (gmina Łączna)
Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	
<p>Celem głównym jest poprawa jakości życia mieszkańców Polski, szczególnie ochrony ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Jak wyżej oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instalacja ogniw fotowoltaicznych w budynku Zakładu Gospodarki Komunalnej w Suchedniowie • Montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych na budynku przy ul. Ekonomii 7 w Skarżysku-Kamiennej • Montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych i w budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy Bliżyn
Plan Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły	
<p>Dla naturalnych części wód celem jest osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego i dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.</p> <p>Dla wód podziemnych określono następujące główne cele środowiskowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie dopływowi lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych • Zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych • Zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych • Wdrożenie działań niezbędnych dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego na skutek działalności człowieka • Dla spełnienia wymogu niepogarszania stanu części wód, dla części wód będących w co najmniej dobrym stanie chemicznym i ilościowym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa sieci wodociągowej w ulicy Pułaskiego w Skarżysku- Kamiennej • Budowa przepompowni II° na terenie zbiornika Krakowska w Skarżysku- Kamiennej • Budowa sieci wodociągowej łączącej zbiorniki I strefy w rejonie ulicy Krakowskiej z siecią wodociągową w ulicy Parkingowej w Skarżysku- Kamiennej • Budowa sieci wodociągowej pod rzeką Kamienną z Zakładu Z-2 w Skarżysku- Kamiennej • Wymiana rurociągu od studni nr 3 i nr 4 do Stacji Uzdatniania Wody w Skarżysku- Kamiennej • Wymiana sieci wodociągowej w os. Łyżwy w Skarżysku- Kamiennej • Budowa sieci wodociągowej łączącej miejscowości Skarżysko- Kamienna i Skarżysko Kościelne • Wymiana sieci wodociągowej w ulicy Rejowskiej na odcinku od ul. Zielnej do ul. Sokolej w Skarżysku- Kamiennej • Przebudowa sieci wodociągowej w rejonie ul. Sportowej (od ul. Multanka do stadionu sportowego przy ul. Słonecznej) w Skarżysku- Kamiennej • Budowa sieci wodociągowej w ulicy Walecznych wraz z przyłączami w Skarżysku- Kamiennej • Budowa sieci wodociągowej w ulicy Wrzosowej wraz z przyłączami w Skarżysku- Kamiennej

	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa sieci wodociągowej w ulicy Partyzantów (od ulicy Walecznych do ul. Sosnowej) w Skarżysku- Kamiennej • Opracowanie dokumentacji technicznej na budowę sieci wodociągowej łączącej sieć wodociągową w ul. Prostej ze Stacją Uzdatniania Wody w Skarżysku- Kamiennej • Wymiana sieci wodociągowej od ul. 3 Maja do mostu na ulicy 11-go Listopada w Skarżysku-Kamiennej • Remonty bieżące sieci i przyłączy wodociągowych • Budowa sieci wodociągowej w ulicy Niepodległości w Skarżysku- Kamiennej • Przebudowa sieci kanalizacji sanitarnej w ulicy Pułaskiego w Skarżysku-Kamiennej • Przebudowa kanalizacji sanitarnej w ulicy 1-go Maja w Skarżysku- Kamiennej • Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Św. Brata Alberta w Skarżysku-Kamiennej • Przebudowa kanału tłoczego od przepompowni w ul. Prostej w kierunku ul. Brzozowej w Skarżysku- Kamiennej • Budowa odcinków sieci kanalizacji sanitarnej w ulicy 3-go Maja w Skarżysku- Kamiennej • Remonty bieżące kanalizacji sanitarnej w Skarżysku-Kamiennej • Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części gminy Skarżysko Kościelne • Zainstalowanie kraty rzadkiej na dopływie do Oczyszczalni Ścieków w Skarżysku- Kamiennej • Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną w Skarżysku- Kamiennej • Budowa kanalizacji deszczowej na osiedlu Bzinek w Skarżysku-Kamiennej • Budowa kanalizacji sanitarnej ulic Brezów i Koszykowa w Skarżysku-Kamiennej • Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Kieleckiej i Warszawskiej w Suchedniowie • Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Żeromskiego w Suchedniowie • Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy
--	--

	<p>Jodłowej i części ul. Warszawskiej w Suchedniowie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji w ulicach Langiewicza, Jarzębinowa, Słoneczna w Suchedniowie • Przebudowa oczyszczalni ścieków w Suchedniowie w zakresie gospodarki osadowej • Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Gostków, Gilów i Bliżyn wraz z rozbudową wodociągu w gminie Bliżyn • Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Ubyszów wraz z rozbudową wodociągu w gminie Bliżyn • Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie w gminie Bliżyn • Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Henryków, w kierunku ul. Staszica • Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Źródlanej i Skrajnej • Budowa kanalizacji w m. Bliżyn i Wojtyniów w celu przyłączenia nieruchomości na terenie aglomeracji Bliżyn • Budowa wiaty na oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie nad składowiskiem osadu • Kanalizacja w msc. Podzagnańszcze w gminie łączna • Kanalizacja w msc. Występa i Zalezianka w gminie łączna • Kanalizacja w msc. Stawik i Jaśle w gminie łączna • Kanalizacja m. Kierz Niedźwiedzi w gminie Skarżysko Kościelne
Program wodno-środowiskowy kraju	
<p>Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niepogarszanie stanu części wód • Osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla wód powierzchniowych, dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych, • Spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawie w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru 	<p>Jak wyżej</p>

<p>wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji 	
Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	
Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami	Jak wyżej
Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG	
Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG przygotowany na podstawie ustaleń z Komisją Europejską, który przedstawia sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie Rady 91/271/EWG uwzględniając zmiany w prawodawstwie polskim oraz nową perspektywę finansową na lata 2016 – 2020. Master Plan zakłada inwestycje planowane po roku 2015 zgodnie, z którymi przyrost liczby rzeczywistych mieszkańców, którzy skorzystają z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania sieci powinien wynosić: 72 367 osób, a długość sieci kanalizacyjnej planowanej do budowy ogółem to: 734,8 km.	Jak wyżej
MasterPlan dla obszaru dorzecza Wisły	
<p>Nadrzędne cele strategiczne polityki wodnej Unii Europejskiej, które uwzględniono w dokumencie, skupiają się przede wszystkim na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięciu i utrzymaniu dobrego stanu oraz potencjału wód, a także związanych z nimi ekosystemów, • Zapewnieniu dostępu do zasobów wodnych dla zaspokojenia potrzeb ludności, środowiska naturalnego oraz społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki • Ograniczeniu negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowaniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych • Wdrożeniu systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami 	Jak wyżej oraz Budowa zbiorników retencyjno-rekreacyjnych w miejscowościach: Wołów, Mroczków i Sołtyków (gmina Bliżyn)
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	
<p>Cele główne zarządzania ryzykiem powodziowym, to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, • Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego, • Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym 	Budowa zbiorników retencyjno-rekreacyjnych w miejscowościach: Wołów, Mroczków i Sołtyków (gmina Bliżyn)
Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022	
<p>W gospodarce odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji, przyjęto następujące cele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zmniejszenie ilości powstających odpadów 2) zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji; 3) doprowadzenie do funkcjonowania systemów 	<ul style="list-style-type: none"> • Odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Suchedniów oraz prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych • Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych poprzez Zakup

<p>zagoszczarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.</p> <p>4) zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie)</p> <p>5) zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.,</p> <p>6) zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych;</p> <p>7) zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia;</p> <p>8) zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych;</p> <p>9) utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi;</p> <p>10) monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12);</p> <p>11) zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% s.m. i o ciepłe spalania powyżej 6 MJ/kg suchej masy, od 1 stycznia 2016 r.</p>	<p>pojemników do selektywnej zbiórki odpadów w gminie Bliżyn</p>
Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032	
<p>W dokumencie zostały wyznaczone następujące cele dotyczące azbestu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest • Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych, spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju • Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja programu usuwania azbestu
Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej	
<p>Celem głównym jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju.</p> <p>Celami szczegółowymi są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niskoemisyjne wytwarzanie energii, • Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami, • Rozwój zrównoważonej produkcji – obejmujący przemysł, budownictwo i rolnictwo • Transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności 	<ul style="list-style-type: none"> • Instalacja ogniw fotowoltaicznych w budynku Zakładu Gospodarki Komunalnej w Suchedniowie • Montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych na budynku przy ul. Ekonomii 7 w Skarżysku-Kamiennej • Montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych i w budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy Bliżyn
Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej	
<p>Podstawowe cele zdefiniowane w NSEE to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek 	<ul style="list-style-type: none"> • Cele te będą realizowane przez działania opisane w punkcie 5.4.9. Edukacja

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

<p>człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Polski,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej • Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty, realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności, • Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej 	<p>ekologiczna</p>
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności	
<p>Wśród celów Strategia wymienia, m.in. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochronę i poprawę stanu środowiska, wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego i wzrost społecznego kapitału rozwoju. Wśród wskaźników Strategia wymienia m.in. energochłonność gospodarki, udział energii ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii, emisję CO₂, wskaźnik czystości wód, wskaźnik odpadów nierecyklingowanych.</p>	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji</p>
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020	
<p>Strategia ta wyznacza m.in. następujące priorytety:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich, • Rozwój infrastruktury transportowej gwarantującej dostępność transportową obszarów wiejskich • Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich, • Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, • Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego • Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom • Zrównoważona gospodarka leśna i łowiecka na obszarach wiejskich, • Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich 	<p>Priorytety te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji</p>

Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim

Tabela 61. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	
<p>Wizja: Świętokrzyskie - region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania.</p> <p>Strategia formułuje m.in. następujący cel strategiczny: Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju Regionu, a w ramach niego cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energia versus emisja, czyli próba rozwiązania dylematu, jak nie szkodzić jednocześnie środowisku i gospodarce, • Inżynieria środowiska, czyli dokończenie infrastruktury komunalnej oraz efektywne wykorzystanie zlewni Wisły, • Adaptacja do zmian klimatycznych – przeciwdziałanie zagrożeniom powodziowym i suszy, a także klęskom żywiołowym, • Ochrona cennych zasobów przyrodniczych 	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>
Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020	
<p>Osie priorytetowe wyznaczone w ramach RPOWŚ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Innowacja i nauka, 2. Konkurencyjna gospodarka, 3. Efektywna i zielona energia, 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe, 5. Nowoczesna komunikacja, 6. Rozwój miast, 7. Sprawne usługi publiczne, 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo, 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem, 10. Otwarty rynek pracy, 11. Pomoc techniczna. 	<p>Niektóre zadania przewidziane w Programie będą finansowane z RPOWŚ, co świadczy o zgodności zaplanowanych zadań z celami w poszczególnych osiach priorytetowych, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 2 w Skarżysku-Kamiennej, ul. Spacerowa 31 • Termomodernizacja Powiatowego Urzędu Pracy w Skarżysku-Kamiennej • Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej, ul. Sporna 5 • Termomodernizacja budynku administracyjnego przy ul. Sikorskiego 20 w Skarżysku-Kamiennej • Termomodernizacja budynków szkół w Bliżynie, Mroczkowie, Sorbinie i Odrowążku z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii - Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii , poprawa bezpieczeństwa i estetyki budynków • Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Urzędu Gminy w Bliżynie • Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Przedszkola w Bliżynie • Wpieranie wymiany przestarzałych źródeł ciepła w gospodarstwach domowych

	<p>(niskosprawnych kotłów na paliwa stałe) na źródła nowoczesne (wysokosprawne źródła energetyczne charakteryzujące się niższą emisją zanieczyszczeń)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja budynków po byłych szkołach podstawowych w msc. Klonów i Zagórze • Kanalizacja w msc. Występa i Zalezianka
Strategia Badań i Innowacyjności	
<p>Główny cel to: do roku 2020 w województwie świętokrzyskim zapanuje kultura sprzyjająca innowacjom, przedsiębiorczości i konkurencyjności, która pomoże stworzyć nowe i trwałe miejsca pracy dla wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz wesprze wzrost gospodarczy, który będzie szybszy niż średnia krajowa</p>	<p>Założenia Strategii będą realizowane poprzez zaplanowane zadania w szczególności w zakresie OZE i gospodarki wodno – ściekowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie zastosowania instalacji do produkcji energii z OZE • Rozwój infrastruktury wodno - ściekowej
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego	
<p>Wiodący imperatyw regionalnej polityki przestrzennej to integrowanie działań gospodarczych, politycznych i społecznych, podejmowanych na różnych poziomach zarządzania, z utrzymaniem równowagi środowiska naturalnego, trwałości podstawowych procesów przyrodniczych oraz zachowaniem najcenniejszych wartości krajobrazu. Wśród nadrzędnych priorytetów zagospodarowania przestrzennego w dokumencie tym eksponuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wymagania ładu przestrzennego, urbanistyki i architektury, • Walory architektoniczne i krajobrazowe, • Wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także wymagania osób niepełnosprawnych, • Wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury, • Walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności, • Potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa 	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>
Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016-2022	
<p>Do nadrzędnych celów w zakresie gospodarki odpadami należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska, • Zapobieganie powstawaniu odpadów • Zrównoważony rozwój województwa, • Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa <p>Osiągnięcie celów nadrzędnych wymaga realizacji wyznaczonych poniżej celów pośrednich.</p> <p>Odpady komunalne:</p> <p>Cele przyjęte na lata 2016-2022</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcie 50% w 2020 r. wagowo poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło • Osiągnięcie 70% w 2020 r. wagowo poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Suchedniów oraz prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych • Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych poprzez Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów w gminie Blizyn • Kontynuacja programu usuwania azbestu w gminie Blizyn

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie masy składowanych odpadów pochodzenia komunalnego corocznie o 4,9% w stosunku do masy tych odpadów zdeponowanych w 2014 r. • Zapobieganie powstawaniu „dzikich wysypisk” oraz ich likwidacja. <p>Cele przyjęte na lata 2023-2028</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia łącznej masy odpadów komunalnych w wysokości 60% do 2025 r. <p>Odpady ulegające biodegradacji</p> <p>Cele przyjęte na lata 2016-2022</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie do dnia 16 lipca 2020 r. masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania do nie więcej niż 35 % wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. • Sukcesywne wdrażanie w gminach selektywnego zbierania i odbierania odpadów zielonych i stopniowo innych bioodpadów <p>Cele przyjęte na lata 2023-2028</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie do 2025r. w każdej gminie selektywnego zbierania i odbierania odpadów zielonych i innych bioodpadów <p>Odpady zawierające azbest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sukcesywne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest 	
Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych	
<p>Poprawa jakości powietrza w strefach województwa świętokrzyskiego w celu osiągnięcia właściwych standardów, a także krajowego celu redukcji narażenia poprzez realizację zintegrowanej polityki ochrony powietrza</p>	<p>Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza.</p>
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025	
<p>Cel nadrzędny: Zrównoważony rozwój regionu sprzyjający klimatowi z zachowaniem walorów przyrodniczych i racjonalnej gospodarki odpadami.</p> <p>Cele strategiczne (długoterminowe do 2025 roku) wyznaczone w poszczególnych obszarach interwencji:</p> <p>I. Zasoby przyrodnicze: Ochrona różnorodności biologicznej, krajobrazowej i geologicznej województwa</p> <p>II. Zasoby wodne i gospodarka wodna: Prowadzenie zrównoważonego gospodarowania wodami umożliwiające osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód</p> <p>III. Powietrze atmosferyczne: Poprawa jakości powietrza w województwie świętokrzyskim</p> <p>IV. Odnawialne źródła energii: Wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii</p> <p>V. Klimat akustyczny: Poprawa klimatu akustycznego w województwie świętokrzyskim</p> <p>VI. Pola elektromagnetyczne: Utrzymanie dotychczasowego</p>	<p>Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu</p>

<p>stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym</p> <p>VII. Gospodarka odpadami: Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa</p> <p>VIII. Zasoby geologiczne: Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi</p> <p>IX. Poważne awarie przemysłowe: Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii</p> <p>X. Lasy: Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych</p> <p>XI. Gleby: Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu</p>	
<p>Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami położonych w pobliżu dróg krajowych z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływania akustyczne</p>	
<p>Program ma na celu określenie niezbędnych priorytetów i kierunków działań, których zadaniem jest zmniejszenie uciążliwości oraz ograniczenie nadmiernego poziomu hałasu na obszarach dróg krajowych na terenie województwa świętokrzyskiego.</p>	<p>Cele niniejszego dokumentu będą realizowane przez działania związane z ograniczeniem hałasu związanym z transportem</p>
<p>Uchwała Nr XXXV/615/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. w sprawie przyjęcia apelu o podjęcie przez władze samorządowe oraz wyższe uczelnie województwa świętokrzyskiego współpracy przy wdrażaniu najlepszych standardów środowiskowych w celu zachowania wysokich walorów przyrodniczych, zmierzających do wykreowania naszego województwa zielonym regionem „Zielone Świętokrzyskie”</p>	
<p>Kierunki działań priorytetowych w obszarach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Racjonalne gospodarowanie zasobami <ol style="list-style-type: none"> a. Tworzenie warunków ochrony korytarzy ekologicznych, w tym tworzenie tzw. zielonej infrastruktury na terenach poza systemem Natura 2000 i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej poprzez wprowadzenie systemu ochrony i zarządzania zasobami przyrodniczymi na podstawie kompleksowej inwentaryzacji oraz integracji z planami zagospodarowania przestrzennego b. Wdrażanie technologii służących oszczędzaniu wody i odnowy wody c. Podnoszenie standardu budownictwa usługowego i mieszkaniowego d. Propagowanie racjonalnego gospodarowania zasobami w produkcji rolnej i rybackiej e. Propagowanie wykorzystania potencjału upraw energetycznych f. Promowanie naturalnych źródeł energii pochodzenia rolniczego g. Wdrażanie racjonalnej gospodarki złóż kopalin oraz minimalizacja niekorzystnych skutków ich eksploatacji 2. Poprawa stanu środowiska <ol style="list-style-type: none"> a. Zapewnienie skutecznego i efektywnego oczyszczania ścieków komunalnych b. Wdrażanie alternatywnych sposobów zagospodarowania osadów ściekowych z oczyszczalni komunalnych 	<p>Założenia będą realizowane poprzez zaplanowane zadania w szczególności w zakresie OZE i gospodarki wodno – ściekowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie zastosowania instalacji do produkcji energii z OZE • Rozwój infrastruktury wodno – ściekowej <p>oraz Budowa zbiorników retencyjno-rekreacyjnych w miejscowościach: Wołów, Mroczków i Sołtyków (gmina Bliżyn)</p>

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

<p>c. Upowszechnienie stosowania dobrych praktyk rolniczych w tym biologizacja upraw</p> <p>d. Umożliwianie rozwoju rolnictwa ekologicznego i integrowanego</p> <p>e. Propagowanie energii prosumenckiej z odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym</p> <p>f. Realizacja inwestycji w zakresie miejskiego transportu inteligentnego</p> <p>g. Wdrażanie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi</p> <p>3. Adaptacja do zmian klimatu</p> <p>a. Realizacja działań przeciwpowodziowych</p> <p>b. realizacja infrastruktury ostrzegawczo – monitorującej</p> <p>c. realizacja programu małej retencji</p> <p>d. renaturyzacja cieków wodnych</p> <p>e. zwiększanie lesistości i tworzenie infrastruktury zielonej, szczególnie w miastach</p> <p>f. wprowadzenie standardów budowlanych umożliwiających zmniejszenie strat towarzyszących klęskom żywiołowym</p> <p>g. propagowanie nowoczesnych technik uprawy roślin</p> <p>h. tworzenie w przestrzeni miejskiej korytarzy wentylacyjnych,</p> <p>i. dywersyfikacja źródeł energii</p> <p>j. rewitalizacja przyrodnicza terenów zdegradowanych</p> <p>4. Promowanie turystyki kwalifikowanej</p> <p>5. Propagowanie turystyki kwalifikowanej</p> <p>6. Propagowanie budownictwa energooszczędnego i pasywnego</p> <p>7. Wspieranie badań naukowych i innowacyjnych technologii w celu poprawy stanu środowiska i efektywnego gospodarowania zasobami naturalnymi</p> <p>8. Prowadzenie kampanii edukacyjno -informacyjnych</p>	
Program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do 2020	
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach gdzie budowa kanalizacji sanitarnej jest nieopłacalna	Obecnie nie planuje się budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w powiecie skarżyskim

Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym

Tabela 62. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015-2023	
<p>Wizja powiatu: <i>Powiat skarżyski – dynamicznie rozwijające się miejsce z perspektywami, interesujące i otwarte, wykorzystujące swoje zasoby oraz atrakcyjne inwestycyjnie.</i></p> <p>Cel nadrzędny: Dynamiczny rozwój powiatu skarżyskiego, z wykorzystaniem zasobów endogennych, inwestycji oraz aktywności mieszkańców</p> <p>Cele strategiczne:</p> <p>Obszar - Inwestycje i przedsiębiorczość w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru powiatu oraz wspieranie możliwości rozwoju firm <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Profesjonalna i wspólna dla gmin powiatu oferta inwestycyjna. ➤ Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą ➤ Powiązanie działań PUP z ofertą inwestycyjną powiatu ➤ Wspieranie firm w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych ➤ Umożliwienie podnoszenia kwalifikacji w firmach ➤ Aktywne kształtowanie profilu szkolnictwa zawodowego ➤ Podnoszenie poziomu szkolnictwa zawodowego oraz utrzymanie wysokiego poziomu szkolnictwa ogólnokształcącego <p>Obszar - Aktywne i uczestniczące społeczeństwo w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywni mieszkańcy, przejawiający inicjatywę w życiu społecznym <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Wspieranie inicjatyw obywatelskich ➤ Wspieranie działalności organizacji pozarządowych ➤ Podnoszenie poziomu szkolnictwa w placówkach oświatowych ➤ Wspieranie inicjatyw ukierunkowanych na wieloaspektową edukację poprzez stworzenie możliwości rozwoju, wymianę doświadczeń, współpracę krajową i międzynarodową ➤ Zapewnienie możliwości łączenia pracy zawodowej i opieki nad dziećmi, czy osobami zależnymi <p>Obszar - Turystyka w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu w oparciu o walory naturalne i przyrodnicze <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Wspieranie powstawania infrastruktury turystycznej ➤ Wspólna promocja turystyki ➤ Współpraca samorządów (wspólny kalendarz imprez, eliminacja konkurencji między gminami) 	<p>Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu</p>

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wspólne uczestnictwo gmin w targach turystycznych ➤ Benchmarking (wykorzystywanie doświadczeń innych – zarządzanie jakością). ➤ Zwiększenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców i przedsiębiorców ➤ Propagowanie turystyki wśród mieszkańców powiatu ➤ Aktualizacja, modernizacja i uatrakcyjnienie szlaków turystycznych (monitoring) <p>Obszar - Infrastruktura techniczna, rewitalizacja i ochrona środowiska w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura w powiecie skarżyskim <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Poprawa infrastruktury komunikacyjnej powiatu ➤ Rozwój infrastruktury ochrony środowiska ➤ Wsparcie dla procesów rewitalizacyjnych ➤ Poprawa i rozwój infrastruktury drogowej i mostowej w powiecie ➤ Analiza i ocena warunków ruchu ze specjalnym uwzględnieniem bezpieczeństwa ruchu drogowego (wypadkowość, mapa zdarzeń drogowych) <p>Obszar - Opieka zdrowotna i społeczna w powiecie skarżyskim</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sprawnie funkcjonujący system opieki zdrowotnej i społecznej <p>Cele operacyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Poprawa dostępności oraz podniesienie jakości udzielania świadczeń zdrowotnych, ➤ Koordynacja programów z zakresu ochrony zdrowia i pomocy społecznej, ➤ Profilaktyka prozdrowotna, promocja zdrowego i aktywnego stylu życia, ➤ Zapobieganie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób niepełnosprawnych poprzez edukowanie społeczności i działania integracyjne, ➤ Rozwój wysokiej jakości usług społecznych ➤ Aktywizowanie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	
---	--

Analiza SWOT

Podsumowanie diagnozy stanowi niżej przeprowadzona analiza SWOT, która przeprowadzona została w podziale na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S (Strengths)** – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W (Weaknesses)** – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O (Opportunities)** – szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T (Threats)** – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Tabela 63. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji

OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
➤	Klasyfikacja powietrza powiatu skarżyskiego pod względem ochrony zdrowia: klasa A dla dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, benzenu, PM2,5, arsenu, kadmu, niklu, ołowiu, ozonu dla poziomu dopuszczalnego i docelowego
➤	Klasyfikacja powietrza powiatu skarżyskiego pod względem ochrony roślin: klasa A dla NOx, dwutlenku siarki oraz ozonu dla poziomu docelowego
➤	Niski stopień uprzemysłowienia powiatu przekłada się na dobrą jakość powietrza
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
➤	Klasyfikacja powietrza powiatu skarżyskiego pod względem ochrony zdrowia: klasa C dla PM10 i benzo(a)piren, oraz przekroczony poziom celu długoterminowego dla O ₃
➤	Klasyfikacja powietrza powiatu skarżyskiego pod względem ochrony roślin dla ozonu powyżej poziomu celu długoterminowego
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
➤	Możliwość pozyskania środków unijnych (czynniki zewnętrzne) na inwestycje związane z tym obszarem interwencji
➤	Opracowane programy ograniczenia niskiej emisji dla gmin powiatu skarżyskiego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)	
➤	Napływ zanieczyszczeń z sąsiednich powiatów
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIA HAŁASEM	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
➤	Duża część dróg została zmodernizowana
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
➤	Przebiegające przez centrum miast i krzyżujące się w obrębie zwartej zabudowy drogi krajowe i wojewódzkie
➤	Przekroczenie norm hałasu przy Al. Niepodległości
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
➤	Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem interwencji
➤	Rozwój transportu publicznego
➤	Rozwój ścieżek rowerowych
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)	
➤	Zwiększająca się liczba pojazdów
➤	Pogorszenie jakości dróg wskutek ich eksploatacji przez zwiększającą się ilość pojazdów
➤	Nieuzyskanie środków finansowych na budowę i przebudowę dróg oraz ich remont
OBSZAR INTERWENCJI: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	

Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Brak przekroczeń norm pola elektromagnetycznego na obszarze powiatu
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Przebiegająca przez obszar powiatu linia elektromagnetyczna wysokiego napięcia 220 kV
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Stopniowe zastępowanie systemów GSM/UMTS nowymi rodzajami nadajników LTE (Long Term Evolution), które emitują jeszcze mniej promieniowania elektromagnetycznego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Zwiększenie ilości stacji bazowych telefonii komórkowych
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Zbiorniki rekreacyjne na terenie powiatu
➤ Dobry stan chemiczny wód podziemnych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Zanieczyszczone wody podziemne i powierzchniowe na terenie powiatu
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Budowa 3 zbiorników retencyjno-rekreacyjnych na terenie gminy Blizyn
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Zagrożenie powodziowe - rzeka Kamienna
➤ Zagrożenie podtopieniami
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Zwodociągowanie powiatu na poziomie 96,3%
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Dysproporcja między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków, gdzie budowa kanalizacji jest technicznie i ekonomicznie nieuzasadniona
➤ Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem inwestycji
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Zrzut zanieczyszczonej wody w powiatach ościennych
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY GEOLOGICZNE
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Występujące na terenie powiatu surowce: gliny ceramiczne, kamienie łamane i bloczne, piaski i żwiry, surowce ilaste ceramiki budowlanej
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Dzika eksploatacja zasobów
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Wzrost budownictwa drogowego i mieszkaniowego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Niekorzystne zmiany powierzchni terenu
OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Gleby o niskiej wartości produkcyjnej
➤ Wysokie zakwaszenie gleb
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Kompleksowa wiedza na temat potrzeb glebowych oparta na aktualnych badaniach gleb
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Możliwość skażenia gleb
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

➤ Zorganizowany system odbioru odpadów
➤ Wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Kupowanie produktów bez zbędnych opakowań jako działanie proekologiczne
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Przywóz odpadów komunalnych lub niebezpiecznych z województw ościennych
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Wysoka lesistość powiatu – 58,8%
➤ Liczne formy ochrony przyrody
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Napływ turystów
➤ Propagowanie rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Zagrożenia naturalne: pożary, powodzie, gradobicia, huragany
➤ Niewystarczające środki finansowe przeznaczone na ochronę środowiska
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Brak zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
➤ Zlokalizowane na terenie powiatu 2 zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii
Szanse (czynniki zewnętrzne)
➤ Stosowane nowoczesne zabezpieczenia w zakładach
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
➤ Możliwość wystąpienia awarii w powiatach ościennych

Cele, kierunki interwencji oraz zadania i ich finansowanie

Propozycje celów, kierunków interwencji oraz zadań wynikają m.in. ze zdefiniowanych zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji (analiza SWOT). Planowane zadania przyczyniają się do osiągnięcia celów zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych poziomu krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

"Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024" jest dokumentem, który przedstawia priorytety i cele działań kompatybilne z programami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu. Ponadto, założenia niniejszego "Programu..." wynikają z obecnego stanu środowiska powiatu, jego aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz planów rozwojowych.

Wyboru priorytetów dla "Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024" dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie powiatu, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie jakości środowiska.

Priorytety:

**POPRAWA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI
POWIATU SKARŻYSKIEGO**

**PRZYJAZNY ŚRODOWISKU NATURALNEMU ROZWÓJ GOSPODARCZY POWIATU
SKARŻYSKIEGO**

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Tabela 64. Cele, kierunki interwencji oraz zadania

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Liczba budynków poddanych termomodernizacji (Starostwo powiatowe)	0	1	Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza	Termomodernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 2 w Skarżysku-Kamiennej, ul. Spacerowa 31	Starostwo Powiatowe	Brak dofinansowania
			0	1		Termomodernizacja Powiatowego Urzędu Pracy w Skarżysku-Kamiennej		
			0	1		Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej, ul. Sporna 5		
			0	1		Termomodernizacja budynku administracyjnego przy ul. Sikorskiego 20 w Skarżysku-Kamiennej		
				Ilość zamontowanych kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych				

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						słonecznych i ogniwo fotowoltaicznych		
		Liczba budynków poddanych termomodernizacji (Gminy)	0	1	Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza	Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym - termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku-Kamiennej	Gmina Skarżysko-Kamienna	Brak dofinansowania
			0	1		Termomodernizacja budynku Gimnazjum ul. Szarych Szeregów 6		
			0	1		Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy ul. Sportowa 1		
			0	1		Termomodernizacja budynku Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej ul. Emilii Peck 9A		
			0	1		Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy ul. Fabryczna 5		
			0	1		Termomodernizacja		

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						budynku Ośrodka Sportu i Rekreacji ul. Ogrodowa 11		
			0	1		Termomodernizacja oraz instalacja ogniw fotowoltaicznych – budynek Zakładu Gospodarki Komunalnej ul. Kościelna 21		
						Rozbudowa sieci gazowej (według potrzeb)		
			0	1		Termomodernizacja budynków szkół w Bliżynie, Mroczkowie, Sorbinie i Odrowążku z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii - Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii , poprawa bezpieczeństwa i estetyki budynków	Gmina Bliżyn	Brak dofinansowania
			0	1		Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Urzędu Gminy w Bliżynie		
						Modernizacja instalacji centralnego		

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			0	1		ogrzewania z Gminny Ośrodek Kultury „Zameczek” w Bliżynie		
						Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Przedszkola w Bliżynie		
		Ilość zamontowanych kolektorów słonecznych				Montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych na terenie gminy		
		Ilość zamontowanych kolektorów słonecznych				Montaż kolektorów słonecznych w budynkach użyteczności publicznej		
						Wpieranie wymiany przestarzałych źródeł ciepła w gospodarstwach domowych (niskosprawnych kotłów na paliwa stałe) na źródła nowoczesne (wysokosprawne źródła energetyczne charakteryzujące się niższą emisją zanieczyszczeń)		
						Rozbudowa sieci gazowej wg potrzeb		
						Modernizacja	Gmina łączna	Brak

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						budynków po byłych szkołach podstawowych w msc. Klonów i Zagórze		dofinansowania
Zagrożenie hałasem	Ograniczenie hałasu związanego z transportem	Długość przebudowanych dróg powiatowych			Zmniejszenie hałasu	<p>Przebudowa drogi powiatowej nr 0441T Mroczków-Rędocin - granica woj. Świętokrzyskiego (Borki) w m. Rędocin</p> <p>Przebudowa ul. Paryskiej na odcinku od ul. Krasińskiego do ul. Norwida w Skarżysku-Kamiennej</p> <p>Budowa ul. Ponurego w Skarżysku-Kamiennej</p> <p>Rozbudowa drogi powiatowej nr 0537T relacji Majków - Michałów - Marcinków w gm. Skarżysko Kościelne</p> <p>Przebudowa drogi powiatowej Nr 0592T na odcinku od drogi krajowej nr 7 do granicy lasu w m. Suchedniów</p>	Starostwo Powiatowe	Brak dofinansowania

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Przebudowa mostu w m. Majków	0	1	Zmniejszenie hałasu w m. Majków	Przebudowa mostu w ciągu drogi nr 0576T w Majków gm. Skarżysko Kościelne		
		Budowa i modernizacja dróg			Zmniejszenie hałasu	Budowa dróg na części terenu objętego MPZP CENTRUM	Gmina Skarżysko-Kamienna	Brak dofinansowania
						Budowa ul. Kościelnej w Skarżysku-Kamiennej		
						Przebudowa dróg wewnątrzsiedlowych na Osiedlu Milica i Przylesie		
						Przebudowa ul. Chłodnej i ul. Spacerowej /od ul. Chłodnej do ul. Piaskowej/		
						Rozbudowa ul. Gajowej		
						Rozbudowa ul. Torowej		
						Modernizacja oświetlenia ulicznego		
						Przebudowa ulic: Powstańców 1863 r., Krótkiej, Kieleckiej, Spokojnej i Fabrycznej wraz z przebudową infrastruktury		

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						komunalnej – I etap rewitalizacji – poprawa sieci dróg w mieście	Gmina Bliżyn	Brak dofinansowania
			Przebudowa drogi gminnej Brzeście-Bliżyn w miejscowości Brzeście i Bliżyn w km 0+418 do km 1+356					
			Budowa drogi dojazdowej w Gilowie od skrzyżowania z drogą krajową nr 42					
			Budowa drogi gminnej Górki-Barwinek-Mroczków w miejscowości Górki i Mroczków					
			Budowa drogi publicznej dojazdowej w Bliżynie /koło zalewu/ od skrzyżowania z drogą gminną ul. Zafabryczna					
	Ograniczenie hałasu związanego z transportem	Długość przebudowanych dróg powiatowych			Zmniejszenie hałasu	Remonty dróg gminnych i wewnętrznych na terenie gminy	Gmina Łączna	Brak dofinansowania
						Budowa chodnika w ciągu drogi gminnej Bliżyn ul. Zafabryczna		
						Przebudowa dróg gminnych w		

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Zagrożenie hałasem						miejsowościach Czerwona Górka, Klonów i Jęgrzna (Zajamnie)	Gmina Skarżysko Kościelne	Brak dofinansowania
			Przebudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kościelne ul. Graniczna					
			Rozbudowa drogi gminnej w m.. Grzybowa Góra ul. Słoneczna					
			Rozbudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kość. Ul. Leśna					
			Rozbudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kość. Ul. Spacerowa					
Gospodarowanie wodami	Zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego	Ilość zbiorników retencyjnych na terenie gminy	0	3	Ograniczenie zasięgu oraz skutków powodzi, przeciwdziałanie skutkom suszy	Budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w miejscowości Wołów	Gmina Bliżyn	Brak dofinansowania
						Budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w miejscowości Mroczków		
						Budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w		

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						miejsowości Sołtyków		
Gospodarka wodno-ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej			Ochrona wód, utrzymanie dobrego stanu jakości wód	Przebudowa sieci wodociągowej w ulicy Pułaskiego w Skarżysku- Kamiennej	Gmina Skarżysko-Kamienna	Brak dofinansowania
						Budowa przepompowni II ^o na terenie zbiornika Krakowska w Skarżysku-Kamiennej		
		Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej				Budowa sieci wodociągowej łączącej zbiorniki I strefy w rejonie ulicy Krakowskiej z siecią wodociągową w ulicy Parkingowej w Skarżysku- Kamiennej		
						Budowa sieci wodociągowej pod rzeką Kamienną z Zakładu Z-2 w Skarżysku-Kamiennej		
		Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej				Wymiana rurociągu od studni nr 3 do Stacji Uzdatniania Wody		
						Wymiana rurociągu od studni nr 4 do Stacji Uzdatniania Wody		
						Wymiana sieci wodociągowej w os.		

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						Łyżwy w Skarżysku-Kamiennej		Brak dofinansowania
						Budowa sieci wodociągowej łączącej miejscowości Skarżysko-Kamienna i Skarżysko Kościelne		
						Wymiana sieci wodociągowej w ulicy Rejowskiej na odcinku od ul. Zielnej do ul. Sokolej w Skarżysku-Kamiennej		
						Przebudowa sieci wodociągowej w rejonie ul. Sportowej (od ul. Multanka do stadionu sportowego przy ul. Słonecznej) w Skarżysku-Kamiennej		
						Budowa sieci wodociągowej w ulicy Walecznych wraz z przyłączami w Skarżysku-Kamiennej		
						Budowa sieci wodociągowej w ulicy Wrzosowej wraz z przyłączami w Skarżysku-Kamiennej	Gmina Skarżysko-Kamienna	
						Budowa sieci wodociągowej w ulicy		

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						Partyzantów (od ulicy Walecznych do ul. Sosnowej) w Skarżysku- Kamiennej		
						Opracowanie dokumentacji technicznej na budowę sieci wodociągowej łączącej sieć wodociągową w ul. Prostej ze Stacją Uzdatniania Wody w Skarżysku- Kamiennej.		
Gospodarka wodno-ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych				Ochrona wód, utrzymanie dobrego stanu jakości wód	Wymiana sieci wodociągowej od ul. 3 Maja do mostu na ulicy 11-go Listopada w Skarżysku-Kamiennej		Brak dofinansowania
						Remonty bieżące sieci i przyłączy wodociągowych		
						Budowa sieci wodociągowej w ulicy Niepodległości w Skarżysku- Kamiennej		
		Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej			Przebudowa sieci kanalizacji sanitarnej w ulicy Pułaskiego w Skarżysku- Kamiennej			

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						Przebudowa kanalizacji sanitarnej w ulicy 1-go Maja w Skarżysku-Kamiennej		Brak dofinansowania
						Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Św. Brata Alberta w Skarżysku-Kamiennej	Gmina Skarżysko-Kamienna	
						Przebudowa kanału tłoczego od przepompowni w ul. Prostej w kierunku ul. Brzozowej w Skarżysku-Kamiennej		
						Budowa odcinków sieci kanalizacji sanitarnej w ulicy 3-go Maja w Skarżysku-Kamiennej		
						Remonty bieżące kanalizacji sanitarnej		
						Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części gminy Skarżysko Kościelne		
						Zainstalowanie kraty rzadkiej na dopływie do Oczyszczalni Ścieków		
						Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul.		

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
						Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną	Gmina Suchedniów	Brak dofinansowania
						Budowa kanalizacji deszczowej na osiedlu Bzinek		
						Budowa kanalizacji sanitarnej ulic Brezów i Koszykowa		
						Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Kieleckiej i Warszawskiej		
						Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Żeromskiego		
						Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Jodłowej i części ul. Warszawskiej		
						Budowa kanalizacji w ulicach Langiewicza, Jarzębinowa, Słoneczna		
Gospodarka wodno-ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Przepustowość oczyszczalni ścieków			Ochrona wód, utrzymanie dobrego stanu jakości wód	Przebudowa oczyszczalni ścieków w Suchedniowie w zakresie gospodarki osadowej	Gmina Blizyn	
						Budowa kanalizacji		
		Liczba						

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Gospodarka wodno-ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej				sanitarnej w m. Gostków, Gilów i Bliżyn wraz z rozbudową wodociągu		Brak dofinansowania
						Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Ubyszów wraz z rozbudową wodociągu		
		Przepustowość oczyszczalni ścieków				Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie		
		Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej				Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Henryków, w kierunku ul. Staszica		
						Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Źródlanej i Skrajnej		
						Budowa kanalizacji w m. Bliżyn i Wojtyniów w celu przyłączenia nieruchomości na terenie aglomeracji Bliżyn		
						Budowa wiaty na oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie nad składowiskiem osadu		
		Liczba mieszkańców				Kanalizacja w msc. Podzagnańszcze		

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		korzystających z sieci kanalizacyjnej				Kanalizacja w msc. Występa i Zalezianka		
						Kanalizacja w msc. Stawik i Jaśle		
						Kanalizacja m. Kierz Niedźwiedzi	Skarżysko Kościelne	
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów na terenie gminy Suchedniów	Ilość odpadów zebranych selektywnie			Zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowisko	Odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Suchedniów oraz prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Gmina Suchedniów	Brak dofinansowania
	Usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bliżyn	Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest			Zmniejszenie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Bliżyn	Kontynuacja programu usuwania azbestu		
	Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów na terenie gminy Bliżyn	Ilość odpadów zebranych selektywnie			Zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowisko	Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych poprzez Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów	Gmina Bliżyn	

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Obszar interwencji	Cel długoterminowy do 2024 roku	Wskaźnik Nazwa (+źródło danych)	Wskaźnik Wartość bazowa	Wskaźnik Wartość docelowa	Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2017-2024	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Zasoby przyrodnicze	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy Blizyn	Długość szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżek dydaktycznych				Wyznaczenie i oznakowanie szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżek dydaktycznych	Gmina Blizyn	Brak dofinansowania

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Tabela 65. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2017-2024

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA				
Termomodernizacja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 2 w Skarżysku-Kamiennej, ul. Spacerowa 31	Starostwo Powiatowe	2018	1 652 190	RPOWŚ 2014-2020
Termomodernizacja Powiatowego Urzędu Pracy w Skarżysku-Kamiennej	Starostwo Powiatowe	2018	700 000	RPOWŚ 2014-2020
Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej, ul. Sporna 5	Starostwo Powiatowe	2018	800 000	RPOWŚ 2014-2020
Termomodernizacja budynku administracyjnego przy ul. Sikorskiego 20 w Skarżysku-Kamiennej	Starostwo Powiatowe	2019	800 000	RPOWŚ 2014-2020
Zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. Ekonomii 7 w Skarżysku-Kamiennej na potrzeby domu pomocy społecznej wraz z mieszkaniami chronionymi – montaż kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych	Starostwo Powiatowe	2018	5 098 588	RPOWŚ 2014-2020
Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym - termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	5 821 931	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna PROW 2014-2020
Rozbudowa sieci gazowej (według potrzeb)	Skarżysko-Kamienna	2017-2024	koszty zostaną oszacowane przed realizacją poszczególnych zadań	Zakład Gazowniczy Środki własne Gminy Skarżysko-Kamienna Środki UE
Termomodernizacja budynku Gimnazjum ul. Szarych Szeregów 6	Suchedniów	2017-2020	620 500	PROW 2014-2020
			109 500	Budżet Gminy Suchedniów
Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy	Suchedniów	2017-2020	115 600	PROW 2014-2020

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
ul. Sportowa 1			20 400	Budżet Gminy Suchedniów
Termomodernizacja budynku Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej ul. Emilii Peck 9A	Suchedniów	2017-2020	176 108	PROW 2014-2020
			31 078	Budżet Gminy Suchedniów
Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy ul. Fabryczna 5	Suchedniów	2017-2020	140 250	PROW 2014-2020
			24 750	Budżet Gminy Suchedniów
Termomodernizacja budynku Ośrodka Sportu i Rekreacji ul. Ogrodowa 11	Suchedniów	2017-2020	42 500	PROW 2014-2020
			7 500	Budżet Gminy Suchedniów
Termomodernizacja oraz instalacja ogniw fotowoltaicznych – budynek Zakładu Gospodarki Komunalnej ul. Kościelna 21	Suchedniów	2017-2020	500 000	PROW 2014-2020
			75 000	Budżet Gminy Suchedniów
Termomodernizacja budynków szkół w Bliżynie, Mroczkowie, Sorbinie i Odrowążku z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii - Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii , poprawa bezpieczeństwa i estetyki budynków	Bliżyn	2017-2020	3 000 000	Budżet Gminy Bliżyn RPOW 2014-2020 POIiŚ 2014-2020 WFOŚiGW w Kielcach
Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Urzędu Gminy w Bliżynie	Bliżyn	2019-2020	600 000	Budżet Gminy Bliżyn RPOW 2014-2020 POIiŚ 2014-2020 WFOŚiGW w Kielcach
Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania z Gminny Ośrodek Kultury „Zameczek” w Bliżynie	Bliżyn	2018	100 000	Budżet Gminy Bliżyn POIiŚ 2014-2020 WFOŚiGW w Kielcach
Termomodernizacja i przebudowa systemu grzewczego budynku Przedszkola w Bliżynie	Bliżyn	2018-2019	400 000	Budżet Gminy Bliżyn RPOW 2014-2020 POIiŚ 2014-2020 WFOŚiGW w Kielcach
Montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych na terenie gminy	Bliżyn	2017-2020	koszty zostaną oszacowane przed przystąpieniem do	Środki właścicieli nieruchomości

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
			realizacji poszczególnych zadań	WFOŚiGW w Kielcach
Montaż kolektorów słonecznych w budynkach użyteczności publicznej	Bliżyn	2017-2020	koszty zostaną oszacowane przed przystąpieniem do realizacji poszczególnych zadań	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE WFOŚiGW w Kielcach
Wspieranie wymiany przestarzałych źródeł ciepła w gospodarstwach domowych (niskosprawnych kotłów na paliwa stałe) na źródła nowoczesne (wysokosprawne źródła energetyczne charakteryzujące się niższą emisją zanieczyszczeń)	Bliżyn	2017-2020	koszty zostaną oszacowane przed przystąpieniem do realizacji poszczególnych zadań	Budżet Gminy Bliżyn RPOWŚ 2014-2020 POIiŚ 2014-2020 WFOŚiGW w Kielcach
Rozbudowa sieci gazowej wg potrzeb	Bliżyn	2017-2024	brak danych	Zakład gazowniczy Środki UE Budżet Gminy Bliżyn
Modernizacja budynków po byłych szkołach podstawowych w msc. Klonów i Zagórze	łączna	2017-2018	brak danych	Budżet Gminy łączna RPOWŚ 2014-2020
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIE HAŁASEM				
Przebudowa drogi powiatowej nr 0441T Mroczków-Rędocin - granica woj. Świętokrzyskiego (Borki) w m. Rędocin	Starostwo Powiatowe	2017	750 000	Środki własne powiatu Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach
Przebudowa ul. Paryskiej na odcinku od ul. Krasieńskiego do ul. Norwida w Skarżysku-Kamiennej	Starostwo Powiatowe	2017	400 000	Środki własne powiatu Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach
Przebudowa mostu w ciągu drogi nr 0576T w Majków gm. Skarżysko Kościelne	Starostwo Powiatowe	2017	300 000	Środki własne powiatu Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach
Budowa ul. Ponurego w Skarżysku-Kamiennej	Starostwo Powiatowe	2017	1 500 000	Środki własne powiatu
Rozbudowa drogi powiatowej nr 0537T relacji Majków - Michałów - Marcinków w gm. Skarżysko Kościelne	Starostwo Powiatowe	2018	400 000	Środki własne powiatu
Przebudowa drogi powiatowej Nr 0592T na odcinku od drogi krajowej nr 7 do granicy lasu w m. Suchedniów	Starostwo Powiatowe	2018	1 000 000	Środki własne powiatu

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
Budowa dróg na części terenu objętego MPZP CENTRUM	Skarżysko-Kamienna	2017-2021	4 998 559	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna NPPDL
Budowa ul. Kościelnej w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	2 111 000	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna NPPDL
Przebudowa dróg wewnątrzsiedlowych na Osiedlu Milica i Przylesie	Skarżysko-Kamienna	2017-2023	4 359 457	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna
Przebudowa ul. Chłodnej i ul. Spacerowej /od ul. Chłodnej do ul. Piaskowej/	Skarżysko-Kamienna	2017-2022	3 555 190	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna
Rozbudowa ul. Gajowej	Skarżysko-Kamienna	2017-2021	3 491 940	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna
Rozbudowa ul. Torowej	Skarżysko-Kamienna	2017-2019	3 365 566	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna
Modernizacja oświetlenia ulicznego	Skarżysko-Kamienna	2017	4 996 837	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna PROW 2014-2020
Przebudowa ulic: Powstańców 1863 r., Krótkiej, Kieleckiej, Spokojnej i Fabrycznej wraz z przebudową infrastruktury komunalnej – I etap rewitalizacji – poprawa sieci dróg w mieście	Suchedniów	2017-2018	6 983 148	Budżet Gminy Suchedniów PROW 2014-2020
Przebudowa drogi gminnej Brzeście-Bliżyn w miejscowości Brzeście i Bliżyn w km 0+418 do km 1+356	Bliżyn	2017	9 932 270	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Budowa drogi dojazdowej w Gilowie od skrzyżowania z drogą krajową nr 42	Bliżyn	2017	315 500	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Budowa drogi gminnej Górki-Barwinek-Mroczków w miejscowości Górki i Mroczków	Bliżyn	2017-2023	623 670	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Budowa drogi publicznej dojazdowej w Bliżynie /koło zalewu/ od skrzyżowania z drogą gminną ul. Zafabryczna	Bliżyn	2017-2022	475 536	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Remonty dróg gminnych i wewnętrznych na terenie	Bliżyn	2017-2024	10 000	Budżet Gminy Bliżyn

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
gminy				Środki UE
Budowa chodnika w ciągu drogi gminnej Bliżyn ul. Zafabryczna	Bliżyn	2017-2022	114 000	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Przebudowa dróg gminnych w miejscowościach Czerwona Górka, Klonów i Jęgrzna (Zajamnie)	łączna	2017-2018	1 290 195	Budżet Gminy Łączna PROW 2014-2020
Przebudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kościelne ul. Graniczna	Skarżysko Kościelne	2018	361236,04	Budżet Gminy Skarżysko Kościelne Program Rozbudowy Dróg Lokalnych, Środki UE
Rozbudowa drogi gminnej w m.. Grzybowa Góra ul. Słoneczna	Skarżysko Kościelne	2017	940 000,00	Budżet Gminy Skarżysko Kościelne Program Rozbudowy Dróg Lokalnych
Rozbudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kość. Ul. Leśna	Skarżysko Kościelne	2018	1 100 000	Budżet Gminy Skarżysko Kościelne Program Rozbudowy Dróg Lokalnych, Środki UE
Rozbudowa drogi gminnej w m. Skarżysko Kość. Ul. Spacerowa	Skarżysko Kościelne	2019	2 890 000	Budżet Gminy Skarżysko Kościelne Program Rozbudowy Dróg Lokalnych, Środki UE
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI				
Budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w miejscowości Wołów	Bliżyn	2017-2020	brak danych	Województwo Świętokrzyskie
Budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w miejscowości Mroczków	Bliżyn	2017-2020	7 000 000	Budżet Gminy Bliżyn WFOŚiGW w Kielcach
Budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego w miejscowości Sołtyków	Bliżyn	2017-2020	6 000 000	Budżet Gminy Bliżyn WFOŚiGW w Kielcach
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA				
Przebudowa sieci wodociągowej w ulicy Pułaskiego w Skarżysku- Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	170 000	Środki MPWiK
Budowa przepompowni II ^o na terenie zbiornika	Skarżysko-Kamienna	2018	100 000	Środki

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
Krakowska w Skarżysku- Kamiennej				MPWiK
Budowa sieci wodociągowej łączącej zbiorniki I strefy w rejonie ulicy Krakowskiej z siecią wodociągową w ulicy Parkingowej w Skarżysku- Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	140 000	Środki MPWiK
Budowa sieci wodociągowej pod rzeką Kamienną z Zakładu Z-2 w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	300 000	Środki MPWiK
Wymiana rurociągu od studni nr 3 do Stacji Uzdatniania Wody	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	60 000	Środki MPWiK
Wymiana rurociągu od studni nr 4 do Stacji Uzdatniania Wody	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	80 000	Środki MPWiK
Wymiana sieci wodociągowej w os. Łyżwy w Skarżysku- Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	50 000	Środki MPWiK
Budowa sieci wodociągowej łączącej miejscowości Skarżysko-Kamienna i Skarżysko Kościelne	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	320 000	Środki MPWiK
Wymiana sieci wodociągowej w ulicy Rejowskiej na odcinku od ul. Zielnej do ul. Sokolej w Skarżysku- Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	145 000	Środki MPWiK
Przebudowa sieci wodociągowej w rejonie ul. Sportowej (od ul. Multanka do stadionu sportowego przy ul. Słonecznej) w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	180 000	Środki MPWiK
Budowa sieci wodociągowej w ulicy Walecznych wraz z przyłączami w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	160 000	Środki MPWiK
Budowa sieci wodociągowej w ulicy Wrzosowej wraz z przyłączami w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	160 000	Środki MPWiK
Budowa sieci wodociągowej w ulicy Partyzantów (od ulicy Walecznych do ul. Sosnowej) w Skarżysku- Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	220 000	Środki MPWiK
Opracowanie dokumentacji technicznej na budowę sieci wodociągowej łączącej sieć wodociągową w ul. Prostej ze Stacją Uzdatniania Wody w Skarżysku- Kamiennej.	Skarżysko-Kamienna	2018	30 000	Środki MPWiK
Wymiana sieci wodociągowej od	Skarżysko-Kamienna	2018	500 000	Środki

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
ul. 3 Maja do mostu na ulicy 11-go Listopada w Skarżysku-Kamiennej				MPWiK
Remonty bieżące sieci i przyłączy wodociągowych	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	450 000	Środki MPWiK
Budowa sieci wodociągowej w ulicy Niepodległości w Skarżysku- Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	400 000	Środki MPWiK
Przebudowa sieci kanalizacji sanitarnej w ulicy Pułaskiego w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	25 000	Środki MPWiK
Przebudowa kanalizacji sanitarnej w ulicy 1-go Maja w Skarżysku- Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	145 000	Środki MPWiK
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Św. Brata Alberta w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	100 000	Środki MPWiK
Przebudowa kanału tłocznego od przepompowni w ul. Prostej w kierunku ul. Brzozowej w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	55 000	Środki MPWiK
Budowa odcinków sieci kanalizacji sanitarnej w ulicy 3-go Maja w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	2017	200 000	Środki MPWiK
Remonty bieżące kanalizacji sanitarnej	Skarżysko-Kamienna	2017-2018	600 000	Środki MPWiK
Budowa przyłączy kanalizacyjnych dla części gminy Skarżysko Kościelne	Skarżysko-Kamienna	2017	500 000	Środki MPWiK
Zainstalowanie kraty rzadkiej na dopływie do Oczyszczalni Ścieków	Skarżysko-Kamienna	2018	500 000	Środki MPWiK
Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną	Skarżysko-Kamienna	2017	2 637 204	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna
Budowa kanalizacji deszczowej na osiedlu Bzinek	Skarżysko-Kamienna	2017-2019	3 114 937	Budżet Gminy Skarżysko-Kamienna
Budowa kanalizacji sanitarnej ulic Brezów i Koszykowa	Suchedniów	2017-2018	4 794 630	Budżet Gminy Suchedniów PROW 2014-2020
Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Kieleckiej i	Suchedniów	2019-2021	4 070 000	Budżet Gminy Suchedniów

*Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
Warszawskiej				PROW 2014-2020
Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Żeromskiego	Suchedniów	2017-2018	2 805 020	Budżet Gminy Suchedniów PROW 2014-2020
Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Jodłowej i części ul. Warszawskiej	Suchedniów	2017-2018	828 800	Budżet Gminy Suchedniów PROW 2014-2020
Budowa kanalizacji w ulicach Langiewicza, Jarzębinowa, Słoneczna	Suchedniów	2017-2021	5 200 000	Budżet Gminy Suchedniów PROW 2014-2020
Przebudowa oczyszczalni ścieków w Suchedniowie w zakresie gospodarki osadowej	Suchedniów	2017-2020	7 403 357	Budżet Gminy Suchedniów PROW 2014-2020
Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Gostków, Gilów i Bliżyn wraz z rozbudową wodociągu	Bliżyn	2022	6 200 000	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Ubyszów wraz z rozbudową wodociągu	Bliżyn	2022	3 500 000	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie	Bliżyn	2022	1 500 000	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Henryków, w kierunku ul. Staszica	Bliżyn	2019	1 980 000	Budżet Gminy Bliżyn
Budowa kanalizacji sanitarnej m. Bliżyn w rejonie ul. Źródlanej i Skrajnej	Bliżyn	2019	180 000	Budżet Gminy Bliżyn
Budowa kanalizacji w m. Bliżyn i Wojtyniów w celu przyłączenia nieruchomości na terenie aglomeracji Bliżyn	Bliżyn	2019	75 000	Budżet Gminy Bliżyn
Budowa wiaty na oczyszczalni ścieków w Wojtyniowie nad składowiskiem osadu	Bliżyn	2020	109 760	Budżet Gminy Bliżyn
Kanalizacja w msc. Podzagnańszcze	łącznie	2017-2020	4 800 000	Budżet Gminy łącznie PROW 2014-2020
Kanalizacja w msc. Występa i Zalezianka	łącznie	2017-2019	7 000 000	Budżet Gminy łącznie

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego
na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024

Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Lata realizacji	Szacunkowe koszty zadania [zł]	Źródła środków
				RPOWŚ 2014-2020
Kanalizacja w msc. Stawik i Jaśle	łącznie	2017-2020	4 000 000	Budżet Gminy łącznie PROW 2014-2020
Kanalizacja m. Kierz Niedźwiedzi	Skarżysko Kościelne	2017-2024	9 000 000	Budżet Gminy łącznie PROW 2014-2020 Środki UE
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW				
Odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych pochodzących z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Suchedniów oraz prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Suchedniów	2017-2024	610 000/rok	Budżet Gminy Suchedniów
Kontynuacja programu usuwania azbestu	Bliżyn	2017-2024	koszty są zależne od zgłoszeń mieszkańców i ilości zebranego azbestu rocznie	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE WFOŚiGW w Kielcach
Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych poprzez Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów	Bliżyn	2017-2020	Koszty zostaną oszacowane przed przystąpieniem do realizacji	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE				
Wyznaczenie i oznakowanie szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżek dydaktycznych	Bliżyn	2017-2024	koszty zostaną oszacowane przed przystąpieniem do realizacji zadania	Budżet Gminy Bliżyn Środki UE

Zarządzanie ochroną środowiska

Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej: przezorności, integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, równego dostępu do środowiska przyrodniczego, regionalizacji, uspołecznienia, „zanieczyszczający płaci”, prewencji, stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT), subsydiarności, skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Zarządzenie środowiskiem opiera się na wykorzystaniu:

- instrumentów prawnych – ustaw i rozporządzeń, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej
- instrumentów finansowych – opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjnych kar pieniężnych, funduszy celowych
- instrumentów społecznych – współdziałania i partnerstwa, edukacji ekologicznej, komunikacji społecznej
- instrumentów strukturalnych – strategii i programów wdrożeniowych.

Zarządzanie ochroną środowiska na szczeblu powiatu dotyczy zadań własnych oraz koordynacji zadań realizowanych przez gminy, jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze – uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego. W realizacji programu uczestniczą:

- podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
- podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
- jednostki kontrolujące realizację programu oraz efekty,
- mieszkańcy, jako końcowy beneficjent programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację programu jest Zarząd Powiatu, zobowiązany do składania cyklicznych raportów Radzie Powiatu. Realizacja programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej (szczebla wojewódzkiego, gmin wchodzących w skład powiatu oraz sąsiednich powiatów), administracji specjalnej, w kompetencjach której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ

DZIAŁANIA ŁAGODZĄCE

Są to środki zmierzające do zmniejszenia lub nawet eliminacji negatywnego oddziaływania na element środowiska społecznego lub przyrodniczego.

DZIAŁANIA KOMPENSUJĄCE

Są to działania najczęściej niezależne od przedsięwzięcia inwestycyjnego, których celem jest kompensacja znaczącego niekorzystnego oddziaływania na środowisko, jakie jest spowodowane realizacją tego przedsięwzięcia.

Zgodnie z art. 41 ustawy Prawo ochrony środowiska, projekt kompensacji przyrodniczej może być zawarty w prognozie oddziaływania na środowisko planów, programów i strategii. Natomiast zgodnie z art. 75 ustawy Prawo ochrony środowiska kompensacja przyrodnicza może być realizowana tylko wówczas, gdy „ochrona elementów przyrodniczych nie jest możliwa”.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach "Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024", które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim na etapie budowy inwestycje w zakresie infrastruktury komunalnej: inwestycje wodociągowe i kanalizacyjne, rozbudowa dróg i inwestycje dotyczące rozwoju sieci gazowniczej. Zadania te wykonywane są głównie przez gminy. Negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

Do rozwiązań zapobiegających lub ograniczających ewentualne negatywne oddziaływania na środowisko należą:

- zminimalizowanie konieczności wycinki drzew związanych z nowymi inwestycjami – lokalizacja inwestycji powinna w jak najmniejszym stopniu odbywać się kosztem istniejącego drzewostanu
- zaplanowanie miejsc do nasadzeń drzew, niekolidujących z planami zagospodarowania przestrzennego
- zapobieganie powstawaniu oraz niewłaściwemu postępowaniu z powstałymi odpadami w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych oraz w fazie eksploatacji
- zapobieganie zwiększonej emisji hałasu w związku z prowadzeniem prac – korzystanie z nowoczesnych maszyn w dobrym stanie technicznym, ograniczenie działań do pory dziennej
- wprowadzania nasadzeń w obszarach o zwieszonym ruchu kołowym, w celu ochrony przed hałasem komunikacyjnym, związanym np. ze zwiększeniem presji turystycznej
- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych
- prowadzenie kontroli zakładów przemysłowych w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza, ścieków
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

W stosunku do konkretnych inwestycji realizowanych przez gminy należy przewidzieć odrębne działania zapobiegające naruszeniom zasobów środowiskowych. Starostwo Powiatowe prowadzi nadzór nad tymi działaniami. I tak:

- realizacja zadań rozbudowy infrastruktury sieciowej - wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej - (opracowanie koncepcji budowy zgodnej z warunkami ukształtowania terenu i rzeczywistymi potrzebami długoterminowymi, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy)
- realizacja zadań modernizacji i rozbudowy dróg (dopasowanie technologii, zabezpieczenie spływu z nawierzchni jezdni, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, odpowiednie zabezpieczenie krzyżujących się instalacji, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy, budowy przejść dla zwierząt)
- realizacja zadań termomodernizacji obiektów i wymiany źródeł ciepła (opracowanie technologii, dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt, korzystanie z nowoczesnych technologii i urządzeń niskoemisyjnych). Elementem podstawowym przed przystąpieniem do prac termomodernizacyjnych jest ekspertyza ornitologa i chiropterologa stwierdzająca obecność ptaków i nietoperzy lub ich brak w danym obiekcie. W sytuacji stwierdzenia obecności ptaków czy nietoperzy, należy dostosować terminy i sposób wykonywania prac do okresów lęgu, rozrodu lub hibernacji ptaków i nietoperzy, zabezpieczając z wyprzedzeniem szczeliny przed zajęciem ich przez ptaki i nietoperze. Podczas prowadzenia prac inwestycyjnych w takich budynkach należy uzyskać (przed rozpoczęciem prac) zezwolenie, o którym mowa w art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2014 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. 2016., poz. 2134 ze zmianami). Po zakończeniu prac należy umożliwić im dalsze gniazdowanie lub zapewnić siedliska zastępcze

W zależności od rodzaju realizowanej inwestycji może wystąpić konieczność uzgodnień z właściwymi organami ochrony środowiska.

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego

Elementy wdrażania "Programu..."

Środki finansowe na realizację "Programu..."

Na wdrażanie programu ochrony środowiska mogą być przeznaczone:

- środki własne
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów
- obligacje
- dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych.
- Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów ochrony środowiska to:
  - Budżet Państwa
  - Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki)
  - Fundusze UE
  - Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska.

ŚRODKI WŁASNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Narodowy Fundusz prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, działając na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska i zgodnie z unijną zasadą „zanieczyszczający płaci”. Czerpie przychody głównie z opłat i kar za korzystanie ze środowiska, opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych, opłat sektora energetycznego, opłat wynikających z ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz ze sprzedaży jednostek przyznanej emisji gazów cieplarnianych.

Narodowy Fundusz zapewnia wykorzystanie funduszy zagranicznych, przeznaczonych na ochronę środowiska, m.in. z Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu LIFE+, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Wpływy uzyskane przez Polskę w międzynarodowych transakcjach sprzedaży uprawnień do emisji dwutlenku węgla w ramach Protokołu z Kioto, zasilają System zielonych inwestycji (GIS - Green Investment Scheme), który wspiera inwestycje z zakresu ochrony klimatu i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Dofinansowanie przedsięwzięć odbywa się przez udzielanie:

- zwrotnych oprocentowanych pożyczek,
- bezzwrotnych dotacji, w tym:
  - dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych,
  - dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych,
  - dopłaty do oprocentowania lub ceny wykupu obligacji,
  - dopłaty do demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Główną formą dofinansowania działań przez NFOŚiGW są oprocentowane pożyczki i dotacje. Planowanie i realizacja dofinansowania przedsięwzięć odbywa się, zgodnie z preferencjami, wg listy programów priorytetowych. Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem: nfosigw.gov.pl.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KIELCACH

Rolą wojewódzkiego funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW listy zdań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- wносить udziały spółek działających w kraju,
- nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Głównym celem WFOŚiGW w Kielcach jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez:

- stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku w województwie świętokrzyskim,
- pełne oraz zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska, w odniesieniu do pięciu dziedzinowych celów środowiskowych (priorytetów):
  - ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi;
  - racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
  - ochrona atmosfery oraz ochrona przed hałasem;
  - ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów;
  - inne działania ochrony środowiska, w tym szeroko rozumiana edukacja ekologiczna na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem: www.wfos.com.pl.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA LATA 2014-2020

Z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, o dofinansowanie może ubiegać się każdy, z wyjątkiem osób fizycznych tj. prywatnych nieprowadzących działalności gospodarczej. Należy jednak spełnić określone warunki. Natomiast osoby fizyczne nie pozostaną jednak bez wsparcia - mogą korzystać ze wsparcia dotacyjnego lub pożyczki na rozpoczęcie działalności, albo biorąc udział w realizowanych projektach, np. uczestnicząc w szkoleniach, czy też otrzymując grant.

W dokumencie pn. SZCZEGÓŁOWY OPIS OSI PRIORYTETOWYCH określone są typy beneficjentów przypisane do konkretnych działań.

W ramach wyodrębnionych osi priorytetowych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 można uzyskać wsparcie na następujące typy przedsięwzięć:

- publiczna infrastruktury B+R oraz rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego; projekty B+R od fazy badań, przez prace rozwojowe, aż po pierwszą produkcję,
- wdrożenie wyników prac B+R w działalności firmy,
- wsparcie IOB jako wspierających innowacje w sektorze przedsiębiorczości,
- tereny inwestycyjne,
- pomoc w przygotowaniu przez MŚP nowych modeli biznesowych opartych na TIK (e handel / promocja gospodarczo-branżowa / obsługa inwestorów),
- wsparcie MŚP na wczesnym etapie rozwoju(m.in. inkubatory przedsiębiorczości),
- wsparcie IOB w zakresie wystandaryzowanych usług dla MŚP,
- rozbudowaprzedsiębiorstwa, w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług (innowacje produktowe, procesowe, wdrożenie prototypu do produkcji.),
- wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej z OZE,
- instalacje do produkcji biokomponentów i biopaliw,
- termomodernizacja energetyczna budynków – głęboka i kompleksowa
- modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne,
- budowa i modernizacja sieci ciepłowniczej,
- wymiana źródeł ciepła,
- ścieżki rowerowe,
- infrastruktura Park & Ride,
- infrastruktura dworcowa i miejska (m.in. przebudowa skrzyżowań, buspasy),
- ekologiczny tabor w transporcie publicznym, przeciwdziałanie klęskom żywiołowym oraz usuwanie skutków katastrof (zbiorniki małej retencji, poldery zalewowe, specjalistyczny sprzęt i wyposażenie, OSP);
- infrastruktura do selektywnej: zbiórki, przetwarzania odpadów, sortowanie, kompostowanie,
- kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawa dostępności zasobów kulturowych regionu – zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa, produkty turystyczne, szlaki kulturowe, prace konserwacyjne,
- utrzymanie obszarów i zasobów cennych przyrodniczo (lokalnych i regionalnych) parki kraj. i miejskie, rezerваты, banki genowe, ścieżki edukacyjne),

- budowa lub przebudowa dróg wojewódzkich stanowiących połączenie z siecią dróg krajowych, ekspresowych oraz autostrad,
- modernizacja, rehabilitacji a także budowa nowych odcinków sieci kolejowej inwestycje z zakresu infrastruktury dworcowej o znaczeniu regionalnym,
- adaptacja zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych,
- rozwój e-usług (e-gmina, e-zdrowie dla obywateli),
- rozwój zasobów danych przestrzennych oraz ich digitalizacja,
- rozwój infrastruktury informatycznej (elektroniczny obieg dokumentów.),
- wsparcie dla terenów, które tracą swój dotychczasowy charakter społeczno-gospodarczy - rozwój i gospodarcze wykorzystanie potencjału endogenicznego danego terytorium,
- infrastruktura ochrony zdrowia i usług społecznych (podstawowa opieka, dzieci do lat 3, medycyna pracy, mieszkania socjalne),
- infrastruktura dydaktyczna szkół, szkolnictwa zawodowego i wyższego,
- infrastruktura przedszkolna,
- opieka nad dziećmi do lat 3 – żłobki, kluby dziecięce, nianie,
- profilaktyczne programy zdrowotne – krajowe i regionalne, programy zdrowotne przeciwdziałające przerwaniu aktywności zawodowej,
- edukacja przedszkolna (nowe miejsca, zajęcia, poprawa dostęp., godzin otwarcia),
- edukacja podstawowa i ponadpodstawowa (zajęcia pozalekcyjne, pozaszkolne, praca indywidualna, kompetencje nauczycieli),
- program stypendialny dla szkół ponadpodstawowych i zawodowych,
- podnoszenie umiejętności, kwalifikacji osób dorosłych w obszarze ICT i języków obcych,
- nowoczesne nauczanie (TIK) – Cyfrowa szkoła, E-nauczyciel,
- kształcenie zawodowe (doradztwo, programy edukacyjne, staże u pracodawców), wsparcie i tworzenie centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego (sprzęt, programy doradztwa zawodowego, dualne systemy kształcenia).

Wsparcie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:

- aktywizacja społeczno–zawodowo-socjalna: (poradnictwo, integracja wykluczonych, streetworking, profilaktyka społeczna i wsparcie dla rodzin i dzieci (świetlice środowiskowe, interwencja kryzysowa, placówki opieki dziennej i całodobowej, rehabilitacja i profilaktyka),
- wsparcie pieczy zastępczej (w tym deinstytucjonalizacja),
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla osób niesamodzielnych,
- wczesne wykrywanie wad rozwojowych i rehabilitacja dzieci,

Ekonomia społeczna (nowe i istniejące, animacja, inkubacja, warsztaty, doradztwo, lokalne plany rozwoju ekonomii społecznej).

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej – usługi wsparcia dla sektora ES oraz LGD

Wsparcie osób nieposiadających zatrudnienia:

- instrumenty i usługi rynku pracy (pośrednictwo, staże, kursy, subsydia, doposażenie miejsca pracy),
- EURES – pośrednictwo pracy międzynarodowej,

- dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej (plus wsparcie szkoleniowodoradcze),

Rejestr Usług Rozwojowych (RUR):

- wsparcie rozwojowe dla przedsiębiorstw (doradztwo biznesowe, mentoring, asysta w prowadzeniu działalności),
- usługi rozwojowe dla pracowników zgodne ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstwa (np. ogólne i specjalistyczne szkolenia).

W ramach RPOWŚ 2014-2020 preferowane będą projekty wspierające Inteligentną Specjalizację Województwa Świętokrzyskiego.

Formy wsparcia z RPOWŚ:

- Dotacje bezzwrotne;
- Pożyczki na preferencyjnych warunkach dla osób zamierzających rozpocząć działalności gospodarczej;
- Pożyczki lub poręczenia udzielane na preferencyjnych warunkach dla MŚP;
- Szkolenia, stypendia, staże, subsydiowanie zatrudnienia, oraz inne formy wsparcia.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne.

Wsparcie z POIiŚ 2014- 2020 przewidziane jest dla:

- Mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- osób fizycznych,
- samorządów, organizacji i innych podmiotów (administracja publiczna, przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne, instytucje wspierające biznes, partnerstwa, służby publiczne inne niż administracja, instytucje ochrony zdrowia, duże przedsiębiorstwa, rolnicy, rybacy, organizacje społeczne i związki wyznaniowe, instytucje nauki i edukacji).

Wsparcie można otrzymać w ramach siedmiu osi priorytetowych, do których przyporządkowano priorytety inwestycyjne. Poniżej scharakteryzowano poszczególne osie priorytetowe.

I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki.

Oś priorytetowa I przeznaczona jest do finansowania wyłącznie z jednego funduszu (tj. Funduszu Spójności). W ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewiduje się wsparcie na budowę i przebudowę instalacji OZE, przebudowę linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie, kompleksową modernizację energetyczną, zastosowanie energooszczędnych technologii, wprowadzanie systemów zarządzania energią, przebudowę systemów grzewczych (wraz z wymianą i przyłączeniem źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, zastosowanie automatyki pogodowej i systemów zarządzania budynkiem; budowę lub przebudowę w kierunku inteligentnych sieci dystrybucyjnych, działania w zakresie popularyzacji wiedzy na temat inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii, rozwiązań, standardów, najlepszych praktyk w zakresie związanym z inteligentnymi sieciami elektroenergetycznymi, budowę nowych odcinków sieci ciepłej wraz z przyłączami i węzłami ciepłowniczymi, przebudowę istniejących systemów ciepłowniczych; budowę, przebudowę instalacji wysokosprawnej kogeneracji.

II. Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu.

Priorytety inwestycyjne wyznaczone w ramach tej osi pochodzą z dwóch celów tematycznych 5. i 6., tj. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.

Oś II przewiduje wsparcie dla opracowania lub aktualizacji dokumentów strategicznych wymaganych prawem unijnym lub krajowym lub przewidzianych w SPA 2020, poprawy bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania suszy, zabezpieczenia przed skutkami zmian klimatu obszarów szczególnie wrażliwych, infrastruktury w zakresie systemów selektywnego zbierania odpadów, instalacji do recyklingu i odzysku poszczególnych frakcji materiałowych odpadów, instalacji do mechanicznego i biologicznego przetwarzania odpadów, instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych wraz z odzyskiem energii, infrastruktury zagospodarowania ścieków i osadów komunalnych, ochrony in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, rozwoju zielonej infrastruktury, opracowania m.in. planów zadań ochronnych i planów ochrony, wdrażania instrumentów zarządczych w ochronie przyrody, rekultywacji na cele środowiskowe zanieczyszczonych/zdegradowanych terenów, rozwoju miejskich terenów zieleni.

III. Rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego.

W ramach osi III będą realizowane projekty, których efektem będzie stworzenie spójnej sieci dróg o dużej przepustowości, dążące do rozwoju drogowej infrastruktury w sieci TEN-T oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Priorytetowo realizowane będą odcinki dróg w TEN-T, w sieci bazowej, a także dróg w sieci kompleksowej o dużym znaczeniu gospodarczym.

Dodatkowo dofinansowywane będą projekty służące rozwojowi i usprawnianiu przyjaznych środowisku i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych.

IV. Infrastruktura drogowa dla miast

Wsparcie finansowe w ramach osi IV otrzymają inwestycje na krajowej sieci drogowej w TEN-T dotyczące powiązania infrastruktury miejskiej z pozamiejską siecią TEN-T, obwodnice pozamiejskie na drogach krajowych i ekspresowych, drogi krajowe w miastach na prawach powiatu oraz trasy wylotowe na drogach krajowych, odcinki dróg ekspresowych przy miastach. Będą one uzupełniane o inwestycje z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego (BRD), obejmujące inwestycje infrastrukturalne. Projekty będą realizowane na drogach zarządzanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, a także przez miasta na prawach powiatu.

V. Rozwój transportu kolejowego w Polsce

Inwestycje wspierane w ramach tej osi będą dotyczyły modernizacji i rehabilitacji istniejących szlaków kolejowych w sieci TEN-T służących do przewozów pasażerskich i towarowych przede wszystkim głównych korytarzy kolejowych: E 20 / C-E 20, E 30 / C-E 30, C-E 59, C-E 65, E-59 i E

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020

Celem głównym PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone

na realizację PROW 2014-2020 wyniosą 13 513,29 mln euro.

Program będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020, a mianowicie:

- P1 – Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie oraz na obszarach wiejskich,
- P2 - Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami,
- P3 - Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie
- P4 – Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,
- P5 – Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,
- Promowanie włączenia społecznego, zmniejszenie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego w obszarach wiejskich

Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego.

Planowane w Programie instrumenty pomocy finansowej będą miały na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych (modernizacja gospodarstw rolnych, restrukturyzacja gospodarstw rolnych, premie dla młodych rolników, płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne), co ma szczególne znaczenie dla regionu z uwagi na duże rozdrobnienie i duży udział małych gospodarstw.

PROCEDURA OPINIOWANIA ORAZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PROJEKTU PROGRAMU

Projekt Programu zgodnie z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 353 ze zm.) został przekazany przez Starostę Skarżyskiego do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach - pismo z dnia 28.09.2016 r. znak pisma OS.602.1.2016 oraz Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego pismo z dnia 07.12.2016 r. znak OS.602.1.2016, z prośbą o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości projektu Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w piśmie z dnia 24.10.2016 r. znak WPN-II.411.19.2016.MK uzgodnił zakres i stopień szczegółowości prognozy.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w piśmie z dnia 11.01.2017 r. znak NZ.9022.5.286.2016 również określił zakres i stopień szczegółowości prognozy. Projekt dokumentu wraz z prognozą poddany zostanie opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Państwowego Inspektora Sanitarnego w Kielcach.

Ponadto Starosta Skarżyski działając na podstawie art. 17 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 672 ze zm.) zwrócił się z

pisemną prośbą o zaopiniowanie projektu Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024 do Zarządu Województwa Świętokrzyskiego. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego pismem z dnia 27.12.2016r. Znak OWŚ-III.7011.16.2016 wniósł o uzupełnienie i poprawienie nieprawidłowości w projekcie „Programu Ochrony Środowiska...”, co zostało dokonane.

Dla projektu „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Skarżyskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024” przeprowadzone zostaną konsultacje społeczne. Zapewniony zostanie 21- dniowy termin na zapoznanie się z dokumentami i możliwością składania uwag i wniosków.

STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Ogólne informacje o powiecie

1. Powiat skarżyski położony jest w północnej części województwa świętokrzyskiego. Powiat tworzy miasto Skarżysko-Kamienna, miasto i gmina Suchedniów oraz gminy: Bliżyn, Łączna, Skarżysko Kościelne. Powierzchnia powiatu wynosi 395,5 km². Ogólna liczba ludności, wg stanu na 31.12.2015r., wynosiła 77 039.
2. Podstawową formą użytkowania terenu powiatu są użytki rolne, duży udział mają także grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w branżach: handel, naprawa pojazdów, przetwórstwo przemysłowe oraz budownictwo.
3. Gleby na terenie powiatu cechują się niską jakością (dominują tu klasy od IVa do VI). Największe rozprzestrzenienie posiadają gleby bielcowe i brunatne wytworzone z piasków, glin i iłów. Są to gleby kamieniste i mocno zakwaszone. W dolinach rzecznych występują: mady rzeczne, gleby mułowe, mułowo-torfowe, torfowe i murszowe.
4. Powiat Skarżyski leży na obszarze czterech zlewni drugiego rzędu: Kamiennej, Pilicy, Iłżanki i Nidy. Na terenie powiatu znajduje się 6 zbiorników wodnych: „Rejów” i „Bernatka” w Skarżysku-Kamiennej, „Kamionka (Suchedniów)” i „Mostki” w Suchedniowie, „Jaśle” w Łącznej oraz „Bliżyński” usytuowany w Bliżynie. Na obszarze powiatu skarżyskiego wody podziemne występują w poziomach: sylursko- dewońskim, triasowym, jurajskim i czwartorzędowym. Znajdują się tu 3 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: nr 415 – Górna Kamienna oraz 414 – Zagnańsk i w niewielkim fragmencie nr 419 – Bodzentyn.
5. Lesistość powiatu skarżyskiego wynosi 58,8 % powierzchni ogólnej. Lasy państwowe należą do nadleśnictw: Skarżysko, Suchedniów, Zagnańsk i Stąporków.
Obszarami i formami chronionymi są:
  - Świętokrzyski Park Narodowy
  - Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy
  - Sieradowicki Park Krajobrazowy
  - Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu
  - Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej
- Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu
- Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Rezerwat „Świnia Góra”
- Rezerwat „Dalejów”
- Rezerwat „Ciechostowice”
- Obszary Natura 2000: „Lasy Suchedniowskie” PLH260010, „Ostoja Sieradowicka” PLH260031, „Dolina Krasnej” PLH260001, „Łysogóry” PLH260002, „Lasy Skarżyskie” PLH260011, „Ostoja Barcza” PLH260025, „Uroczysko Pięty” PLH260012, „Dolina Czarnej” PLH260015
- 1 stanowisko dokumentacyjne
- 6 użytków ekologicznych
- 45 pomników przyrody

Wpływ istniejącej infrastruktury na stan środowiska

1. W zakresie istniejącej infrastruktury, która może mieć wpływ na stan środowiska przyrodniczego (szczególnie na jakość wód powierzchniowych i podziemnych) należy zwrócić uwagę na funkcjonujące na tym terenie obiekty oczyszczalni ścieków. Innym elementem wpływającym na stan środowiska przyrodniczego są eksploatowane ujęcia wód podziemnych, ze względu na występujące obszary GZWP.

Aktualnie obszarami interwencji na terenie powiatu, czyli obszarami stwarzającymi nadal problemy środowiskowe są: wody powierzchniowe, zasoby przyrodnicze, obszary wymagające rekultywacji, powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, infrastruktura kanalizacyjna, gospodarka odpadami.

Cele strategiczne, priorytety i działania

1. Priorytety w zakresie ochrony środowiska dla powiatu to:
poprawa stanu środowiska w poszczególnych obszarach powiatu skarżyskiego
przyjazny środowisku naturalnemu rozwój gospodarczy powiatu skarżyskiego
2. Działania w Programie realizowane będą w podziale na grupy: powietrze atmosferyczne, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne, wody podziemne i powierzchniowe, gospodarka odpadami, gleby i zasoby naturalne, środowisko przyrodnicze, zagrożenie dla środowiska i edukacja ekologiczna.

Powiat po dwóch latach wdrażania opracowanej strategii ochrony środowiska będzie zobowiązany do sporządzenia Raportu z realizacji Programu ochrony środowiska, w którym zostaną przeanalizowane podejmowane działania i określony zostanie stan realizacji założonych celów.

Program ochrony środowiska jest zatem dokumentem, który w sposób stały będzie wspomagać ochronę środowiska na terenie powiatu skarżyskiego, a także będzie stanowić podstawę do ubiegania się o dofinansowania na inwestycje prośrodowiskowe.

Spis tabel

Tabela 1. Ludność na terenie Miasta Skarżyska-Kamiennej w latach 2011-2015.....	12
Tabela 2. Ludność na terenie Miasta i Gminy Suchedniów w latach 2011-2015.....	13
Tabela 3. Ludność na terenie Gminy Bliżyn w latach 2011-2015.....	13
Tabela 4. Ludność na terenie Gminy Łączna w latach 2011-2015.....	14
Tabela 5. Ludność na terenie Gminy Skarżysko Kościelne w latach 2011-2015.....	14
Tabela 6. Liczba mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015.....	16
Tabela 7. Liczba ludności w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2011-2015.....	17
Tabela 8. Struktura płci w gminach powiatu skarżyskiego na przestrzeni lat 2011-2015.....	17
Tabela 9. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2011-2015.....	18
Tabela 10. Prognoza liczby ludności powiatu skarżyskiego w latach 2017-2050.....	19
Tabela 11. Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2015.....	20
Tabela 12. Wskaźniki (%) dotyczące wyposażenia mieszkań w infrastrukturę w roku 2015.....	21
Tabela 13. Ujęcia wód podziemnych na terenie powiatu skarżyskiego.....	22
Tabela 14. Stan sieci wodociągowej w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2015.....	22
Tabela 15. Stan sieci kanalizacyjnej w poszczególnych aglomeracjach powiatu skarżyskiego w roku 2015.....	23
Tabela 16. Ilość ścieków odprowadzonych do kanalizacji w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015.....	23
Tabela 17. Dane dotyczące sieci gazowej na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2015.....	24
Tabela 18. Odbiorcy i zużycie gazu ziemnego w poszczególnych gminach powiatu skarżyskiego w roku 2015.....	24
Tabela 19. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na terenie powiatu skarżyskiego w roku 2014.....	25
Tabela 20. Podmioty gospodarcze na terenie powiatu skarżyskiego – dane za 2015 rok.....	26
Tabela 21. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu skarżyskiego w 2015 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób.....	26
Tabela 22. Liczba gospodarstw rolnych w gminach powiatu skarżyskiego.....	27
Tabela 23. Użytki rolne na terenie powiatu skarżyskiego w 2014r.....	27
Tabela 24. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015.....	31
Tabela 25. Dochody i wydatki z budżetu powiatu skarżyskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2015.....	31
Tabela 26. Główne zadania wykonane w latach 2013-2016 w gminach powiatu skarżyskiego.....	33
Tabela 27. Klasyfikacja zanieczyszczeń powietrza.....	35
Tabela 28. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk).....	36
Tabela 29. Klasyfikacja strefy świętokrzyskiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin.....	36
Tabela 30. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku.....	38
Tabela 31. Obszary na terenie powiatu skarżyskiego na których występują przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu drogowego – drogi krajowe wraz z propozycjami działań w celu ograniczenia występujących przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu drogowego.....	42
Tabela 32. Pomiar promieniowania elektromagnetycznego na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015.....	44
Tabela 33. Klasyfikacja stanu wód powierzchniowych.....	46

Tabela 34. Ocena stanu jednolitych części wód rzecznych w roku 2015	47
Tabela 35. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren powiatu skarżyskiego.....	50
Tabela 36. Klasyfikacja stanu wód podziemnych	51
Tabela 37. Monitoring wód podziemnych w powiecie skarżyskim w latach 2012-2015	51
Tabela 38. Sieć rozdzielcza wodociągowa i kanalizacyjna na 100 km ² w roku 2015.....	53
Tabela 39. Zasoby kopalin w powiecie skarżyskim.....	54
Tabela 40. Zawartość azotu mineralnego w glebach powiatu skarżyskiego.....	56
Tabela 41. Struktura gospodarstw na terenie powiatu skarżyskiego (według danych Powszechnego Spisu Rolnego, GUS 2010)	56
Tabela 42. Regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych w 6 regionie gospodarki odpadami.....	57
Tabela 43. Zmieszane odpady komunalne odebrane z gospodarstw domowych w gminach powiatu skarżyskiego w latach 2011 - 2015	58
Tabela 44. Odpady komunalne odebrane w sposób selektywny z gospodarstw domowych w gminach powiatu skarżyskiego w latach 2011 - 2015	59
Tabela 45. Odpady zbierane selektywnie w powiecie skarżyskim w podziale na poszczególne frakcje w roku 2015.....	59
Tabela 46. Ilość zebranego azbestu w gminach powiatu skarżyskiego w latach 2013-2015	61
Tabela 47. Odpady wytworzone i dotychczas składowane (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) w powiecie skarżyskim w latach 2011-2015.....	62
Tabela 48. Zestawienie powierzchni i procentowego udziału powierzchni siedliskowych typów lasu w ogólnej powierzchni leśnej.....	64
Tabela 49. Udział powierzchniowy gatunków panujących.....	64
Tabela 50. Procentowy udział powierzchniowy i miąższościowy wg gatunków panujących.....	65
Tabela 51. Powierzchnia gruntów leśnych, powierzchnia lasów i lesistość poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w roku 2015	67
Tabela 52. Zalesienia wykonane na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015.....	67
Tabela 53. Powierzchnia [ha] obszarów prawnie chronionych na terenie powiatu skarżyskiego.....	68
Tabela 54. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych na terenie powiatu skarżyskiego:	76
Tabela 55. Działania nawiązujące do strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.....	81
Tabela 56. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego.....	84
Tabela 57. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie powiatu skarżyskiego.....	84
Tabela 58. Harmonogram działań monitorujących "Program..."	85
Tabela 59. Wskaźniki monitorowania programu	87
Tabela 60. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych	88
Tabela 61. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych.....	96
Tabela 62. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych	101
Tabela 63. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji.....	103
Tabela 64. Cele, kierunki interwencji oraz zadania	107
Tabela 65. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2017-2024.....	123

Spis wykresów

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015.....	16
Wykres 2. Ludność poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego w 2015 roku	17
Wykres 3. Ludność powiatu skarżyskiego według ekonomicznych grup wiekowych	18
Wykres 4. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie powiatu skarżyskiego w latach 2011-2015.....	18
Wykres 5. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania (m ²) na terenie poszczególnych gmin powiatu skarżyskiego.....	20
Wykres 6. Dochody i wydatki budżetu powiatu skarżyskiego.....	31

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie administracyjne Powiatu Skarżyskiego w województwie świętokrzyskim (www.gminy.pl)	10
Rysunek 2. Mapa Powiatu Skarżyskiego (mapa.targeo.pl)	11
Rysunek 3. Lokalizacja GZWP i JCWPd w obrębie powiatu skarżyskiego.....	50
Rysunek 4. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie powiatu skarżyskiego http://www.kzgw.gov.pl/files/file/Materialy_i_Informacje/WORP/Woj_sw/1.jpg	83